

www.protokoloa.eus

Protocol
to Ensure
Language
Rights

Protocol
per a la Garantia
dels Drets
Lingüístics

Protocole
pour la Garantie
des Droits
Linguistiques

Protocolo para
la Garantía de
los Derechos
Lingüísticos

**Hizkuntza
Eskubideak
Bermatzeko
Protokoloa**

Lan hau **Creative Commons Aitortu-PartekatuBerdin 4.0 Nazioartekoa (CC BY-SA 4.0)** lizentziapean zabaltzen da.
Lizentziaren kopia bat ikusteko, bisitatu <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Esta obra se distribuye bajo la licencia **Creative Commons Reconocimiento-CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0)**.
Para ver una copia de la licencia, visite <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Ce travail est sous licence **Creative Commons Attribution - Partage dans les Mêmes Conditions 4.0 International (CC BY-SA 4.0)**.
Pour consulter une copie de la licence, visitez <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Aquesta obra es distribueix sota la llicència **Creative Commons Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0)**.
Per veure una còpia de la llicència, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

This work is licensed under the **Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0)** License.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa	7
Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos.....	35
Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques.....	63
Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics	91
Protocol to Ensure Language Rights	119
Sinatzaileak / Firmantes / Signataires / Signants / Signatories	147

Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa

*« Gizaki orori dagozkio, Deklarazio honetan adierazitako eskubide eta askatasun berdinak; ez da inor diskriminatuko arraza, larru-kolorea, sexua, **hizkuntza**, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorterrria edo gizarteko jatorria, ekonomi maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.»*

GIZA ESKUBIDEEN DEKLARAZIO UNIBERTSALA, 2. ARTIKULUA

SARRERA

Gizakiaren oinarrizko eskubide horietan kokatu behar ditugu, zalantzarik gabe, hizkuntza-eskubideak. Hizkuntzek komunikatzeko balio dute, baina hizkuntza-errealitatea ezin zaio lotu bakarrik dimentsio komunikatiboari; hau da, hizkuntzak ezin dira kulturetatik bereizi. Hizkuntzen eta kulturen arteko harremana ukatzen denean, hiztunen eta herritarren duintasunari muzin egiten zaio. Hartara, hizkuntza-aniztasunaren aldarrikapena pertsonen eskubide guztien defentsarako ekarpen gisa ulertzen dugu. Eta, horrexegatik, dokumentu honek tresna bat eskaini nahi du bide honetan, hain zuzen ere, gizarte ongizatean eta elkarbizitzan laguntzeko ekarpena, bai eta bakean ere. Izan ere, hizkuntza-komunitateekiko jardun demokratikoaren bilakaerak giza baldintza guztiekiko errespetuaren bermea ekarriko du.

Hizkuntza guztiak dira nortasun kolektibo baten adierazpen, bai eta errealitatea modu desberdinean hautemateko eta deskribatzeko tresna ere; hortaz, funtzio guztietan garatu ahal izateko baldintzak izan behar dituzte. Halaber, hizkuntza bakoitza kolektiboki eraikitako errealitatea da, eta komunitate haren barruan norberaren erabilerarako erabilgarri bilakatzen da, kohesioaren, identifikazioaren, komunikazioaren eta adierazkortasun sortzailearen tresna gisa. Horrexegatik, hain zuzen ere, dokumentu honetako sinatzaileok uste dugu hizkuntza-komunitate orok eskubidea duela baliabide propioak antolatu eta kudeatzeko, gizarte-funtzio guztietan bere hizkuntzaren erabilera ziurtatzeko helburuarekin, bai eta hizkuntzaren transmisioa eta hizkuntzaren etorkizuneko proiektioak bermatzeko beharrezko baliabideak izateko ere.

Hizkuntza-aniztasuna izan da Europaren berrezko ezaugarrietako bat. Europa osatzen dutenen artean ez dago Estatu elebakarrik, eta egun aniztasun hori are handiagoa izaten ari da pertsonon mugikortasunarengatik.

Halere, European hizkuntza-aniztasunaren kudeaketa oso desberdina da toki batetik bestera, eta horrek biziki kezkatzen gaitu. Izan ere, arestian esan bezala, hizkuntza-eskubideak oinarrizko eskubideen barruan kokatu behar baditugu, eta berdintasunean oinarritutako Europa justuago baten alde egiten badugu, aniztasunaren kudeaketa demokratikoak oinarrizko zutabe izan beharko luke.

Kudeaketa-eredu desberdinak bai, non mutur batean egoera gutxiagotuan dauden komunitateen eskubideen aitortza eta bermea kudeaketaren ardatza diren; eta beste muturrean egoera gutxiagotuan dauden komunitateei existentzia bera ere ez zaien aitortzen. Horiexek dira, bai, hizkuntza-kudeaketaren eredu bi muturrak, eta bi mutur horietako edota horien arteko politika arras desberdinak garatzen dira egun European zehar.

Kudeaketa-ereduak desberdinak izan arren, hizkuntza gutxiagotuen berreskurapenaren alde lan egiten duten gizarte eragileek antzekotasun handiak dituzte. Hizkuntzen egoera desberdinak dira, bai, baina gizarte eragileen, alegia, gizarte zibilaren lanari esker lortu izan dira emaitzarik eragingarriak. Gizarte zibila izan da aitzindaria hitzun berriak sortzeko proiektuak garatzen. Gizarte zibila izan da aitzindaria hitzuntentzako espazio berriak sortzeko proiektuak garatzen. Gizarte zibila izan da aitzindaria hizkuntza gutxiagotuetan bizi ahal izateko tresnak sortzeko proiektuak garatzen. Eta, jakina, gizarte zibilak aldarrikatu du hamarkadetan zehar hizkuntza-komunitateek zeinek bere hizkuntzan bizitzeko eskubidea. Hartara, gizarte zibilak benetako demokrazia bermatzeko kanpaina iraunkorra egin izan duela ondorioztatzen dugu, eta, beraz, zilegitasun osoa ematen diogu gizarte zibilari etorkizunerako urratsak zein izan beharko lirakeen definitzeko.

ATARIKOA

2016ko abenduaren 17an Donostian Protokolo honetako sinatzaileok Europa mailan garatutako prozesu parte hartzaile baten ondorioz adostutako oinarriak berretsi egin ditugu eta

- 1996an Bartzelonan onartutako Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren printzipio guztiak geure egiten ditugula **aitortuta**,
- Hizkuntza-eskubideak oinarrizko eskubideetan kokatu, eta gizarte demokratikoago bat eraikitzeko horien bermea lehentasun bihurtu behar dela **onartuta**,
- Azken hamarkadotan egoera gutxiagotuan dauden hizkuntzen berreskurapen-prozesuetan ekarpen handiak egin ditugula hiztun berriak, hizkuntzarentzako tresnak eta hizkuntza erabiltzeko espazioak sortzeko eta beti ere hizkuntzen beharretatik jarduten dugula **kontuan hartuta**,
- European hizkuntza-eskubideak modu integralean aitortzeko eta modu bateratuan bermatzeko tresnarik indarrean jarri ez dela **ondorioztatuta**,
- Egun hizkuntzen kudeaketa demokratikoa bermatzeko, European gizarte zibilak sortu eta garatu duen tresna praktiko, eragingarri eta bateraturik ez dagoelako **arduratuta**,
- Gutxiagotzearen naturalizazioaren ondorioz, Europako herritar asko beren hizkuntza-eskubideak zein diren ere kontziente ez direlako **kezkatuta**,

honako hauek onartu ditugu:

1. ARTIKULUA: SUBJEKTUAK

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren printzipioei eta kontzeptuen zehazpenei jarraiki, Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloan eskubideen babeserako subjektuak Deklarazioak jasotako berdinak izango dira. Hartara, Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloak abiapuntutzat du hizkuntza-eskubideak indibidualak eta kolektiboak direla. Horrela, Protokoloan hizkuntza-komunitatea aipatzean esan nahi da edozein gizarte, historian zehar lur eremu zehatz batean finkatuta, eremu hori errekonozituta ala ez, bere burua herrizat daukana, eta hizkuntza komun bat garatu duena, kideen arteko komunikazio naturalerako eta kultur kohe-siorako bide bezala. Lurralde bateko berezko hizkuntza deizioarekin, lurralde horretan zehar ezarritako komunitatearen mintzairari egoten zaio erreferentzia. Halaber, Deklarazioak jaso bezala, Protokoloak ere hizkuntza-taldetzat dauka beste hizkuntza-komunitate baten lur eremuan kokatuta dagoen eta hizkuntza bera duen edozein giza talde.

Halaber, Protokoloak eskubide pertsonal berrazteritza, eta edozein egoeratan egikaritzeko modukotzat dauzka honako hauek: hizkuntza-komunitate bateko kideetzat aitortua izateko eskubidea; jendaurrean nola maila pribatuan hizkuntza erabiltzeko eskubidea; norberaren izena erabiltzeko eskubidea; jatorrizko hizkuntza-komunitateko beste kideekin harremanak izateko eta elkartzeko eskubidea; bai eta kultura propioa eta garatzeko eskubidea ere.

2. ARTIKULUA: HELBURUAK

Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloak hiru helburu nagusi bete nahi ditu:

- Hizkuntza-aniztasuna bermatzea eta

hizkuntzen garapena ziurtatzea elkarbizitzarako eta bakerako oinarri funtsezkoak direla aldarrikatzea.

- Hizkuntza-berdintasunaren alde eta desabantaila egoeran dauden hizkuntzen garapenerako tresna eragingarria sortzea.
- Hizkuntza-komunitateak prozesu honetan subjektu gisa agertzea eta gizartea kudeaketa justu horren berme dela aldarrikatzea.

3. ARTIKULUA: BALIOAK

3.1. Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa oinarrizko lau balio edo printzipiok ardaztu dute:

- **Elkarbizitza eta bakea:** Protokoloak tresna bat eskaini nahi du, eta gizarte ongizatean, elkarbizitzan eta bakean sakontzeko ekarpena da. Kontuan izan behar dugu, bakea pertsonen eta giza taldeen bizi baldintza duinak ezartzearen ondorioa dela. Hartara, hizkuntza-komunitateen duintasunaren errespetuak ekarriko du bakea. *Pax linguae* hitzaren edukia bermatzeko tresna prestatzea izan da gure betekizuna
- **Aniztasuna:** Hizkuntza-aniztasuna babesten dugu gizateria osoaren aberastasun kulturalaren parte delako. Berau zaintzea guztion betebeharrak etikoa delakoan gaude. Pertsonak eta gizarteak homogeneizazio kulturalera daramatzaten indar eta inertzia indartsuak daude. Homogenizazioak horiek pobretzea suposatuko lukeelako, uste dugu beharrezkoa dela hizkuntza-aniztasunaren balioa goraiatzeko.
- **Berdintasuna:** Munduko hizkuntza guztiei balio bera aitortzen diegu. Gaur egun, euren egoeran desberdintasun

handiak daude. Zenbaitek garapenerako oztupoak dituzte eta herritarren arteko oinarritzko printzipio den berdintasuna ez da bermatzen.

- **Eskubideak:** Pertsona eta talde ororen eskubideak babesten ditugu. Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalarekin bat egiten dugu; bertan aitortzen zaio pertsona orori hizkuntzagatik diskriminatua ez izateko eskubidea. Halaber, Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren espirituarekin eta bertan aitortzen diren eskubideak ditugu ardatz; hain zuzen ere, bertan aitortzen diren pertsonen, taldeen eta komunitateen hizkuntza eskubideak.

3.2. Gaur egun Europan hizkuntza-komunitateek bizi dituzten baldintzetan desorekak eta desabantailak dauenez, egoera gutxiagotuan dauden hizkuntzei lehenetsuneko trataera ematea berdintasunerako urrats bezala ulertzen dugu. Hizkuntzen garapenerako baldintza sozial, politiko eta ekonomiko egokiak bermatuz soilik babestu daiteke hizkuntza-aniztasuna. Hurrengo belaunaldiei ahalik eta testuinguru kultural eta linguistiko aberatsena utzi ahal izateko, pertsonen eta komunitateen aukera-berdintasuna, bai eta horien eskubideak ere, bermatzeko baldintzak sortu nahi ditugu.

4. ARTIKULUA: GIZARTE ERAGILEAK GILTZARRI

4.1. Aitortu nahiko genuke Europako hizkuntza-komunitateen inguruan eratu-tako gizarte zibil antolatua lana. Bizitza demokratikoago batera jotzeko nahiak gizarte zibilaren aldarrikapena eta bizi gogoa suspertu ditu, eta horri esker lortu da herritarren sentsibilitatean eragitea.

4.2. Europa osoan zehar hizkuntza-komunitateak euren berezko hizkuntzetan bizi ahal izateko antolatu dira. Ehunka dira hizkuntza gutxituen garapenean, hainbat eremutatik, lan egiten duten gizarte erakundeak. Dokumentu honek horien bilgune izan nahi du, Europako gizarte zibillak hizkuntza-aniztasunaren garapenerako proposamena gauzatzean lidergoa izan dezan.

4.3. Hizkuntzen beharretatik lan egiten duten ehunka eragile dira, ezelango dependentzia politiko edo instituzionalik gabekoak, modu sinbolikoan, milioika hiztunen bozeramaileak. Horrexegatik, hain zuzen ere, dokumentu honetan jasotako edukia hizkuntza gutxiagotuen alde lan egiten duten gizarte eragileen adostasunetik eraiki da, eta horrek ematen dio Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloari baliorik handiena.

Hartara, Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa sinatu dugun gizarte eragileok aipatu dokumentua gure oinarri aldarrikatzaileetan txertatzeko konpromisoa hartu dugu, Europako gizarte eragileok modu bateratuan jardun ahal izateko.

5. ARTIKULUA: ERREFERENTZIAK

5.1. 1948ko Giza Eskubideen Deklarazio Unibertsalak bere hitzaurrean gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean fedea agertzen du, eta bigarren artikuluan jasotzen du eskubide eta askatasunak izaki orori dagozkiola, eta ez dela inor bereziko, besteak beste, hizkuntzaren gorabeheragatik.

1950eko azaroaren 14ko Europako Kontsei-

luaren Giza Eskubideen eta Oinarrizko Askatasunen Hitzarmenak hitzaurrean adierazten du Kontseiluaren helburuetako bat kideen arteko lotura estutzea dela, eta hori lortzeko bidea giza eskubideen eta oinarrizko askatasunen babesa eta garapena dela. Halaber, Hitzarmenaren 14. artikuluan berresten du eskubide eta askatasun horiek bermatu egin behar direla hizkuntza-bereizkeriarik gabe

5.2. Bi oinarri horien garapen gisa ulertzen dugu Bartzelonan 1996an onartutako Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsala, hain zuzen ere, Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa zehazteko oinarrizko dokumentua, eta horixe izan da dokumentu hau prestatzeko izan dugun erreferente nagusia.

5.3. Halaber, eta Protokoloak jasotzen dituen neurrien adierazleak ebaluatzeko tresna osagarri gisa, UNESCOk 2003an onartutako Hizkuntzen Bizitasuna eta Desagertzeko Arriskua izeneko txostenean jasotakoak hartu izan dira kontuan.

Horiekin batera, eta modu osagarrian, Protokolo honek beste hainbat erreferente ere izan ditu lagungarri (ikus 1. eranskina).

6. ARTIKULUA: PROTOKOLOAREN EGITURA

Protokoloa terminoa itun edo hitzarmen bezalako adierazpenak baino formalagoak ez diren akordioetarako erabiltzen dela ohartuta bagaude ere, Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa itun zehatz batean oinarritutakoa izango da, hain zuzen ere, Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalean. Hartara, Protokolo honek jasotzen dituen neurriek aipatu Deklarazioak aitortutako eskubideak bermatzeari begirako bide-orria jasoko dute.

Horrela, hiru zati nagusi agertzen ditu Protokoloak :

6.1. EREMUAK

Protokoloaren Talde Antolatzaileak Deklarazioak berariaz jasotzen dituen eremuak bere horretan mantentzeko erabakia hartu zuen. Hartara, zazpi lan-eremu identifikatu dira:

- > Printzipio orokorrak, diskriminazioa eta eskubideak
- > Administrazio publikoa eta instituzioak
- > Hezkuntza
- > Eremu sozioekonomikoa
- > Onomastika
- > Hedabideak eta teknologia berriak
- > Kultura

6.2. NEURRIAK

Eremu bakoitzean Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalak jasotako eskubideak bermatzeko neurri-zerrenda jaso da, hain zuzen ere, hizkuntza gutxiagotuen berreskurapen-prozesuetan jarduten duten eragileek proposatutakoak.

6.3. ADIERAZLEAK

Neurrien betetze-maila baloratu ahal izateko ebaluazio-adierazleak zehaztu dira. Hartara, Protokoloan jasotzen diren neurri guztiak egoki baloratuz gero, ondoriozta genezake hizkuntza-komunitate horri hizkuntza-eskubideak bermatzen zaizkiola.

7. ARTIKULUA: PROTOKOLOA ERABILTZEKO JARRAIBIDEAK

7.1. NEURRIEN HURRENKERA ETA DENBORALIZAZIOA

Hizkuntza-komunitate gutxiagotuen egoera arras desberdina da Europan zehar. Hitzzaurrean adierazi bezala, hizkuntza-aniztasuna oso modu desberdinetan kudeatu da azken hamarkadotan eta horrek eragin zuzena izan du hizkuntza-eskubideen bermean.

Horrexegatik Protokolo honetan agertzen diren neurriak betetzeari begira hizkuntza-komunitateetako gizarte eragileek zehaztuko dituzte bai neurrien hurrenkera zein denboralizazioa.

7.2. KAIERA

Aurreko atalean jasotako denboralizazioa burutzeko eta gizarte eragileen lana errazteko, Protokoloarekin batera Kaiera egongo da. Kaiera Protokoloa sinatu duten gizarte-eragileek osatuko dute, eta bertan Protokoloak jasotzen dituen neurriak bete direla egiaztatzeko adierazleak betetze-mailaren jarraipena egin ahal izango da.

Kaiera betetzeko jarraibide zehatzak bertan agertzen dira.

7.3. KAIERA PRESTATZEKO

Gizarte eragileek osatuko dute Protokoloan oinarritutako Kaiera.

Kaiera betetzean Protokoloak agertzen dituen neurrietatik zein betetzen den zehaztu ostean, beste neurri guztiak zein hurrenkeratan bete beharko lirartekeen, eta horien betetze-mailari buruzko adierazleak, bai eta denboralizazioa ere, zehaztuko dituzte.

Garrantzitsua da Protokoloak biltzen dituen neurri guztiak jasotzea hizkuntza bakoitzari dagokion fitxan, izan ere, neurri guztiak betetzeak hizkuntza-eskubideen berme osoa dagoela adierazten du.

Halere, Kaierako taulak betetzerakoan, gizarte eragileek aukera izango dute, bertan jasotzen diren neurriak erdiesteko tarteko beste neurri batzuk gehitzeko.

7.4. KAIERAREN JARRAIPENA

Kaiera osatuta eragileek interpelaziorako baliatu ahal izango dute, besteak beste, hizkuntza-aniztasuna eta hizkuntza-poli-

tika kudeatzen dituzten tokiko, eskualdeko, erregioko edo Estatutako instituzioen aurrean.

Interpelazio horietan eragileek aukera izango dute Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloak prozesuan zein onartutakoan jaso duen babes osoa azpimarratzeko.

7.5. HERRI AGINTEEN ATXIKIMENDUA

Eragileek lanketa berezitua egingo dute hizkuntza-politikaren kudeaketari lotzen zaizkion tokiko, eskualdeko, erregioko edota Estatuko botere publikoek Protokoloak zehaztutako jarraibideei positiboki erantzuteko, bai eta Protokoloa bera aintzat hartu beharreko tresna gisa aintzatesteko ere.

Halaber, aukerak daudenean, eragileek herri aginteekin batera lan egingo dute Protokolo honetan jasotzen diren neurriak abian jar ditzaten, bai eta baliabide egoiak esleitu ditzaten ere.

8. ARTIKULUA: JARRAIPEN BATZORDEA

2016ko abenduaren 17tik aurrera Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloaren lanketarekin jarraitu ahal izateko Jarraipen Batzordea eratuko da.

8.1. OSAERA

Proiektuaren jatorrizko eta oinarrizko espirituari jarraiki, Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloaren Jarraipen Batzordea gizarte eragileek osatuko dute.

Lehen Jarraipen Batzordea Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloa bideratu duen Talde Antolatzaileko kideek osatuko dute. Hurrengokoak Jarraipen Batzordeak berak zehaztuko ditu.

Erakunde horiek honako hauek dira:

- CIEMEN
- ECMI Gutxiengoan Aferetarako Europako Zentroa
- LINGUAPAX INTERNATIONAL
- ELEN Hizkuntza Berdintasunaren aldeko Europako Sarea
- UNPO Ordezkatuiko Gabeko Nazioen eta Jendeen Erakundeak
- PEN INTERNATIONAL

Euskararen Gizarte Erakundeen KONTSEILUA arduratuko da Jarraipen Batzordearen idazkari-ritzaz.

8.2. FUNTZIOAK

Jarraipen Batzordeak bost funtzio nagusi izango ditu:

A. Gizarte eragileak Protokoloari atxikiaraztea

Jarraipen Batzordeak lan egingo du hizkuntzen alde lan egiten duten gizarte eragile gehiagok sina dezaten Protokoloa.

B. Protokoloaren inplementazioa barne politikan

Jarraipen Batzordeak hizkuntza-komunitateetako eragileek Protokoloa inplementatzeko egindako eskaeren jarraipena egingo du. Horretarako laguntza eskainiko du Protokoloaren betetze-maila koordinatzeko

C. Kaieren bateratzea eta partekatzea

Gizarte eragileek Kaiera betetzen dutenean, horren ale bat Jarraipen Batzordeari helaraziko diote. Jarraipen Batzordeak horiek baliatuko ditu beste hizkuntza-komunitate batzuetako eragileei Kaierak prestatzen laguntzeko.

D. Protokoloaren aitortza instituzioetan

Gizarte eragileek tokiko, eskualdeko, erregioiko edo Estatuko instituzioetan Protokoloari aitortza emateko egingo duten lanketaren jar-

raipena egingo du.

Halaber, Protokoloari aitortza egiten dioten toki, eskualde edo estatu mailako instituzioen zerrenda gaurkotuko du.

E. Protokoloaren legitimazioa nazioarteko instituzioetan

Jarraipen Batzordeak lanketa iraunkorra egingo du Protokoloari nazioarteko instituzioetan legitimazioa aitortzeko, bai eta erreferentziako dokumentu bihurtu dadin ere.

9. ARTIKULUA

Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloaren eta Kaieraren kopia bana, honako instituzio hauei igorriko zaie sinatu eta berehala:

- Nazio Batuen Erakundearen idazkari nagusi António Guterres jaunari
- Nazio Batuen Erakundearen Giza Eskubideen goi komisario Zeid Ra'ad Al Hussein jaunari
- Nazio Batuen Erakundearen Gutxiengoan Aferetarako Aditu Independente Rita Izsák andreaki
- Europako Kontseiluko idazkari nagusi Thorbjørn Jagland jaunari
- Europako Kontseiluko Giza Eskubideen Auzitegiko lehendakari Guido Raimondi jaunari
- Europako Kontseiluko Giza Eskubideen komisario Nils Muižnieks jaunari
- Segurtasun eta Lankidetzarako Europako Erakundearen idazkari nagusi Lamberto Zannier jaunari
- Segurtasun eta Lankidetzarako Europako Erakundearen Gutxiengo Nazionalen goi komisario Astrid Thors andreaki

**Donostian sinatua
2016ko abenduaren 17an**

NEURRIAK

1. PRINTZIOIOAK, DISKRIMINAZIOA, ESKUBIDEAK

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 1, 2, 5, 7 eta 10. artikuluekin lotutako neurriak.

A. HIZKUNTZA-ESKUBIDEAK

1.	Arututa dago hizkuntza-eskubideak giza eskubideak direla.	1
2.	Edozein hizkuntzatarako hiztunen oinarrizko eskubideei dagokienez, pertsona orok du interprete baten laguntza jasotzeko eskubidea, epaitegian erabiltzen den hizkuntza ulertzen ez badu edo hizkuntza horretan hitz egiten ez badaki (hizkuntza-komunitateko herritarren eskubideak 29-34. neurrien bidez bermatzen dira).	2
3.	Edozein hizkuntzatarako hiztunen oinarrizko eskubideei dagokienez, atxilotu orori berehala jakinarazten zaio, ulertzen duen hizkuntza batean, zergatik atxilotu duten eta zer leporatzen dioten.	3

B. HIZKUNTZAGATIKO DISKRIMINAZIOA

1.	Legearen arabera hizkuntzagatiko diskriminazioa onartezina da.	4
----	--	---

C. HIZKUNTZAREN ESTATUSA: HIZKUNTZA OFIZIALAK

1.	Legeak errekonozimendu ofiziala eta estatus ofiziala esleitzen dizkio hizkuntza gutxituari.	5
----	---	---

D. LEGEAK

1.	Administrazioak lege eta araudiak onartu ditu hizkuntza gutxituaren estatus ofiziala garatu eta arautzeko.	6
----	--	---

2. Jarduera oro hizkuntza gutxituan egiteko aukera bermatuta dago.

7

E. NEURRI ZUZENTZAILEAK

1. Hizkuntza-komunitatearen hizkuntza gutxituta edo baztertuta badago, Administrazioak neurri zuzentzaile osagarri bereziak hartzen ditu hizkuntza-komunitatearen hizkuntza-eskubideak bermatzeko.

8

F. BALIABIDEAK

1. Baliabide materialak, diru-baliabideak eta giza baliabideak bermatuta daude hizkuntza-komunitatearen eskubideak babesteko.

9

G. NEURRI POSITIBOAK

1. Hizkuntza gutxituak lehentasuna du hizkuntza ofizial eta nagusiaren aurrean.

10

H. UNIBERTSALTASUN-PRINTZIPIOA

1. Hizkuntzaren ezagutza unibertsalitzatzeko neurriak abian daude, hezkuntzan bereziki.

11

I. ZEHAR-LERROTASUNA

1. Zeharkako ikuspegia aplikatzen du Administrazioak bere ekintzetan; erakunde publikoko atal, departamendu eta alor guztietan aplikatzekoak diren neurri eta irizpide orokorrak finkatu eta zehaztu dira, hizkuntza gutxitua jendaurreko hizkuntza eta barne-laneko hizkuntza izan dadin.

12

2. Hizkuntza-eskubideak babestu eta zehar-lerrotasuna bermatzearen, administrazioak hizkuntza-politikari zuzendaritza politikoan leku zehatza esleitzen dio, gainerako atal guztietan eragin zuzen eta esanguratsua izan dezan.

13

J. HIZKUNTZAREN ARNASGUNEAK

1. Hizkuntza gutxitua nagusi den eremuetan, Administrazioak eta Instituzioek errekonozimendu eta lege-babes berezia bermatzen dute.

14

K. MEMORIA HISTORIKOA

1. Administrazio publikoak baliabideak eskaintzen ditu gaur egun hizkuntzaren galerari buruzko ezagutza izateko.

15

2. ADMINISTRAZIO PUBLIKOA ETA INSTITUZIOAK

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 eta 22. artikuluekin lotutako neurriak.

A. ARRETA HIZKUNTZA GUTXITUAN

1. HERRITARREK ZERBITZUAK HIZKUNTZAN GUTXITUAN JASOTZEKO DUTEN ESKUBIDEA LEGEZ BABESTUTA DAGO

1.1.	Arututa dago hizkuntza gutxituan ahoz zein idatziz egindako administrazio-prozedurek balio juridiko osoa dutela.	16

2. HERRITARREI ZERBITZU GUZTIAK HIZKUNTZA GUTXITUAN EMATEN ZAIZKIELA BERMATZEA

2.1	Administrazioek hizkuntza gutxituan (idatziz zein ahoz) ematen dizkiete beren zerbitzuak herritarrei.	17

2.2.	Jendurrean diharduten langileek hizkuntza-gaitasun egokia dutela bermatzen dute administrazioek.	18

2.3.	Zerbitzuak hizkuntza gutxituan emateko, hizkuntza-plangintza orokor bat aplikatzen dute Administrazioko alor guztiek.	19

2.3.1.	Instituzio guztiek (udal, lurralde, erkidego, estatu nahiz beste edozein mailatakoek) plangintza betetzeko egutegi bat zehaztu dute.	20

2.3.2.	Zerbitzuak hizkuntza gutxituan emateko helburuak eta hobekuntza-indizeak zehazten dira plangintzan, bai eta plangintzaren garapenaren barneko nahiz kanpoko ebaluazioak ere.	21

2.3.3.	Administrazioko lanpostuetan hizkuntza gutxituan aritzeko behar diren komunikazio-trebetasunei eta hizkuntza-gaitasunari dagozkion lehentasunak aztertu, zehaztu eta identifikatzen ditu plangintzak.	22

2.3.4.	Bai egungo langileek bai langile berriek hizkuntza-gaitasun egokia dutela bermatzen du Administrazioak.	23

3. KANPO-KONTRATAZIOA

3.1	Administrazioek beren zerbitzuak kanpoko enpresei esleitzean, hizkuntza-plangintzako neurriak betetzen direla bermatzen dute, 2.3. puntuarekin bat etorritik.	24

3.2.	2.3. puntua betetzen ez bada, Administrazioak kontratua eteten du.	25

4. LEHENTASUNEZKO EREMUAK**4.1. OSASUNGINTZA**

4.1.1.	Administrazioak kontuan hartzen ditu hizkuntza- eskubideak osasun-zerbitzuak emateko garaian.	26
4.1.2.	Egoiliarrei hizkuntza-gaitasun egokia eskatzen zaie.	27
4.1.3.	A.2.3. atalean jasotzen den plangintza garatzean, administrazioek modu berezian lantzen dute arlo hau, haren ezaugarri bereziak direla-eta, eta planaren jarraipena egiteko sistemaren bat abian jartzen dute.	28
4.1.4.	Plangintzak honako hauek lehenesten ditu hizkuntza-gaitasun egokia eskatzeko garaian: familia-medikuak, pediatriak, psikologoak eta psikiatriak, eta zuzenean jendaurrean diharduten langileak.	29
4.1.5.	Plangintzako beste alderdi batzuk bat datoz A.2.3. atalean zehaztutakoarekin.	30

4.2. JUSTIZIA-ADMINISTRAZIOA

4.2.1.	Administrazioek aintzakotzat hartzen dituzte hizkuntza-eskubideak zerbitzu juridikoak emateko garaian eta, komunitate gutxituen eskubideak errekonozitzeko, justizia-administrazioek lege-prozedurak hizkuntza gutxituan egiteko eskubidea bermatzen diete herritarrei.	31
4.2.2.	Tratamendu-berdintasunaren printzipioari jarraiki, hizkuntza-komunitateko kideek eskubidea dute ahoz nahiz idatziz zuzenean jarduteko, interpreterik gabe.	32
4.2.3.	A.2.3. atalean jasotzen den plangintza garatzean, administrazioek modu berezian lantzen dute arlo hau, haren ezaugarri bereziak direla eta, eta planaren jarraipena egiteko sistemaren bat abian jartzen dute.	33
4.2.4.	Justizia-administrazioak neurri egokiak aplikatzen ditu epaile, fiskal, idazkari eta bestelako profesionalak hizkuntza-gaitasuna eskuratu dezaten.	34
4.2.5.	Justizia-administrazioak neurriak hartzen ditu lege-testuak, kodeak eta antzeko materialak hizkuntza gutxituan daudela bermatzeko.	35
4.2.6.	Plangintzako beste alderdi batzuk bat datoz A.2.3. atalean zehaztutakoarekin.	36

4.2.7.	Justizia-administrazioak/Administrazio publikoak neurriak hartzen ditu erroldatze ofiziala hizkuntza gutxituan ahalbidetzeko.	37
4.3.	POLIZIA	
4.3.1.	Administrazioak neurriak hartzen ditu poliziako kideak hizkuntza gutxituan aritzeko gai direla bermatzeko.	38
4.3.2.	Administrazioak kanpoko enpresak kontratatzen dituen zaintzaz edo segurtasunaz arduratzeko, hizkuntza-irizpide batzuk betearazten dizkie.	39

B. KOMUNIKAZIOA

1	Kanpo- eta barne-komunikazioetan bete beharreko jarraibide lotesle batzuk finkatzen ditu Administrazioak. Alderdi hauek zehazten dira bertan:	40
1.1.	Administrazioak hizkuntza gutxitua erabiltzen du bere irudi korporatiboan eta errotulazioan.	41
1.2.	Administrazioak hizkuntza gutxitua erabiltzen du bere barne- eta kanpo-komunikazioan.	42
1.3.	Araututa dago edozein dokumentu zein argitalpen ofizialek balio juridiko osoa izango dutela, soilik hizkuntza gutxituan egon arren.	43
1.4.	Administrazioak neurriak hartzen ditu ekitaldi publikoetan hizkuntza gutxitua erabiltzen dela bermatzeko, esaterako, bilera publikoetan, aurkezpen publikoetan...	44

C. HIZKUNTZA GUTXITUA ETA LAN-EREMUA

1.	Administrazioak bermatu egiten du hizkuntza gutxitua lantokian erabiltzeko aukera, eta lan-eremuan hizkuntza gutxitua ez debekatzea bultzatzen du.	45
2.	Administrazioak neurriak hartzen ditu lan-jarduna eta langileen arteko komunikazio ofizialak hizkuntza gutxituan egin daitezen.	46
3.	Administrazio-dokumentuak hizkuntza gutxituan sortzeko aukera ematen du Administrazioak.	47
4.	Bermatuta dago lan-deialdietako frogak hizkuntza gutxituan egiteko aukera.	48
5.	Lan-eremuan hizkuntza gutxituaren aldeko jarrerak bultzatzen eta saritzen ditu Administrazioak.	49

3. HEZKUNTZA

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 eta 30. artikuluekin lotutako neurriak.

A. HEZKUNTZA FORMALA

1. HAUR-HEZKUNTZA

1.1.	Zuzenean edo zeharka finantzazio publikoa jasotzen duten ikastetxe guztietan haurrei hizkuntza gutxituan irakasten zaie.	50
1.2.	Lehen urrats gisa, hizkuntza gutxituko hezkuntza eskuragarri dago eskatzen duten familia guztientzat.	51
1.3.	Eskolaz kanpoko jarduera guztiak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan.	52
1.4.	Ikastetxeko langileek hizkuntza gutxituan aritzeko gaitasuna dute.	53
1.5.	Baliabide osagarriak eskaintzen zaizkie eskolak hizkuntza gutxituan jasotzen dituzten taldeei.	54
1.6.	Komunikazioari dagokionez, Administrazio Publikoaren ataleko B atala ikastetxe guztietan aplikatzen da.	55

2. DERRIGORREZKO HEZKUNTZA: LEHEN ETA BIGARREN HEZKUNTZA

2.1.	Bada murgiltze- eta mantentze-sistema orokor bat hizkuntza gutxituan.	56
2.2.	Lehen urrats gisa, hizkuntza gutxituko hezkuntza eskuragarri dago eskatzen duten familia guztientzat	57
2.3.	Hizkuntza gutxituaren bidezko irakaskuntza, ahozko gaitasunak eta alfabetatzea barne, eskuragarri dago.	58
2.4.	Eskolarekin zerikusia duten jarduera guztiak -ikastetxe barruan nahiz kanpoan egiten direnak, eskolaz kanpoko jarduerak, etab.- eskuragarri daude hizkuntza gutxituan.	59
2.5.	Hizkuntza gutxituko gaitasunak eskuratzeak dakartzan onurei buruzko informazioa aktiboki zabaltzen da etorkinen artean.	60
2.6.	Baliabide osagarriak esleitzen dira.	61
2.7.	Ikastetxeek beren hizkuntza-proiektuak diseinatu dituzte eta aplikatzen ari dira, beren hasierako diagnosi, helburu eta xede-adinekin. Curriculumeko hizkuntza guztien ibilbidea zehazten da proiektu horietan, bai ikasgela barrurako bai ikasgelatik kanporako.	62

2.8.	Giza baliabideak eta baliabide materialak eskuragarri daude irakasgai guztiak hizkuntza gutxituan irakasteko, bigarren hezkuntzan	63
2.9.	Langile guztiak gaitasuna dute hizkuntza gutxituan aritzeko.	64
2.10.	Komunikazioari dagokionez, Administrazio publikoaren eremuko B atala eskola-sistema osoan aplikatzen da.	65

3. LANBIDE-HEZIKETA ETA -TREBAKUNTZA

3.1.	Lanbide-heziketa eta -trebakuntza hizkuntza gutxituan eskuragarri dago eskatzen duten ikasleentzat.	66
3.2.	Lantokiko prestakuntza eta praktikak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan.	67
3.3.	Arlo profesional berriak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan.	68
3.4.	Administrazioak hizkuntza-proiektu bat garatzeko eskatzen die ikastetxeei. Ikastetxearen errealitatearen arabera, hizkuntza nagusia eta atzerriko hizkuntzak noiz eta nola txertatuko diren erabakitzea da proiektu horren zereginetako bat.	69
3.5.	Hizkuntza gutxituan aritzeko gaitasuna dute langile guztiak.	70
3.6.	Komunikazioari dagokionez, Administrazio publikoaren eremuko B atala lanbide-heziketa zentroetan eta –trebakuntza zentroetan aplikatzen da.	71

4. UNIBERTSITATEA ETA GAINERAKO GOI-MAILAKO HEZKUNTZA

4.1.	IKASKETA-PLANA	
4.1.1.	Goi-malako hezkuntzako fakultate guztiak beren plangintza dute hizkuntza gutxituko langile eta ikasleak identifikatu, eta haien beharrei lehentasuna emateko.	72
4.1.2.	Unibertsitate mailako irakasgai guztiak hizkuntza gutxituan eskuragarri daude.	73
4.1.3.	Hizkuntza gutxituko ikastaro eta jardueren benetako eskuragarritasunari buruzko txosten bat idazten eta argitaratzen da aldiro-aldiro.	74
4.2.	IKERKETA	

4.2.1.	Jatorrizko ikerketa egin eta dibulgazio akademikoa argitaratu daiteke hizkuntza gutxituan.	75
4.2.2.	Ebaluazio-agentzia eta -instituzioek ez dituzte hizkuntza gutxituan egindako ekarpen zientifikoak gutxiago baloratzen.	76
4.3.	Komunikazioari dagokionez, Administrazio publikoaren eremuko B atala unibertsitateetan aplikatzen da.	77

5. ESKOLAZ KANPOKO JARDUERAK

5.1.	Jabetza publikoko musika- eta arte-eskola guztietako ikastaro guztiak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan.	78
5.2.	Administrazioak hizkuntza-proiektu bat garatzeko eskatzen die halako ikastetxeei. Egungo errealitatearen arabera, hizkuntza gutxituan zer eskaintzen den zehaztea eta programa osoa hizkuntza gutxituan eskaintzeko egutegi bat finkatzea izango da hizkuntza-proiektuaren zereginetako bat.	79
5.3.	Jabetza publikoa ez duten, baina zuzenean edo zeharka diru-laguntza publikoak jasotzen dituzten ikastetxeek ere antzeko ezaugarriak dituen hizkuntza-proiektua aurkeztu behar dute.	80
5.4.	Komunikazioari dagokionez, Administrazio publikoaren eremuko B atala aplikatuko da musika- eta arte-eskoletan.	81

B. HEZKUNTZA INFORMALA

1. AISIALDI-ZENTROAK, KIROL-TALDE ETA FEDERAZIOAK

1.1.	Jabetza publikoko aisialdi-zentroetako jarduera guztiak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan.	82
1.2.	Administrazioak hizkuntza-proiektu bat garatzeko eskatzen die halako zentroei. Egungo errealitatearen arabera, hizkuntza gutxituan zer eskaintzen den zehaztea eta programa osoa hizkuntza gutxituan eskaintzeko egutegi bat finkatzea izango da hizkuntza-proiektuaren zereginetako bat.	83
1.3.	Jabetza publikoa ez duten, baina zuzenean edo zeharka diru-laguntza publikoak jasotzen dituzten zentroek ere antzeko ezaugarriak dituen hizkuntza-proiektua aurkeztu behar dute.	84

C. IRAKASLEEN ETA HEZITZAILEEN TREBAKUNTZA

1. IRAKASLEAK	
1.1. Irakasle-eskolek hizkuntza gutxituaren ezagutza eta erabileran trebatzen dituzte irakasleak.	85
1.2. Hizkuntza gutxituaren egoerari erantzuteko trebakuntza berezia ematen da, ondoren zehazten den moduan:	
1.2.1. Irakasle-eskolek beren irakasgaiak hizkuntza gutxituan irakasteko trebatzen dituzte irakasleak, hizkuntza-maila altuarekin.	86
1.2.2. Egoera eleaniztun batean murgiltze-eredua gauzatzeko gai izateko beharrezko trebakuntza espezifikoak ematen zaie irakasleei.	87
2. HEZITZAILEAK	
2.1. Hezitzaileek (kirol eta aisialdikoak) hizkuntza gutxituan aritzeko gai izan behar dute titulazioa eskuratzeko.	88
2.2. Tresna egokiak eskaintzen dira hezitzaileen trebakuntzan, hizkuntza gutxituarentzat txarrak diren testuinguruetan moldatu ahal izateko, eta etengabeko prestakuntza nahiz ikasitakoa eguneratzeko aukera ematen da.	89
3. ETENGABEKO TREBAKUNTZA	
3.1. Etengabeko trebakuntzaren barruan hizkuntza gutxitua irakasten da.	90

D. HELDUEK HIZKUNTZA GUTXITUA IKASTEA

1. Hizkuntza gutxitua ikasi nahi duten herritarrek dohainik ikasteko aukera dute.	91
2. Ikastaroak lurralde osoan eskaintzen dira, herri-ekimenekin elkarlanean.	92
3. Hizkuntza gutxitua irakasten da langabetuei zuzendutako trebakuntzan.	93
4. Hizkuntza gutxitua irakasten da helduen etengabeko prestakuntzan.	94
5. Hizkuntza gutxituan alfabetatzeko ikastaroak dohainik ematen dira.	95

E. CURRICULUMA ETA MATERIALAK

1. CURRICULUMA

1.1.	Ikasketak amaitzerako ikasleak gai dira hizkuntza gutxituan, hizkuntza nagusian eta atzerriko hizkuntza bat edo bitan aritzeko; hizkuntza gutxituko hiztun eleaniztunak dira, beraz.	96
1.2.	Bertako kultura ardatz hartuta, Europako kultura eta kultura unibertsala lantzen dira curriculumean.	97
1.3.	Curriculumean gai hauek jorratzen dira, bereziki: soziolinguistika, hizkuntza-aniztasuna eta ukipen-egoeran dauden hizkuntzei buruzko oinarriak.	98
1.4.	Gurasoekin egiten diren bileretan hizkuntza gutxitua curriculumean egoteak dakartzan onurak azaltzen zaizkie aldiro-aldiro.	99

2. IRAKAS-MATERIALA

2.1.	Hizkuntza gutxituan irakasteko material egokia eskuragarri dago.	100
2.2.	Testuliburuak hizkuntza gutxituan prestatzen dituzten argitaletxeek diru-laguntzak jasotzen dituzte.	101

4. EREMU SOZIOEKONOMIKOA

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 47, 48, 49, 50, 51 eta 52. artikuluekin lotutako neurriak.

A. ARAUBIDEA

1.	Behar bezala araututa dago hizkuntza gutxituko kontsumitzaileen eskubideen aitortza.	102
----	--	-----

B. HIZKUNTZA GUTXITUA KONTSUMO-HARREMANETAN

1. OSASUNAREN ETA SEGURTASUNAREN BABESA:

1.1.	Produktuen osasun eta segurtasunari buruzko mezuak, hala nola sendagaien jarraibideak, produktuen arriskuei buruzko informazioa, etab., hizkuntza gutxituan ere eskuragarri daude.	103
1.2.	Merkataritza-lokaletako osasun eta segurtasunari buruzko jakinarazpen eta jarraibideak hizkuntza gutxituan ere eskuragarri daude.	104

2.	PRODUKTU ETA ZERBITZUEI BURUZKO INFORMAZIO PUBLIKOA:	
2.1.	Informazioa hizkuntza gutxituan eskuragarri dago (fakturak, aurrekontuak, tarifak, produktuen katalogoak, ziurtagiriak, produktu eta zerbitzuak erabiltzeko gidak, etab.).	105
2.2.	Kontsumo-harremanak hizkuntza-eremuaren kanpotik kudeatzen direnean ere produktu eta zerbitzuei dagokienez antzeko neurriak hartzen dira.	106
2.3.	Errotulazioa eta merkataritza-informazioa hizkuntza gutxituan eskuragarri daude.	107
2.4.	Produktuen aplikazio informatiko, software, interfaze eta abarrak hizkuntza gutxituan ere eskuragarri daude.	108
2.5.	Merkataritza-jardueretan hizkuntza gutxituaren erabilera bultzatzeko marketin- eta publizitate-jarraibideak sustatzen dira.	109

3.	GATAZKAK	
3.1.	Kontsumo-gatazkak ebazteko garaian, hizkuntza gutxituko hiztunen kontsumo-eskubideak bermatzen dira.	110

4.	EKONOMIAKO FUNTSEZKO SEKTORE ETA ZERBITZUETAKO KONTSUMITZAILEEN ESKUBIDEAK HIZKUNTZA GUTXITUAN ERE BERMATZEN DIRA.	
4.1.	Honako alor hauetan hizkuntza-plangintzak garatzen dira: aseguru-etxeak, energia-hornitzaileak, garraio-zerbitzuak, finantza-erakundeak, telefono-hornitzaileak, gizarte-prestazioak, osasungintza, posta-zerbitzua...	111

C. HIZKUNTZA GUTXITUA LAN-EREMUAN ETA LAN-MERKATUAN

1.	Legez babestuta dago langileek lantokian hizkuntza gutxituan lan egiteko duten eskubidea.	112
2.	Enpresek hizkuntza gutxituaren erabilera bultzatzen dute: trebakuntza-planak; etengabeko prestakuntza; lan-kontratuak eta lan-hitzarmenak; txosten, mezu, jakinarazpen eta bestelako dokumentuak; barneko lan-prozedurak; hizkuntza-paisaia; hizkuntza erabiltzen duten materialak (katalogoak, Interneteko saltokiak, publizitatea...).	113
3.	Enpresek bermatu egiten dute hizkuntza gutxitua lantokian erabiltzeko aukera, eta lan-eremuan hizkuntza gutxitua ez debekatzea bermatzen dute.	114

D. ENPRESEN GIZARTE-ERANTZUKIZUNA

1.	Sindikatuak hizkuntza gutxituari buruzko klausulak sartzen dituzte negoziazio kolektiboan, langileen hizkuntza-eskubideak eta gizarte-erantzukizuna bermatzeko.	115
2.	Enpresek modu proaktiboan jarduten dute hizkuntza gutxituko komunitateekin gizarte-erantzukizuna garatzeko garaian.	116
3.	Enpresek modu proaktiboan jarduten dute esparru sozioekonomikoan hizkuntza gutxitua sustatzeko batzordeak eratzekeo garaian.	117
4.	Sindikatuak hizkuntza gutxituaren aldeko neurriak eta babesa bultzatzen dute barne-mailan.	118

5. ONOMASTIKA

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 31, 32, 33. eta 34. artikuluekin lotutako neurriak.

A. ENTITATE AUTONOMO BAT ONOMASTIKA ESTANDARIZATZEKO

1.	Entitate autonomo bat (hizkuntza-akademia bat, esaterako) arduratzen da hizkuntza gutxituko izenak estandarizatzeaz, hizkuntzaren aniztasuna errespetatuz.	119
2.	Administrazioak eta instituzioek hizkuntza-akademiak zehaztutako izendegiak hartzen dituzte erreferentziazat.	120
3.	Hizkuntza-akademiei askatasuna errekonozitzen zaie hizkuntza bakoitzaren ezaugarrietan oinarritutako izendegiak sortzeko, eta ez daude hizkuntza nagusiaren irizpideak hartzera behartuta.	121
4.	Goi-mailako administrazio-organoa arduratzen da hizkuntza-akademiek onartutako izendegiak instituzio guztien esku jartzeaz.	122

B. PERTSONA-IZENAK

1.	Beren izen-abizenak erregistro ofizialetan hizkuntza gutxituan eta jatorrizko grafian erregistratzeko eskubidea legez errekonozitzen zaie herritarrei.	123
2.	Erregistroek aukera ematen diete herritarrei beren izen-abizenak hizkuntza gutxitura itzuli edota hizkuntza gutxituaren grafia aldatzeko.	124
3.	Administrazioak ezin du herritarren izen-abizenen grafia aldatu edo aldarazi, ez eta haien forma itzulia erabili edo erabilarazi ere.	125

C. LEKU-IZENAK

1.	Legez araututa dago erregistro ofizial, errotulazio eta mapa ofizialetan hizkuntza gutxituko leku-izenek agertu behar dutela beti.	126
2.	Hizkuntza gutxituko leku-izenen estatus legala bermatzen du legeak.	127
3.	Enpresa pribatuak hizkuntza gutxituko leku-izenak erabiltzera behartuta daude bere kudeatutako garraio-ibilbide eta autobideetan.	128
4.	Leku-izen guztiak biltzen dituen datu-base bat jarri dute eskuragarri administrazio publikoek.	129
5.	Hizkuntza gutxituko leku-izenak berreskuratu, berrezarri eta ofizializatu egiten dira hizkuntzaren erabilera-eremu historikoan.	130
6.	Administrazio publikoekin hitzarmenak dituzten edo diru-laguntzak (zuzenak zein zeharkakoak) jasotzen dituzten enpresek eta bestelako erakundeek hizkuntza gutxituko leku-izenak erabili behar dituzte.	131
7.	Administrazio publikoek jarraibide batzuk ematen dituzte, enpresa pribatuek kartografia- nahiz lokalizazio-xedeetarako egiten dituzten gailu eta tresnetan (GPSan, esate baterako) hizkuntza gutxituko leku-izenak erabili ditzaten.	132

6. HEDABIDEAK ETA TEKNOLOGIA BERRIAK

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 35, 36, 37, 38, 39 eta 40. artikuluekin lotutako neurriak.

A. OINARRIZKO NEURRIAK

1.	Administrazio publikoak diseinatu eta garatutako hizkuntza-politikaren barruan bada informazio- eta komunikazio-teknologiei (IKT) buruzko atal bat, hedabideek eta IKTek hizkuntza-politikan duten lekua zehazten duena. Era berean, bere komunikazio- eta IKT-politikak diseinatzeko garaian, Administrazio publikoak hizkuntzari buruzko atal bat prestatzen du.	133
2.	Komunikazio-sistema bat garatzen da hizkuntza gutxiturako, komunikazio-esparru guztiak aintzat hartuz. Hizkuntzaren erabilera-eremuko erakunde eta instituzioek kudeatzen dute sistema hori.	134
3.	Komunikazio-sistema hedabide publikoetako eta herri-ekimeneko hedabideetako ordezkariak kudeatzen dute modu osagarrian, eta elkarrekin lan egiten dute, baldintza berberetan eta elkarren lana errepikatzea saihestuz.	135

4.	Hizkuntza gutxituari laguntzeko komunikazio-politika bat garatzen da, administrazio publikoen eta herri-ekimeneko erakundeen edo erakunde pribatuen arteko elkarlanean oinarrituta.	136
5.	Administrazio publikoek egitura bat sortzen dute hizkuntza gutxituek hedabideetan duten presentziaren jarraipena egiteko.	137

B. INFORMAZIOA HIZKUNTZA GUTXITUAN JASOTZEKO ESKUBIDEA

1. JABETZA PUBLIKOKO HEDABIDEAK

1.1.	Bada programazio osoa hizkuntza gutxituan ematen duen jabetza publikoko irrati-kate bat.	138
1.2.	Bada programazio osoa hizkuntza gutxituan ematen duen jabetza publikoko telebista-kate bat.	139
1.3.	Bada eduki guztia hizkuntza gutxituan argitaratzen duen eta finantzazioa bermatuta duen egunkari bat.	140
1.4.	Nagusiki hizkuntza nagusian diharduten jabetza publikoko hedabide guztietan bermatuta dago hizkuntza gutxituaren gutxieneko presentzia. Hedabide bakoitzari egokitutako baliabideak esleitzen dira horretarako: prentsaren kasuan, atal batzuk hizkuntza gutxituan; irradian, hizkuntza gutxituko segmentuak programazioan; telebistan, segmentu batzuk azpi-idatziekin edo bigarren audio-kanal batekin ematen dira; Interneteko hedabideetan, hizkuntza-bertsioak eskaintzen dira. Elementu horien presentzia kuota zehatzen bidez araututa dago, hizkuntza-politikan finkatutako gutxieneko batzuekin.	141

2. JABETZA PRIBATUKO ETA HERRI-EKIMENEN HEDABIDEAK

2.1.	Hizkuntza gutxituan oinarritutako edo guztiz hizkuntza horretan diren hedabideek gainerakoen lege-estatus bera dute.	142
2.2.	Hizkuntza gutxituko hedabideek ez dute beste hizkuntzarik erabili beharrik.	143
2.3.	Administrazioarekin kontraturen bat duten edo harengandik zerbitzu, laguntza edo prestaziorik jasotzen duten jabetza pribatuko hedabideek hizkuntza gutxitua bultzatzeko kuota eta neurri batzuk bete behar dituzte.	144
2.4.	Administrazio publikoek kuota-sistemak aplikatzen dituzte, publizitate instituzionalean eskualdeko hizkuntzak, bereziki hizkuntza gutxitua, erabiltzen dela bermatzeko.	145
2.5.	Programazio osoa hizkuntza gutxituan duten hedabideek laguntza bereziak jasotzen dituzte.	146

3.	IKUSGARRITASUNA SUSTATZEKO NEURRIAK	
3.1.	Inbertsio-politika jarraitu bat aplikatzen da, hizkuntza gutxituko hedabideen eskaintza normalizatzeko, diskriminazio positiboaren bidez.	147
3.2.	Administrazio publikoek hizkuntza gutxituko hiztunek beren hizkuntzan aritzeko baliabideak jartzen dituzte, eta hizkuntza gutxituko produkzioa sustatzen dute, hizkuntza nagusiko hedabideen artean hizkuntza gutxituen presentzia bermatzeko	148
3.3.	Administrazio publikoek neurriak hartzen dituzte hizkuntza gutxituko hedabideen ikusgarritasuna sustatzeko, komunikazio-kanpainen bidez, hizkuntza gutxituko prentsa leku publikoetan egoteko laguntzen bidez, eta abar.	149

4.	EDUKIA	
4.1.	Hizkuntza gutxituari buruzko estereotipoak edo jarrera arrazistak bultzatzen dituzten hedabideak zigortu egiten dira.	150
4.2.	Hedabideek beharrezko neurriak eskaintzen dituzte, hizkuntza gutxituko hiztunen hizkuntza-hautuari erantzuteko.	151
4.3.	Eduki lokala sustatzen da hedabideetan, hizkuntzaren eta haren erabilera-eremuaren arteko lotura sendotzeko.	152

5.	HEDABIDE BERRIAK	
5.1.	Irrati- edo telebista-lizentzia berriak ematen direnean, lizentzia batzuk gordetzen dira programazio osoa hizkuntza gutxituan ematen duten irrati- eta telebista-kateentzat.	153
5.2.	Irrati- eta telebista-lizentzia berriak ematen direnean, hizkuntza kudeatzeko jarraibide batzuk ematen zaizkie hizkuntza gutxituan emititzen ez duten kateei, emisio batzuk hizkuntza gutxituan egiten dituztela bermatzeko.	154

6.	HEDABIDEETAKO PROFESIONALAK	
6.1.	Unibertsitate-mailako ikastaroak ematen dira, komunikazio-profesionalak hizkuntza gutxituan trebatzeko.	155
6.2.	Hizkuntza gutxituan lan egiten duten komunikazio-sektoreko profesionalak beren elkarteak osatu ditzakete.	156

7. MUGAZ GAINDIKO HARREMANAK

7.1.	Hizkuntza gutxitu bat lurralde batean baino gehiagotan hitz egiten denean, hedabideen emisioak beste lurraldeetan ere jasotzen dela bermatzen da.	157
7.2.	Hedabiderik ez badago, gutxienez telebista-kate batek eta irrati-kate batek komunitatearen hizkuntzan emititzen duela eta egunkari bat komunitatearen hizkuntzan argitaratzen dela bermatzen dute administrazio publikoek, behar denean elkarlanean arituz.	158

C. TEKNOLOGIA BERRIAK

1.	Administrazio publikoen softwarea hizkuntza gutxituan lokalizatuta edo hizkuntza gutxitura itzulita dago, eta herritarren esku jartzen da.	159
2.	Administrazio publikoaren laguntza zuzena edo zeharkakoa jasotzen duten antolakunde, enpresa eta negozio guztiek beren zerbitzu digitalak hizkuntza gutxituan eman behar dituzte, diru-laguntzak jasotzeko baldintza gisa.	160
3.	Araututa dago Administrazioaren hornitzaileek eskainitako zerbitzu digital guztiak hizkuntza gutxituan egongo direla.	161
4.	Produktuak hizkuntza gutxituan egotea eskatzen dute IKTetarako diru-laguntza guztiek.	162
5.	Hizkuntza gutxituaren erabilera errazten duten tresnak (zuzentzaileak, itzulpen-softwarea, etab.) herritarren esku jartzen dira.	163
6.	Administrazio publikoek hitzarmenak sinatzen dituzte enpresekin, hizkuntza gutxituaren presentzia digitala handitzeko.	164
7.	Gazteei zuzendutako produktu digitalak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan. Horretarako baliabideak eta epeak zehazten dira.	165
8.	Hizkuntza gutxituan garatutako proiektu digitalek lehentasuna dute diru-laguntzetan.	166

7. KULTURA

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsalaren 41, 42, 43, 44, 45 eta 46. artikuluekin lotutako neurriak.

A. KULTURA JASOTZEKO ESKUBIDEA

1.	Legeak onartzen dira hizkuntza gutxituko kultura jende guztiarentzat eskuragarri egon dadin.	167
----	--	-----

2.	Administrazio publikoek aurrekontu orokorretan kontu-sail berezibatzuk dituzte hizkuntza gutxituko kultura sustatu eta kultura unibertsala hizkuntza gutxituaren bidez jasotzeko aukera bermatzeko.	168
----	---	-----

B. HIZKUNTZA GUTXITUAN SORTUTAKO KULTURA

1. SORKUNTZARAKO LAGUNTZA

1.1.	Hizkuntza gutxituan sorkuntza egiten duten artisten lana errekonozitzen eta babesten da, eta sortzailearen estatutua sortu da haien eskubideak babesteko.	169
1.2.	Bada kontu-sail bat hizkuntza gutxituko kultur proiektuetan inbertitzeko.	170
1.3.	Bada laguntza-sistema bat hizkuntza gutxituko sortzaileentzat.	171
1.4.	Administrazioak inbertsio-politika batzuk finkatzen ditu hizkuntza gutxituan aritzen diren kultur eragileak eta kultur industria babesteko.	172
1.5.	Bada kuota bat instituzioek antolatutako edo haiek diruz lagundutako kultur programazioetan hizkuntza gutxituan sortutako kultur adierazpideak bermatzeko.	173
1.6.	Tresnak eskaintzen dira sorkuntza-esparru guztietako terminologia hizkuntza gutxituan eskuragarri egon dadin.	174

2. TRANSMISIOA

2.1.	Hedabide publikoek hizkuntza gutxituan sortutako kulturaren berri zabaltzeko programak dituzte.	175
2.2.	Hedabide publikoetako albistegietan tarte bat eskaintzen zaio hizkuntza gutxituko kulturari, eta era guztietako kultur adierazpideen berri ematen da bertan.	176
2.3.	Zuzenean nahiz zeharka diru-laguntza publikoak jasotzen dituzten hedabideek hizkuntza gutxituko kultur sorkuntza berriei buruz eman beharreko informazioa arautzen duen kuota bat ezarri da.	177

3. IKUSGARRITASUNA

3.1.	Hizkuntza gutxituan egindako arte- eta kultur adierazpideak bermatuta daude azpiegitura publikoetan.	178
3.2.	Bada hizkuntza gutxituaren kultur agenda bat Interneten.	179

3.3.	Banaketa eta sustapenerako laguntza ekonomikoa ematen zaie hizkuntza gutxituan sortutako produktu guztiei, haien ikusgarritasuna bermatzeko.	180
3.4.	Kultur ekitaldietan (programetan, paisaian, edukian, etab.) hizkuntza-irizpideak finkatzen dira, hizkuntza gutxituaren ahozko nahiz idatzizko presentzia bermatzeko.	181
3.5.	Nazioarteko sorkuntza-foroetan hizkuntza gutxituaren ikusgarritasuna bultzatzen da modu proaktiboan (sarien bidez, nazioarteko jaialdietan, etab.).	182

C. TEKNOLOGIA BERRIAK

1.	Beste hizkuntza batzuetan sortutako kultur produktuak eskuragarri daude hizkuntza gutxituan (itzulpenaren bidez).	183
2.	Filmak hizkuntza gutxitura itzultzen dira (azpi-idatziekin nahiz bikoiztuta).	184
3.	Hizkuntza gutxituan eman beharreko kuota bat ezartzen zaie zine-aretoei.	185

1. ERANSKINA

Hizkuntza Eskubideen Deklarazio Unibertsala (1996) izan da Protokoloari norabidea jarri dion ituna. Halere, azpimarratu nahiko genuke ebaluazio-adierazleak zehazterako orduan UNESCOk onartutako Hizkuntzen Bizitasuna eta Desagertzeko Arriskua txostena (2003) dokumentua ere izan dela oinarrietako bat.

Bi dokumentu horietaz gain, honako Itun edo dokumentu hauek ere izan ditu erreferente Hizkuntza Eskubideak Bermatzeko Protokoloak:

NAZIO BATUEN ERAKUNDEA

- Giza Eskubideen Aldarrikapen Unibertsala (1948)
- Eskubide Zibil eta Politikoen Nazioarteko Ituna (1966)
- Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Nazioarteko Ituna (1966)
- Teherango Aldarrikapena (1968)
- Haurraren Eskubideen Aldarrikapena (1989)
- Gutxiengo Nazional, Etniko, Erljioso eta Linguistikoen Eskubideei Buruzko Aldarrikapena (1992)
- Vienako Aldarrikapena eta Ekintza Programa (1993)
- Herri Indigenen Eskubideei Buruzko Aldarrikapena (2007)

EUROPAKO KONTSEILUA

- Giza Eskubideen eta Oinarritzko Eskubideen Babeserako Hitzarmena (1950)
- Gutxiengo eta Erregio Hizkuntzen Europako Ituna (1992)
- Gutxiengo Nazionalen Babeserako Hitzarmen markoa (1994)

UNESCO

- Kultur Aniztasunari Buruzko Aldarrikapen Unibertsala (2001)
- Adierazpen Kulturalen Aniztasunaren Babes eta Sustapenerako Hitzarmena (2005)

SEGURTASUN ETA LANKIDETZARAKO EUROPAKO ERAKUNDEA

- Gutxiengo Nazionalen Hezkuntza Eskubideei Buruzko Hagako Gomendioak (1996)
- Gutxiengo Nazionalen Hizkuntza Eskubideei Buruzko Osloko Gomendioak (1998)
- Gutxiengo Nazionalen Bizitza Publikoan Parte Hartze Eraginkorrerako Eskubideei Buruzko Lundeko Gomendioak (1999)

EUROPAKO BATASUNA

- Europako Batasuneko Oinarritzko Eskubideen Gutuna
- Lisboako Ituna
- Europako Batzordearen Txostena erregio edo gutxiengoen hizkuntzetarako ekarpenekin aniztasunaren eta kulturaren hedapenerako testuinguruan
- Europako Parlamentuaren 2013ko irailaren 11ko ebazpena, arriskuan dauden Europako hizkuntzen eta Europako Batasuneko hizkuntza-aniztasunari buruzkoa

PEN INTERNATIONAL

- Hizkuntza Eskubideen Gironako Manifestua

NPLD - HIZKUNTZA ANIZTASUNA SUSTATZEKO SAREA

- Hizkuntza Aniztasunerako Bide Orria

Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos

*« Toda persona tiene todos los derechos y todas las libertades, proclamados en esta Declaración, sin distinción de raza, color, sexo, **lengua**, religión, opinión política u otra, origen nacional o social, posición económica, nacimiento o cualquier otra condición»*

DECLARACIÓN UNIVERSAL DE LOS DERECHOS HUMANOS, ARTÍCULO 2

INTRODUCCIÓN

Los derechos lingüísticos se deben situar, sin duda, en el marco de los derechos fundamentales. Si bien es cierto que las lenguas son herramientas de comunicación, la realidad lingüística no puede circunscribirse exclusivamente a la dimensión comunicativa; en otras palabras, las lenguas no pueden desligarse de las culturas. Cuando se niega el vínculo entre lenguas y culturas, se menosprecia la dignidad de sus hablantes y de la ciudadanía. En este sentido, entendemos la reivindicación de la diversidad lingüística como aportación a la defensa de todos los derechos de las personas. Y es por ello que este documento pretende ser una herramienta para profundizar en esta vía, como aportación para avanzar en la convivencia y en el bienestar social, así como en la paz, entendiendo que el desarrollo de prácticas democráticas para con las comunidades lingüísticas supondrá una garantía de respeto de todas las condiciones humanas.

Todas las lenguas son la expresión de una identidad colectiva y de una manera distinta de percibir y de describir la realidad, por tanto tienen que poder gozar de las condiciones necesarias para su desarrollo en todas las funciones. Además, cada lengua es una realidad constituida colectivamente y es en el seno de una comunidad que se hace disponible para el uso individual, como instrumento de cohesión, identificación, comunicación y expresividad creadora. Por ello, creemos que todas las comunidades lingüísticas tienen derecho a organizar y gestionar los recursos propios con el fin de asegurar el uso de su lengua en todas las funciones sociales; así como a disponer de los medios necesarios para asegurar la transmisión y la proyección futuras de la lengua.

La diversidad lingüística siempre ha sido uno de los rasgos distintivos de Europa. Ninguno de los estados que conforman el continente es monolingüe, y la movilidad de las personas hace que esta diversidad sea cada vez más marcada.

La gestión de dicha diversidad lingüística, sin embargo, varía muchísimo de un lugar a otro,

cosa que nos genera una honda preocupación. Y es que, como se ha señalado anteriormente, si aspiramos a incluir los derechos lingüísticos entre los derechos fundamentales y si pretendemos construir una Europa más justa basada en la igualdad, la gestión democrática de la diversidad debería convertirse en un pilar fundamental.

Existen, en efecto, diferentes maneras de gestión de la diversidad lingüística. En uno de los extremos de ese abanico hay modelos de gestión en los que el reconocimiento y gestión de los derechos de las comunidades en situación de minorización son uno de los pilares de dicha gestión. En el otro extremo encontramos modelos que ni siquiera reconoce la existencia de comunidades minorizadas. Son éstas las dos situaciones extremas que encontramos en los modelos de gestión lingüística, alrededor de los cuales se desarrollan políticas totalmente diferentes a lo largo y ancho de Europa.

A pesar de la diversidad en los modelos de gestión, los agentes sociales que luchan por la recuperación de las lenguas minorizadas muestran numerosas similitudes. La situación de sus respectivas lenguas es diferente, cierto, pero los resultados más eficaces han venido de la mano de la labor realizada por los agentes sociales, es decir, por la sociedad civil. La sociedad civil ha sido pionera en el desarrollo de proyectos para la creación de nuevos hablantes. La sociedad civil ha sido pionera en el desarrollo de proyectos para la creación de nuevos espacios para los hablantes. La sociedad civil ha sido pionera en el desarrollo de proyectos para la creación de herramientas para poder vivir en las lenguas minorizadas. Y, por descontado, ha sido la sociedad civil quien durante décadas ha venido reivindicando el derecho de las comunidades lingüísticas a vivir en su propia lengua. Así pues, observamos cómo la sociedad civil ha desarrollado una campaña permanente en favor de garantizar una democracia real, por lo que le otorgamos toda la legitimidad para definir cuáles deberían ser los pasos a dar de cara al futuro.

PREÁMBULO

El día 17 de Diciembre de 2016, los firmantes de este Protocolo de Donostia, ratificamos los fundamentos acordados a través de un proceso participativo desplegado por todo Europa, y

- *Reconociendo* como propios todos los principios recogidos en la Declaración Universal de Derechos Lingüísticos aprobada en Barcelona el año 1996,

- *Reconociendo* que los derechos lingüísticos tienen carácter de derechos fundamentales y que su garantía debe ser considerada prioritaria en aras de construir una sociedad más democrática,

- *Considerando* que en, en el marco de los procesos de recuperación de lenguas en situación minorizada, en las últimas décadas hemos realizado grandes aportaciones para la generación de nuevos hablantes, herramientas lingüísticas y espacios para el uso de la lengua, y que siempre actuamos partiendo de las necesidades de las lenguas,

- *Concluyendo* que no han entrado en vigor herramientas destinadas a reconocer de manera integral y a garantizar de manera conjunta los derechos de las comunidades lingüísticas europeas,

- *Preocupados* ante la falta de herramientas prácticas efectivas comunes creadas y desarrolladas por la sociedad civil europea para garantizar una gestión democrática de las lenguas,

- *Preocupados* ante la falta de conciencia de sus derechos lingüísticos por gran parte de la ciudadanía europea, como consecuencia de la naturalización del proceso de minorización,

aprobamos que:

ARTÍCULO 1: SUJETOS

Con arreglo a los principios y especificaciones conceptuales recogidas en la Declaración Universal de Derechos Lingüísticos, los sujetos de la protección de derechos del Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos serán los mismos que los señalados en dicha Declaración. Así, este Protocolo parte del principio que los derechos lingüísticos son a la vez individuales y colectivos. Este Protocolo entiende como comunidad lingüística toda sociedad humana que, asentada históricamente en un espacio territorial determinado, reconocido o no, se autoidentifica como pueblo y ha desarrollado una lengua común como medio de comunicación natural y de cohesión cultural entre sus miembros. La denominación lengua propia de un territorio hace referencia al idioma de la comunidad históricamente establecida en este espacio. Además, tal y como recoge la Declaración, este Protocolo entiende como grupo lingüístico toda colectividad humana que comparte una misma lengua y que está asentada en el espacio territorial de otra comunidad lingüística.

Este Protocolo considera como derechos personales inalienables, ejercibles en cualquier situación, los siguientes: el derecho a ser reconocido como miembro de una comunidad lingüística; el derecho al uso de la lengua en privado y en público; el derecho al uso del propio nombre; el derecho a relacionarse y asociarse con otros miembros de la comunidad lingüística de origen; y el derecho a mantener y desarrollar la propia cultura.

ARTÍCULO 2: OBJETIVOS

El Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos quiere cumplir tres objetivos principales:

- Reivindicar que la garantía de la diversidad lingüística y el aseguramiento del

desarrollo de las lenguas son pilares fundamentales para la paz y la convivencia.

- Crear una herramienta efectiva para la igualdad lingüística y el desarrollo de las lenguas en situación de desventaja.
- Presentar las comunidades lingüísticas como sujetos dentro de este proceso y reivindicar que la sociedad sea la garante de esa gestión justa.

ARTÍCULO 3: VALORES

3.1. El Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos focaliza cuatro valores o principios básicos:

- **Convivencia y paz:** El Protocolo pretende ofrecer una herramienta, en clave de aportación para ahondar en el bienestar social, la convivencia y la paz. Debemos tener en cuenta que la paz es consecuencia del establecimiento de unas condiciones de vida dignas entre las personas y los grupos humanos. En este sentido, el respeto a la dignidad de las comunidades lingüísticas traerá consigo la paz. Nuestra función ha sido preparar la herramienta destinada a garantizar el contenido del concepto *Pax linguae*.
- **Diversidad:** Defendemos la diversidad lingüística como parte del legado cultural del conjunto de la humanidad, entendiéndola su conservación como obligación ética de todos y todas. Existen fuerzas e inercias muy poderosas que empujan a las personas y sociedades hacia la homogeneización cultural, por lo que, puesto que dicha homogeneización supone un empobrecimiento, consideramos necesario ensalzar el valor de la diversidad lingüística.
- **Igualdad:** Valoramos en igual medida todas las lenguas del mundo. En la actualidad existen grandes diferencias en cuanto a su situación: algunas padecen obstáculos

para su desarrollo y no está garantizada la igualdad de las diferentes lenguas, como principio fundamental de la ciudadanía.

- **Derechos:** Defendemos los derechos de todas las personas y colectivos. Nos adherimos a la Declaración Universal de Derechos Humanos, que reconoce a todas las personas el derecho a no ser discriminadas por razón de su lengua. Asimismo, nos sumamos al espíritu de la Declaración Universal de Derechos Lingüísticos y nos basamos en los derechos recogidos en la misma, entre los que se encuentra el reconocimiento a los derechos lingüísticos de todas las personas, colectivos y comunidades.

3.2. A causa de las desigualdades y desequilibrio que afectan a las diferentes comunidades lingüísticas europeas, consideramos necesario dar un tratamiento prioritario a las lenguas minorizadas, como paso para avanzar hacia la igualdad. Solo garantizando unas condiciones sociales, políticas y económicas adecuadas para el desarrollo de las lenguas se puede salvaguardar la diversidad lingüística. A fin de que las siguientes generaciones puedan disfrutar de un contexto cultural lo más rico posible es necesario generar las condiciones para garantizar la igualdad de oportunidades para todas las personas y comunidades.

ARTÍCULO 4: SOCIEDAD CIVIL, LA CLAVE

4.1. Nos gustaría reconocer la labor de la sociedad civil organizada en torno a las comunidades lingüísticas de Europa. La voluntad de avanzar hacia una vida más democrática ha reavivado la reivindicación y ganas de vivir de la sociedad civil, gracias a lo cual se ha conseguido incidir en la sensibilización de la ciudadanía.

4.2. En toda Europa las diferentes comuni-

dades lingüísticas se han organizado para poder vivir en su propia lengua. Son cientos las organizaciones sociales que, desde diversos ámbitos trabajan para fomentar el desarrollo de las lenguas minorizadas. El presente documento pretende convertirse en punto de encuentro de estas organizaciones, al objeto de que la sociedad civil europea asuma el liderazgo en la ejecución de las propuestas de desarrollo de la diversidad lingüística.

4.3. Los cientos de agentes que trabajan desde las necesidades de las lenguas, sin ninguna dependencia política o institucional, son, de manera simbólica, portavoces de millones de hablantes. Es por ello que el contenido recogido en este documento se ha construido desde el consenso entre los agentes sociales que trabajan por las lenguas minorizadas, y es ahí donde radica el mayor valor del Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos.

En este sentido, los agentes sociales firmantes del Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos nos comprometemos a incluir dicho documento en nuestros principios reivindicativos, con el objetivo de que todos los agentes sociales europeos actuemos de manera conjunta

ARTÍCULO 5: REFERENCIAS

5.1. La Declaración Universal de Derechos Humanos de 1948 en el preámbulo afirma la fe en los derechos humanos fundamentales, en la dignidad y en el valor de la persona humana y en la igualdad de derechos de hombres y mujeres; y en su artículo segundo establece que todo el mundo tiene todos los derechos y todas las libertades sin distinción, entre otros, de lengua.

El Convenio para la Protección de los Derechos Humanos y de las Libertades Fundamentales

de 14 de Noviembre de 1950 del Consejo de Europa en su preámbulo establece que la finalidad del Consejo es realizar una unión más estrecha entre sus miembros, y que uno de los medios para alcanzar esta finalidad es la protección y el desarrollo de los derechos humanos y de las libertades fundamentales. Además, en su artículo 14 afirma que el goce de los derechos y libertades reconocidos en el Convenio ha de ser asegurado sin distinción alguna, por razones de lengua.

5.2. Entendemos que la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos de Barcelona de 1996, fue un desarrollo de dichos principios, y por tanto dicha Declaración es el documento base y principal referente del Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos.

5.3. Además, y como herramienta complementaria para evaluar los indicadores que recoge el Protocolo, se han tomado en cuenta el Informe sobre la Vitalidad y peligro de desaparición de las lenguas publicado por la UNESCO en 2003.

De manera complementaria, este Protocolo también ha utilizado otros referentes (ver anexo 1).

ARTÍCULO 6: ESTRUCTURA DEL PROTOCOLO

Si bien somos conscientes de que el término *protocolo* se utiliza para referirse a convenios menos formales que los acuerdos y los tratados, el Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos se basa en un tratado concreto: la Declaración Universal de Derechos Lingüísticos. Así pues, las medidas recogidas en este Protocolo incorporarán el mapa de ruta para garantizar los derechos reconocidos en dicha Declaración.

De esta manera, el Protocolo cuenta con tres partes fundamentales:

6.1. ÁMBITOS

El Comité Organizador del Protocolo decidió mantener tal cual los ámbitos expresamente recogidos en la Declaración. De esta manera, se han identificado siete ámbitos de trabajo:

- > Principios generales, discriminación y derechos
- > Administración pública e instituciones
- > Educación
- > Ámbito socioeconómico
- > Onomástica
- > Medios de comunicación y nuevas tecnologías
- > Cultura

6.2. MEDIDAS

En cada ámbito se han incorporado una serie de medidas para garantizar los derechos consagrados en la Declaración Universal de Derechos Lingüísticos, propuestas por los agentes que intervienen en procesos de recuperación de lenguas minorizadas.

6.3. INDICADORES

Se han fijado unos indicadores de evaluación a fin de poder valorar el nivel de cumplimiento de las medidas, de manera que, en los casos en que todas las medidas propuestas por el Protocolo reciban una valoración positiva, se pueda concluir que la comunidad en cuestión tiene garantizados sus derechos lingüísticos.

ARTÍCULO 7: INDICACIONES DE USO DEL PROTOCOLO

7.1. SUCESIÓN Y TEMPORALIZACIÓN DE LAS MEDIDAS

La situación de las comunidades lingüísticas minorizadas varía sobremanera de un lugar a otro de Europa. Tal y como se ha apuntado en la introducción, la diversidad lingüística se ha gestionado de maneras muy diferentes en las últimas décadas, con el consiguiente impacto en la garantía de los derechos lingüísticos.

Es por ello que los agentes sociales de las diferentes comunidades lingüísticas definirán tanto la sucesión como la temporalización de las medidas recogidas en este Protocolo, de cara a garantizar su cumplimiento.

7.2. CUADERNO

El Protocolo irá acompañado de un Cuaderno, para facilitar la labor de los agentes sociales y el cumplimiento de la temporalización mencionada en el anterior apartado. Serán los agentes sociales firmantes del Protocolo los encargados de cumplimentar dicho Cuaderno, con el cual se hará seguimiento del nivel de cumplimiento de los indicadores, a fin de comprobar si se van cumpliendo las medidas detalladas en el Protocolo.

El propio Cuaderno proporciona directrices concretas para su cumplimiento.

7.3. PREPARACIÓN DEL CUADERNO

Los agentes sociales confeccionarán el Cuaderno basado en el Protocolo.

A la hora de completar el Cuaderno, los agentes sociales, una vez comprobado qué medidas, de entre todas las que figuran en el Protocolo, se van cumpliendo, deberán fijar la sucesión y temporalización en que se deberán cumplir las medidas restantes, incorporando, asimismo, indicadores del nivel de cumplimiento.

Es importante recopilar todas las medidas recogidas en el Protocolo en la ficha correspondiente a cada lengua, ya que el cumplimiento de todas las medidas es indicativo de una garantía plena de los derechos lingüísticos.

En cualquier caso, a la hora de cumplimentar el Cuaderno, los agentes sociales podrán plantear medidas intermedias para la consecución de las medidas allá recogidas.

7.3. SEGUIMIENTO DEL CUADERNO

Una vez cumplimentado el Cuaderno, los agentes lo podrán utilizar para interpelar a las instituciones locales, comarcales, regio-

nales o estatales encargadas de gestionar la diversidad lingüística y la política lingüística. En dichas interpelaciones los agentes podrán destacar el pleno apoyo recibido por el Protocolo de Derechos Lingüísticos tanto durante su proceso de elaboración como en su ratificación.

7.4. ADHESIÓN DE LAS AUTORIDADES PÚBLICAS

Los agentes realizarán una labor específica a fin de asegurar una respuesta positiva a las orientaciones fijadas en el Protocolo por parte de los poderes públicos locales, comarcales, regionales o estatales, así como a fin de que el propio Protocolo sea considerado como una herramienta a tener en cuenta.

Igualmente, cuando sea posible, los agentes trabajarán de manera conjunta con los poderes públicos, para que éstos pongan en marcha las medidas recogidas en el Protocolo, y asignen los recursos necesarios.

ARTÍCULO 8: COMITÉ DE SEGUIMIENTO

A partir del 17 de Diciembre de 2016, se designará un Comité de Seguimiento, encargado de dar continuidad a las labores ligadas al Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos.

8.1. COMPOSICIÓN

Con arreglo al espíritu original y fundamental del proyecto, el Comité de Seguimiento del Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos estará compuesto por los agentes sociales.

El primer Comité de Seguimiento estará formada por los miembros del Comité Organizador encargado de impulsar el Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos. Los siguientes miembros serán nombrados por el propio Comité.

Éstas son dichas entidades:

- CIEMEN
- ECMI Centro Europeo para las Cuestiones de las Minorías
- LINGUAPAX INTERNATIONAL
- ELEN Red Europea para la Igualdad Lingüística
- UNPO Organización de Naciones y Gentes No Representada
- PEN INTERNATIONAL

El Consejo de Organismos Sociales del Euskara, KONTSEILUA, se hará cargo de la Secretaría del Comité de Seguimiento.

8.2. FUNCIONES

El Comité de Seguimiento tendrá cinco funciones fundamentales:

A. Lograr la adhesión al Protocolo de los agentes sociales

El Comité de Seguimiento trabajará para sumar la adhesión al Protocolo de más agentes sociales del ámbito de la lengua

B. Implementación del Protocolo en las políticas internas

La Comisión de Seguimiento hará seguimiento de las solicitudes de implementación del Protocolo realizadas por los agentes de las comunidades lingüísticas. Para ello, ofrecerá ayuda para coordinar el nivel de cumplimiento del Protocolo.

C. Unificar y compartir el Cuaderno

Una vez completado el Cuaderno, los agentes sociales remitirán un ejemplar del mismo a la Comisión de Seguimiento, que serán utilizados para ayudar a agentes de otras comunidades lingüísticas a elaborar sus propios Cuadernos.

D. Reconocimiento institucional del Protocolo

Los agentes sociales harán seguimiento de la labor realizada para obtener el reconocimiento del Protocolo por parte de las instituciones lo-

cales, comarcales, regionales y estatales.

Asimismo, el Comité actualizará el listado de instituciones locales, regionales o estatales que reconocen el Protocolo.

E. Legitimación del Protocolo en las instituciones internacionales

El Comité de Seguimiento desplegará una labor continua para obtener el reconocimiento de la legitimación del Protocolo por parte de las instituciones internacionales, así como para convertir el mismo en documento de referencia.

ARTÍCULO 9

Una vez se haya procedido a la firma del Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos, se remitirá un ejemplar del mismo y del Cuaderno a las siguientes instituciones:

- Secretario General de Naciones Unidas sr. António Guterres
- Alto Comisionado para los Derechos Humanos de Naciones Unidas sr. Zeid Ra'ad Al Hussein
- Experta Independiente sobre las Cuestiones de Minorías de Naciones Unidas sra. Rita Izsák
- Secretario General del Consejo de Europa sr. Thorbjørn Jagland
- Presidente del Tribunal Europeo de Derechos Humanos sr. Guido Raimondi
- Comisario de Derechos Humanos del Consejo de Europa sr. Nils Muižnieks
- Secretario General de la Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa sr. Lamberto Zannier
- Alta Comisaria de la Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa para los Derechos de las Minorías sra. Astrid Thors

**Firmado en Donostia / San Sebastián
17 de Diciembre de 2016**

MEDIDAS

1. PRINCIPIOS, DISCRIMINACIÓN, DERECHOS

Medidas relacionadas con los artículos 1, 2, 5, 7 y 10 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. DERECHOS LINGÜÍSTICOS

1.	Existe una normativa que establece que los derechos lingüísticos son derechos humanos	1
2.	En lo relativo a los derechos fundamentales de todos los hablantes de cualquier lengua, todas las personas reciben la asistencia gratuita de un intérprete, en caso de no entender o hablar la lengua utilizada en el tribunal. (El derecho de las personas de la comunidad lingüística se garantiza a través de las medidas 29-34).	2
3.	En lo relativo a los derechos fundamentales de todos los hablantes de cualquier lengua, toda persona detenida es informada, sin demora, en una lengua que entiende, de los motivos de su arresto y de los cargos que se le imputan.	3

B. DISCRIMINACIÓN POR RAZÓN DE LENGUA

1.	La ley estipula la inadmisibilidad de cualquier tipo de discriminación lingüística.	4
----	---	---

C. ESTATUS DE LAS LENGUAS: LENGUAS OFICIALES

1.	La ley otorga reconocimiento oficial y estatus a la lengua minorizada.	5
----	--	---

D. LEGISLACIÓN

1.	La Administración establece y aplica leyes y ordenanzas destinadas a desarrollar y regular el estatus oficial de la lengua minorizada.	6
----	--	---

2. Se garantiza la posibilidad de realizar cualquier actividad en la lengua minorizada.

7

E. MEDIDAS CORRECTORAS

1. Si la lengua de la comunidad lingüística en cuestión está minorizada o desfavorecida, la Administración adopta medidas correctoras específicas complementarias a fin de garantizar los derechos lingüísticos de la comunidad lingüística.

8

F. RECURSOS

1. La Administración pública proporciona todos los recursos humanos, materiales y económicos necesarios para garantizar los derechos lingüísticos de la comunidad lingüística.

9

G. DISCRIMINACIÓN POSITIVA

1. La lengua minorizada tiene prioridad ante la lengua hegemónica y oficial.

10

H. PRINCIPIO DE UNIVERSALIDAD

1. Existen medidas para universalizar el conocimiento de la lengua minorizada, sobre todo en el ámbito educativo.

11

I. TRANSVERSALIDAD

1. La Administración cuenta con una perspectiva transversal; se han definido y especificado medidas y criterios generales de aplicación en todos los sectores, departamentos y ámbitos de la institución pública, con el objetivo de que la lengua minorizada sea lengua de atención al público y de funcionamiento interno.
2. A fin de salvaguardar los derechos lingüísticos y garantizar la transversalidad, el organismo administrativo asigna un lugar concreto a la política lingüística en la dirección políticas, para ejercer influencia directa y destacada en todas las demás secciones.

12

13

J. OASIS LINGÜÍSTICOS

1. En las zonas de predominio de la lengua minorizada, la Administración y las instituciones garantizan su protección y reconocimiento legal específico.

14

K. MEMORIA HISTÓRICA

1. La Administración pública proporciona recursos para la promoción de la comprensión del contexto relativo al proceso de pérdida lingüística.

15

2. ADMINISTRACIÓN PÚBLICA E INSTITUCIONES

Medidas relacionadas con los artículos 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 y 22 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. ATENCIÓN EN LENGUA MINORIZADA

1. EL DERECHO DE LA CIUDADANÍA A RECIBIR ATENCIÓN EN LENGUA MINORIZADA ESTÁ LEGALMENTE GARANTIZADO

1.1.	La normativa establece la plena validez jurídica de los procedimientos administrativos orales o escritos que se realicen en lengua minorizada.	16

2. GARANTÍA DE PRESTACIÓN DE TODOS LOS SERVICIOS A LA CIUDADANÍA EN LENGUA MINORIZADA

2.1	Las administraciones ofrecen la prestación de servicios a la ciudadanía (tanto oralmente como por escrito) en las lenguas minorizadas.	17

2.2.	La Administración garantiza que el personal de atención al público tiene un dominio adecuado de la lengua.	18

2.3.	Las diferentes áreas administrativas ejecutan un plan general de normalización lingüística, a fin de prestar servicios en lengua minorizada.	19

2.3.1.	Las entidades administrativas (locales, regionales, comunitarias, estatales) fijan un calendario para la ejecución del plan.	20

2.3.2.	Los planes contienen objetivos ligados a medidas e índices de progreso relativos a la lengua minorizada, así como una evaluación externa e interna de la ejecución del plan.	21

2.3.3.	El plan analiza, define e identifica prioridades relativas a las capacidades comunicativas y a la competencia lingüística en lengua minorizada necesarias para los puestos de trabajo de la Administración.	22

2.3.4.	La Administración garantiza un dominio adecuado de la lengua por parte de la plantilla existente y de la plantilla de nueva incorporación.	23

3. CONTRATACIÓN EXTERNA

3.1	A la hora de externalizar sus servicios, la Administración garantiza que las condiciones del plan de normalización lingüística también son de aplicación, de acuerdo con el artículo A.2.3.	24

3.2.	Rescisión del contrato por parte de la Administración, en caso de incumplimiento del artículo A.2.3.	25

4. ÁREAS DE ALTA PRIORIDAD

4.1. SISTEMA SANITARIO

4.1.1.	Las administraciones reconocen la dimensión de los derechos lingüísticos en la prestación de atención sanitaria.	26
4.1.2.	Los residentes deben contar con un dominio adecuado de la lengua.	27
4.1.3.	Teniendo en cuenta sus especiales características, las administraciones dan un tratamiento específico al diseño de la planificación establecida en el apartado A.2.3., y ponen en marcha un sistema para su seguimiento.	28
4.1.4.	La planificación prioriza la exigencia de un dominio adecuado de la lengua por parte de los médicos de familia, pediatras, psicólogos y psiquiatras, y demás personal clave en contacto directo con la ciudadanía.	29
4.1.5.	Otros aspectos de la planificación coinciden con lo establecido en el apartado A.2.3.	30

4.2. ADMINISTRACIÓN DE JUSTICIA

4.2.1.	Las administraciones reconocen la dimensión de los derechos lingüísticos a la hora de ofrecer servicios jurídicos, y, en reconocimiento de los derechos de las comunidades lingüísticas, las administraciones judiciales garantizan a los ciudadanos su derecho a realizar los procedimientos judiciales en la lengua minorizada.	31
4.2.2.	De conformidad con del principio de igualdad de trato, todo miembro de la comunidad lingüística tiene derecho a realizar todo tipo de procedimientos orales y escritos de manera directa, sin recurrir a intérpretes.	32
4.2.3.	Teniendo en cuenta sus especiales características, las administraciones dan un tratamiento específico al diseño de la planificación establecida en el apartado A.2.3., y ponen en marcha un sistema para su seguimiento.	33
4.2.4.	La Administración de justicia aplica las medidas pertinentes para la adecuada adquisición de un dominio de la lengua por parte de jueces, fiscales, secretarios y otros profesionales clave.	34
4.2.5.	La administración de justicia adopta medidas para garantizar el acceso a textos jurídicos, códigos y materiales similares en lengua minorizada.	35
4.2.6.	Otros aspectos de la planificación coinciden con lo establecido en el apartado A.2.3.	36

4.2.7.	La Administración pública/de Justicia adopta medidas para facilitar el registro oficial en la lengua minorizada.	37
--------	--	----

4.3. FUERZAS DE SEGURIDAD

4.3.1.	La Administración adopta medidas para garantizar el uso de la lengua minorizada entre los miembros de las fuerzas de seguridad.	38
--------	---	----

4.3.2.	Se establecen directrices lingüísticas en los casos en que las tareas de vigilancia y seguridad sean contratadas a empresas externas.	39
--------	---	----

B. COMUNICACIÓN

1.	Las administraciones adoptan medidas para el establecimiento de directrices vinculantes relativas a la comunicación interna y externa, incorporando los siguientes conceptos:	40
----	---	----

1.1.	La Administración utiliza la lengua minorizada en su imagen corporativa y en la rotulación.	41
------	---	----

1.2.	La Administración utiliza la lengua minorizada en su comunicación externa e interna.	42
------	--	----

1.3.	La normativa establece la plena validez jurídica de cualquier documento o publicación, aunque esté únicamente en lengua minorizada.	43
------	---	----

1.4.	La Administración adopta medidas para garantizar el uso de la lengua minorizada en los actos públicos, por ejemplo, reuniones públicas, presentaciones públicas...	44
------	--	----

C. LA LENGUA MINORIZADA EN EL LUGAR DE TRABAJO

1.	La Administración adopta medidas para garantizar el uso de la lengua minorizada en el lugar de trabajo, y desalienta la prohibición de la lengua minorizada en el entorno de trabajo.	45
----	---	----

2.	La Administración adopta medidas para garantizar que las prácticas laborales y la comunicación oficial entre la plantilla tengan lugar en lengua minorizada.	46
----	--	----

3.	La Administración facilita la creación de documentación administrativa en la lengua minorizada.	47
----	---	----

4.	En las convocatorias de nuevas plazas, se garantiza la posibilidad de realizar los exámenes en la lengua minorizada.	48
----	--	----

5.	La Administración fomenta e incentiva las actitudes positivas hacia la lengua minorizada en el entorno de trabajo.	49
----	--	----

3. EDUCACIÓN

Medidas relacionadas con los artículos 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 y 30 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. EDUCACIÓN FORMAL

1. EDUCACIÓN INFANTIL	
1.1. Todos los centros con financiación pública directa o indirecta imparten sus clases en lengua minorizada.	50
1.2. En una primera fase, la enseñanza en lengua minorizada está disponible para todas las familias que lo soliciten.	51
1.3. Todas las actividades extracurriculares están disponibles en la lengua minorizada.	52
1.4. El personal escolar domina la lengua minorizada.	53
1.5. Se destinan recursos adicionales a las clases impartidas en lengua minorizada.	54
1.6. En lo que se refiere a la comunicación, el apartado B relativo a la Administración pública es de aplicación en los centros de enseñanza.	55
2. ENSEÑANZA OBLIGATORIA: EDUCACIÓN PRIMARIA Y SECUNDARIA	
2.1. Existe un sistema general de inmersión y de mantenimiento de la lengua minorizada.	56
2.2. En una primera fase, la enseñanza en lengua minorizada está disponible para todas las familias que lo soliciten.	57
2.3. Está disponible la enseñanza a través de la lengua minorizada, habilidades orales y alfabetización incluidas.	58
2.4. Todas las actividades relacionadas con la escuela (independientemente de si tienen lugar dentro o fuera de la misma, las actividades extracurriculares, etc.) están disponibles en la lengua minorizada.	59
2.5. Entre las personas inmigrantes se difunde activamente información relativa a los beneficios de la adquisición de habilidades lingüísticas en lengua minorizada.	60
2.6. Se destinan recursos adicionales.	61

2.7.	Los centros de enseñanza han diseñado y están ejecutando su proyecto lingüístico, incluyendo el diagnóstico inicial, los objetivos y grupos de edad, así como la trayectoria a seguir por todas las lenguas curriculares tanto dentro como fuera del aula.	62
2.8.	Hay recursos humanos y materiales disponibles para la enseñanza de todas las asignaturas en lengua minorizada, en secundaria.	63
2.9.	Toda la plantilla laboral ha adquirido competencia en la lengua minorizada.	64
2.10.	En lo que se refiere a la comunicación, el apartado B relativo a la Administración pública es de aplicación en todo el sistema escolar.	65

3. EDUCACIÓN Y FORMACIÓN PROFESIONAL

3.1.	La educación y formación profesional en lengua minorizada está disponible a todos los alumnos que la soliciten.	66
3.2.	Las prácticas laborales y las prácticas de formación están disponibles en lengua minorizada.	67
3.3.	Los nuevos ámbitos profesionales están disponibles en lengua minorizada.	68
3.4.	La Administración exige a los centros de enseñanza que diseñen un proyecto lingüístico, una de cuyas funciones será decidir el momento y la manera en que la lengua dominante y las lenguas extranjeras serán incorporadas, en función de la situación del centro.	69
3.5.	Todo el personal del centro domina la lengua minorizada.	70
3.6.	En lo que se refiere a la comunicación, el apartado B relativo a la Administración pública es de aplicación en los centros de educación y formación profesional.	71

4. UNIVERSIDAD Y ESTUDIOS SUPERIORES

4.1.	PLAN DE ESTUDIOS	
4.1.1.	Todas las facultades de los centros de educación superior cuentan con un plan para identificar a la plantilla y a los estudiantes de lengua minorizada, y dan prioridad a sus necesidades.	72
4.1.2.	Todas las asignaturas en nivel universitario están disponibles en lengua minorizada.	73
4.1.3.	Periódicamente se elabora y publica un informe de seguimiento de la oferta real de cursos y actividades disponibles en lengua minorizada.	74

4.2.	INVESTIGACIÓN	
4.2.1.	Es posible realizar investigación original y publicar en revistas académicas en lengua minorizada.	75
4.2.2.	La valoración que agencias e instituciones evaluadoras realizan de las contribuciones científicas no se ve afectada por el hecho de estar en lengua minorizada.	76
4.3.	En lo que se refiere a la comunicación, el apartado B relativo a la Administración pública es de aplicación en las universidades.	77

5. ACTIVIDADES EXTRACURRICULARES

5.1.	Todos los cursos de las escuelas de música y arte de titularidad pública están disponibles en la lengua minorizada.	78
5.2.	La Administración exige a estos centros que diseñen un proyecto lingüístico, una de cuyas funciones será especificar la oferta en la lengua minorizada, así como el plazo previsto para ofrecer todo el programa en la lengua minorizada, teniendo en cuenta la situación actual.	79
5.3.	Los centros que, no teniendo titularidad pública, directa o indirectamente reciben financiación pública también deben presentar un proyecto lingüístico de similares características.	80
5.4.	En lo que se refiere a la comunicación, el apartado B relativo a la Administración pública es de aplicación en las escuelas de música y centros de arte.	81

B. EDUCACIÓN NO FORMAL

1. CENTROS DE OCIO, CLUBES DEPORTIVOS Y FEDERACIONES

1.1.	Toda actividad organizada por centros recreativos de titularidad pública está disponible en la lengua minorizada.	82
1.2.	La Administración exige a estos centros que diseñen un proyecto lingüístico, una de cuyas funciones será especificar la oferta en la lengua minorizada, así como el plazo previsto para ofrecer todo el programa en la lengua minorizada, teniendo en cuenta la situación actual.	83
1.3.	Los centros que, no teniendo titularidad pública, directa o indirectamente reciben financiación pública también deben presentar un proyecto lingüístico de similares características.	84

C. FORMACIÓN DE PROFESORES Y FORMADORES

1. PROFESORADO	
1.1. Los centros de formación del profesorado imparten formación sobre conocimiento y uso de la lengua minorizada.	85
1.2. Se imparte formación especial de acuerdo con la situación de minorización de la lengua, de la siguiente manera:	
1.2.1. Los centros de formación del profesorado forman a los profesores para que impartan sus asignaturas en la lengua minorizada, con un gran dominio de la lengua.	86
1.2.2. Se imparte formación específica para que el profesorado pueda desarrollar un modelo de inmersión en una situación multilingüe.	87
2. EDUCADORAS Y EDUCADORES	
2.1. Para obtener su titulación, los educadores (deportivos, de tiempo libre) deben tener dominio de la lengua minorizada.	88
2.2. En la formación de educadores, se ofrecen las herramientas adecuadas para tratar con contextos desfavorables para la lengua minorizada, y se adoptan medidas para garantizar la formación continua y la actualización de conocimientos.	89
3. FORMACIÓN CONTINUA DEL PROFESORADO	
3.1. La formación continua del profesorado incluye la adquisición de la lengua minorizada.	90

D. APRENDIZAJE DE LENGUA MINORIZADA POR PARTE DE PERSONAS ADULTAS

1. Las personas que deseen aprender la lengua minorizada pueden hacerlo de manera gratuita.	91
2. Está garantizada la accesibilidad a clases de lengua minorizada, en colaboración con iniciativas populares.	92
3. La enseñanza de la lengua minorizada está incluida en la formación para desempleados.	93
4. La enseñanza de lengua minorizada está incluida en la formación continua de adultos.	94
5. Se ofrecen cursos de alfabetización en la lengua minorizada de manera gratuita.	95

E. PLAN DE ESTUDIOS Y MATERIALES

1. PLAN DE ESTUDIOS	
1.1. Al finalizar sus estudios los alumnos deben convertirse en hablantes de la lengua minorizada, de la lengua dominante y de una o dos lenguas extranjeras, de manera que son hablantes multilingües de la lengua minorizada.	96
1.2. Partiendo de la cultura local, el plan de estudios contiene elementos de la cultura europea y de la cultura universal.	97
1.3. El plan de estudios aborda conocimientos de sociolingüística, diversidad lingüística y lenguas en contacto.	98
1.4. En las reuniones con padres y madres se explican periódicamente las ventajas que ofrece la presencia de la lengua minorizada en el plan de estudios.	99
2. MATERIAL DOCENTE	
2.1. Hay material docente adecuado disponible en lengua minorizada.	100
2.2. Las editoriales que publican libros de texto en la lengua minorizada tienen acceso a subvenciones.	101

4. ÁMBITO SOCIOECONÓMICO

Medidas relacionadas con los artículos 47, 48, 49, 50, 51 y 52 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. SISTEMA REGULADOR

1. Está debidamente regulada la garantía de los derechos de los consumidores en la lengua minorizada.	102
---	------------

B. LA LENGUA MINORIZADA Y LAS RELACIONES CON LOS CONSUMIDORES

1. PROTECCIÓN DE LA SALUD Y LA SEGURIDAD:	
1.1. Los mensajes relativos a la salud y seguridad de los productos, como por ejemplo las instrucciones sobre medicamentos, la información sobre los riesgos de los productos, etc., también están disponibles en la lengua minorizada.	103
1.2. Los avisos e instrucciones relativos a la salud y seguridad de locales comerciales también están disponibles en la lengua minorizada.	104

2.	INFORMACIÓN PÚBLICA RELATIVA A LOS PRODUCTOS Y SERVICIOS:	
2.1.	La información está disponible en lengua minorizada (facturas, presupuestos, tarifas, catálogos de productos, certificados, manuales de instrucciones de servicios y productos, etc.)	105
2.2.	Se aplican medidas similares en relación a los productos y servicios, en los casos en que las relaciones con los consumidores se gestionan desde fuera del ámbito de la lengua.	106
2.3.	La rotulación e información comercial también están disponibles en la lengua minorizada.	107
2.4.	Las aplicaciones informáticas, software, interfaces, etc. de los productos también están disponibles en lengua minorizada.	108
2.5.	Se fomentan directrices de márketing y publicidad para el uso de la lengua minorizada en actividades comerciales.	109

3.	CONFLICTOS	
3.1.	La resolución de conflictos comerciales se lleva a cabo garantizando los derechos lingüísticos de los hablantes de lenguas minorizadas.	110

4.	LOS DERECHOS DE LOS CONSUMIDORES EN SECTORES ECONÓMICOS FUNDAMENTALES Y EN LA PRESTACIÓN DE SERVICIOS BÁSICOS TAMBIÉN SE GARANTIZAN EN LA LENGUA MINORIZADA.	
4.1.	Ejecución de planes lingüísticos en los siguientes sectores: compañías aseguradoras, empresas energéticas, servicios de transporte, instituciones financieras, operadoras de telefonía, compañías que prestan asistencia social y general, mutuas sanitarias, servicio postal...	111

C. LA LENGUA MINORIZADA EN EL LUGAR DE TRABAJO Y EN EL MERCADO LABORAL

1.	Está legalmente protegido el derecho de los trabajadores a trabajar en lenguas minorizadas en el lugar de trabajo.	112
2.	Las compañías y empresas fomentan prácticas en la lengua minorizada: planes de formación; formación continua; contratos de trabajo y convenios laborales; informes, mensajes, avisos y demás documentos; procedimientos internos de trabajo; paisaje lingüístico; material con contenido lingüístico (catálogos, puntos de venta on-line, publicidad) ...	113
3.	Las compañías y empresas posibilitan el uso de la lengua minorizada en el lugar de trabajo, y disuaden de la prohibición de utilizar la lengua minorizada en el entorno laboral.	114

D. RESPONSABILIDAD SOCIAL CORPORATIVA

1.	Los sindicatos incluyen cláusulas sobre la lengua minorizada en la negociación colectiva, a fin de proteger los derechos lingüísticos de los trabajadores y la responsabilidad social.	115
2.	Las compañías y empresas colaboran de manera proactiva con las comunidades minorizadas en el desarrollo de la responsabilidad social.	116
3.	Las compañías y empresas participan de manera proactiva en la creación de comisiones para el fomento de la lengua minorizada en el ámbito socioeconómico.	117
4.	Los sindicatos desarrollan prácticas internas y apoyo a la planificación en lengua minorizada.	118

5. ONOMÁSTICA

Medidas relacionadas con los artículos 31, 32, 33, 34, 35 y 36 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. UNA ENTIDAD AUTÓNOMA PARA LA NORMALIZACIÓN ONOMÁSTICA

1.	Una entidad autónoma (una academia de la lengua, por ejemplo) se ocupa de la normalización de la onomástica en la lengua minorizada, respetando su diversidad.	119
2.	La Administración y los organismos institucionales utilizan el listado onomástico fijado por la academia de la lengua, como punto de referencia.	120
3.	Se reconoce la libertad de las academias de la lengua para elaborar listados onomásticos basados en las características de cada lengua, sin que puedan ser obligadas a adoptar criterios de la lengua dominante.	121
4.	Es responsabilidad de las altas instancias administrativas facilitar el acceso de todas las demás entidades administrativas a los listados onomásticos aprobados por las academias de la lengua.	122

B. NOMBRES DE PERSONAS

1.	La ciudadanía tiene el derecho, reconocido por ley, a que su nombre sea inscrito en los registros oficiales de acuerdo con la ortografía de la lengua minorizada, sin modificaciones en la misma.	123
2.	Los registros permiten a la ciudadanía traducir sus nombres a la lengua minorizada o modificar la grafía de los mismos de acuerdo con la de la lengua minorizada.	124
3.	Ninguna Administración puede modificar la grafía de los nombres de la ciudadanía, ni puede obligar a nadie a modificarla, ni puede utilizar u obligar a utilizar formas traducidas de sus nombres.	125

C. TOPONIMIA

1.	Está regulado por ley que la toponimia en la lengua minorizada siempre debe estar presente en los registros oficiales, rotulación y mapas oficiales.	126
2.	La ley otorga estatus jurídico oficial a la toponimia en la lengua minorizada.	127
3.	Las empresas privadas están obligadas a utilizar la toponimia de la lengua minorizada en sus rutas de transporte y en las autopistas por ellas gestionadas.	128
4.	Las administraciones públicas ofrecen acceso a una base de datos en la que está recogida toda la toponimia.	129
5.	Se recupera, restablece y se le otorga estatus oficial a la toponimia en la lengua minorizada, dentro del ámbito histórico de la lengua.	130
6.	Las empresas y demás entidades con convenios con las administraciones públicas o que directa o indirectamente reciban apoyo económico de la misma deben utilizar la toponimia en lengua minorizada.	131
7.	Las administraciones públicas proporcionan directrices para exigir que los dispositivos y herramientas fabricados por empresas privadas con fines cartográficos o de localización (tales como GPS) utilicen la toponimia en lengua minorizada.	132

6. MEDIOS DE COMUNICACIÓN Y NUEVAS TECNOLOGÍAS

Medidas relacionadas con los artículos 35, 36, 37, 38, 39 y 40 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. MEDIDAS BÁSICAS

1.	Las políticas lingüísticas diseñadas y desarrolladas por las administraciones públicas incluyen un apartado relativo a las tecnologías de la información y la comunicación (TIC), en el que se detalla el papel de los medios y las TIC en la política lingüística. De igual manera, a la hora de definir sus políticas de comunicación y TIC, las administraciones públicas incluyen un apartado relativo a la lengua.	133
2.	Se ha desarrollado un sistema comunicativo para la lengua minorizada, teniendo en cuenta todos los ámbitos de la comunicación. Dicho sistema está gestionado por las instituciones y organismos del entorno donde se utiliza la lengua.	134
3.	El sistema comunicativo está gestionado de manera complementaria por gestores de medios públicos y de medios de iniciativa popular (instituciones de utilidad pública), que trabajan conjuntamente en igualdad de condiciones y evitando duplicidades.	135

4.	Se desarrolla una política comunicativa favorable a la lengua minorizada, con base en la colaboración entre las administraciones públicas y las iniciativas populares o privadas.	136
5.	Las administraciones públicas adoptan una estructura de seguimiento de la presencia que la lengua minorizada tiene en los medios.	137

B. DERECHO A RECIBIR INFORMACIÓN EN LA LENGUA MINORIZADA

1. MEDIOS DE TITULARIDAD PÚBLICA

1.1.	Existe una cadena de radio de titularidad pública que emite íntegramente en la lengua minorizada.	138
1.2.	Existe al menos una cadena de televisión de titularidad pública que emite íntegramente en la lengua minorizada.	139
1.3.	Existe un diario publicado íntegramente en la lengua minorizada que tiene garantizada su financiación.	140
1.4.	Una mínima presencia de la lengua minorizada está garantizada en todos los medios de titularidad pública que emiten principalmente en la lengua dominante. Se asignan recursos adaptados a cada medio, de la siguiente manera: en el caso de la prensa, diversas secciones en las lenguas minorizadas; en la radio, segmentos en dichas lenguas dentro de la programación; en la televisión, segmentos emitidos acompañados de subtítulos o de un segundo canal de audio; en los medios de Internet, se ofrecen diversas versiones lingüísticas. La presencia de dichos elementos está regulada por cuotas específicas de acuerdo con los mínimos fijados por la política lingüística.	141

2. MEDIOS DE TITULARIDAD PRIVADA Y DE INICIATIVA POPULAR

2.1.	Los medios basados en la lengua minorizada o elaborados íntegramente en la misma tienen el mismo estatus jurídico que los demás medios.	142
2.2.	Los medios en la lengua minorizada no están obligados a utilizar otra lengua.	143
2.3.	Los medios privados con algún contrato con la Administración (incluidos de publicidad) o que reciben algún tipo de servicios, ayuda o prestaciones de la misma, están sujetos a las medidas y cuotas lingüísticas destinadas a la promoción de la lengua minorizada (a través de cuotas y otras medidas).	144
2.4.	Las administraciones públicas aplican sistemas de cuotas para garantizar el uso de las lenguas de la región, especialmente la lengua minorizada, en la publicidad institucional en los medios.	145
2.5.	Existen ayudas especiales para los medios que emiten/publican íntegramente en la lengua minorizada.	146

3. MEDIDAS DE FOMENTO DE LA VISIBILIDAD

3.1.	Existe una política continua de inversión destinada a la normalización de la oferta de los medios de comunicación en lengua minorizada, a través de la discriminación positiva.	147
3.2.	Las administraciones públicas ponen recursos para hablantes de la lengua minorizada para que puedan expresarse en su propia lengua, y promocionan la producción en la lengua minorizada, para incrementar la visibilidad de las lenguas minorizadas entre los medios de la lengua dominante.	148
3.3.	Las administraciones públicas adoptan medidas para mejorar la visibilidad de los medios en la lengua desfavorecida, por ejemplo, a través de campañas comunicativas, ayudas especiales para que la prensa en lengua minorizada esté presente en lugares públicos, etc.	149

4. CONTENIDO

4.1.	Los medios que fomenten estereotipos negativos y actitudes racistas hacia la lengua minorizada son sancionados.	150
4.2.	Los medios ofrecen las herramientas necesarias para responder a las opciones lingüísticas de los hablantes de la lengua minorizada.	151
4.3.	Los medios difunden contenido local a fin de reforzar la conexión entre la lengua y su entorno.	152

5. NUEVOS MEDIOS

5.1.	A la hora de otorgar licencias de emisión, se reservan algunas licencias para las cadenas de radio y televisión que emiten íntegramente en la lengua minorizada.	153
5.2.	A la hora de otorgar licencias de radio y televisión, las cadenas que no emiten en la lengua minorizada reciben unas directrices de gestión lingüística para garantizar que se destinan algunas franjas a emitir en la lengua minorizada.	154

6. PROFESIONALES DE LOS MEDIOS

6.1.	Se organizan cursos universitarios para formar a profesionales de la comunicación en la lengua minorizada.	155
6.2.	Los profesionales del sector de la comunicación que trabajan en la lengua minorizada pueden formar sus propias asociaciones.	156

7. RELACIONES TRANSFRONTERIZAS

7.1.	En el caso de las lenguas minorizadas que se hablan en más de un territorio, se garantiza la posibilidad de captar la emisión de los medios en otros territorios.	157
7.2.	Si no existieran medios, las administraciones públicas locales, en colaboración cuando sea necesario, garantizan la emisión de al menos una cadena de televisión y de una cadena de radio, y la publicación de un diario, en la lengua de la comunidad.	158

C. NUEVAS TECNOLOGÍAS

1.	El software de las administraciones públicas se localiza o traduce a la lengua minorizada y se pone a disposición de la ciudadanía.	159
2.	Todas las organizaciones, empresas, compañías, etc. que directa o indirectamente reciban asistencia de la Administración pública garantizan que sus servicios digitales están disponibles en la lengua minorizada, como condición para recibir ayudas.	160
3.	Está estipulado que todos los servicios digitales de proveedores de la Administración deberán estar en la lengua minorizada.	161
4.	Todas las ayudas relativas a las TIC requieren que los productos estén en la lengua minorizada.	162
5.	Las herramientas que facilitan el uso de la lengua minorizada (como correctores, software de traducción, etc.) están a la disposición de la ciudadanía.	163
6.	Las administraciones públicas suscriben convenios con las empresas para aumentar la presencia digital de las lenguas minorizadas.	164
7.	Los productos digitales destinados a la juventud están disponibles en la lengua minorizada, para lo cual se estipulan los correspondientes recursos y calendario.	165
8.	Los proyectos digitales desarrollados en la lengua minorizada tienen preferencia a la hora de acceder a ayudas.	166

7. CULTURA

Medidas relacionadas con los artículos 41, 42, 43, 44, 45 y 46 de la Declaración Universal de los Derechos Lingüísticos

A. DERECHO DE ACCESO A LA CULTURA

1.	Se aprueban leyes a fin de que la cultura en lengua minorizada sea accesible para todas las personas.	167
----	---	-----

2.	Las administraciones públicas reservan fondos específicos, con un porcentaje específico dentro de sus presupuestos generales, para el fomento de la cultura en la lengua minorizada y para garantizar el acceso a la cultura universal a través de la lengua minorizada.	168
----	--	-----

B. CULTURA CREADA EN LA LENGUA MINORIZADA

1. APOYO A LA CREACIÓN

1.1.	La obra de los artistas que crean en la lengua minorizada está reconocida y protegida, y se ha creado un estatuto para proteger los derechos de los creadores.	169
1.2.	Existe un fondo para invertir en proyectos culturales en lengua minorizada.	170
1.3.	Existe un sistema de ayudas para creadores en la lengua minorizada.	171
1.4.	La Administración establece políticas de inversión para prestar apoyo a las entidades culturales y a la industria cultural en la lengua minorizada.	172
1.5.	Se establece una cuota para garantizar la presencia de creaciones culturales en la lengua minorizada en la programación cultural organizada por o que recibe apoyo económico de las instituciones públicas.	173
1.6.	Se proporcionan herramientas a fin de que la terminología de todos los ámbitos de creación esté disponible en la lengua minorizada.	174

2. TRANSMISIÓN

2.1.	Los medios públicos cuentan con programas sobre nuevas creaciones culturales en la lengua minorizada.	175
2.2.	Los programas de noticias de los medios públicos cuentan con espacios para la cultura en lengua minorizada, donde se informa de todo tipo de expresiones culturales.	176
2.3.	Los medios que directa o indirectamente reciban financiación pública deben fijar una cuota para informar sobre nuevas creaciones culturales en la lengua minorizada.	177

3. VISIBILIDAD

3.1.	En las infraestructuras públicas, está garantizado el uso de la lengua en el ámbito del arte y la cultura.	178
3.2.	Existe un portal de Internet con la agenda cultural en lengua minorizada.	179

3.3.	Todos los productos creados en lengua minorizada cuentan con asistencia económica para su distribución y promoción, a fin de garantizar su visibilidad.	180
3.4.	Se han fijado unos criterios lingüísticos para los actos culturales (programas, paisaje, contenido, etc.), a fin de garantizar la presencia de la lengua minorizada tanto oralmente como por escrito.	181
3.5.	Se desarrolla de manera proactiva la visibilidad de las creaciones en lengua minorizada en foros internacionales (por ejemplo, a través de certámenes, festivales internacionales, etc.).	182

C. CULTURA UNIVERSAL EN LA LENGUA MINORIZADA

1.	La producción cultural creada en otras lenguas está disponible en la lengua minorizada (a través de la traducción).	183
2.	Las películas se traducen (vía subtítulos o doblaje) a la lengua minorizada.	184
3.	Se establece una cuota a las salas de cine para que proyecten películas en la lengua minorizada.	185

ANEXO 1

La Declaración Universal de Derechos Lingüísticos (1996) ha sido el marco de referencia que guiará este Protocolo. Sin embargo, cabe destacar que a la hora de concretar los indicadores de evaluación uno de los documentos de referencia ha sido el informe *Vitalidad y peligro de desaparición de las lenguas* publicado por la UNESCO en 2003

Además de estos dos documentos, el Protocolo para la Garantía de los Derechos Lingüísticos ha contado asimismo con los siguientes documentos y convenciones:

ORGANIZACIÓN DE NACIONES UNIDAS

- Declaración Universal de Derechos Humanos (1948)
- Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos (1966)
- Pacto Internacional de Derechos Económicos, Sociales y Culturales (1966)
- Proclamación de Teherán (1968)
- Declaración de los Derechos del Niño (1989)
- Declaración sobre los Derechos de las Personas Pertenecientes a Minorías Nacionales o Étnicas, Religiosas y Lingüísticas. (1992)
- Declaración y Programa de Acción de Viena (1993)
- Declaración sobre los Derechos de los Pueblos Indígenas (2007)

CONSEJO DE EUROPA

- Convenio para la protección de los derechos humanos y de las libertades fundamentales (1950)
- Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias (1992)
- Convenio Marco para la Protección de Minorías Nacionales (1994)

UNESCO

- Declaración Universal de la UNESCO sobre la Diversidad Cultural (2001)

- Convención sobre la protección y la promoción de la diversidad de las expresiones culturales (2005)

OSCE. ORGANIZACIÓN PARA LA SEGURIDAD Y COOPERACIÓN EUROPEA

- Recomendaciones de la Haya relativas a los Derechos Educativos de las Minorías Nacionales (1996)
- Recomendaciones de Oslo relativas a los Derechos Lingüísticos de las Minorías Nacionales (1998)
- Recomendaciones de Lund sobre la Participación Efectiva de las Minorías Nacionales en la Vida Pública (1999)

UNION EUROPEA

- Carta de Derechos Fundamentales de la Unión Europea
- Tratado de Lisboa
- Informe del Parlamento Europeo de 11 de septiembre de 2013

PEN INTERNATIONAL

- Manifiesto de Girona sobre Derechos Lingüísticos

NPLD - RED PARA LA PROMOCIÓN DE LA DIVERSIDAD LINGÜÍSTICA

- Hoja De Ruta Para La Diversidad Lingüística

Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques

FRANÇAIS

*« Chacun peut se prévaloir de tous les droits et de toutes les libertés proclamés dans la présente Déclaration, sans distinction aucune, notamment de race, de couleur, de sexe, de **langue**, de religion, d'opinion politique ou de toute autre opinion, d'origine nationale ou sociale, de fortune, de naissance ou de toute autre situation »*

DÉCLARATION UNIVERSELLE DES DROITS DE L'HOMME, ARTICLE 2

INTRODUCTION

Il est évident que les droits linguistiques font partie des droits humains fondamentaux. Car si les langues servent à communiquer, on ne peut réduire une réalité linguistique à sa seule dimension communicative, puisqu'une langue ne peut être considérée indépendamment de sa culture. En niant le lien qui unit langue et culture, c'est la dignité des locuteurs et des citoyens que l'on bafoue. C'est pourquoi nous considérons la revendication de la diversité linguistique comme une contribution à la défense de tous les droits des personnes. C'est la raison pour laquelle ce document devrait constituer un outil, une aide au bien-être social, au vivre ensemble et à la paix. En effet, l'évolution de pratiques démocratiques envers les communautés linguistiques apportera la garantie du respect de l'ensemble des conditions humaines.

Toutes les langues sont l'expression d'une identité collective et d'une manière distincte de percevoir et de décrire la réalité; de ce fait, elles doivent pouvoir bénéficier des conditions requises pour leur plein développement dans tous les domaines. Toute langue est une réalité constituée collectivement et c'est au sein d'une communauté qu'elle est mise à disposition de ses membres en tant qu'instrument de cohésion, d'identification, de communication et d'expression créative. C'est pourquoi, toute communauté linguistique a le droit d'organiser et de gérer ses propres ressources dans le but d'assurer l'usage de sa langue dans tous les domaines de la vie sociale. Elle a aussi le droit de disposer des moyens nécessaires à la transmission et pérennité de sa langue.

La diversité linguistique a toujours été un des caractères distinctifs de l'Europe. Parmi les Etats qui la composent, pas un seul n'est monolingue. Cette tendance ne cesse de s'accroître avec la mobilité accrue des personnes.

Cependant, la gestion très différente de cette diversité linguistique d'un pays à l'autre paraît très inquiétante. En effet, pour pouvoir intégrer les droits linguistiques aux droits fondamentaux et continuer à nous battre pour une Europe plus juste, fondée sur l'égalité, la gestion démocratique de la diversité doit constituer un pilier indispensable de cette Europe.

Les modèles de gestion existants sont très différents. D'une part, certains pays reconnaissant les droits des communautés en situation de minorité, en font un pilier fondamental de leur gestion; d'autre part, il existe des pays qui ne reconnaissent même pas ces minorités. Ce sont les deux extrêmes de la gestion linguistique, et entre ces deux extrêmes, des politiques très variées se développent aujourd'hui à travers l'Europe.

Malgré la différence des modèles de gestion, les acteurs sociaux qui œuvrent pour la récupération des langues minorisées présentent de nombreux points communs. Certes, les situations des langues sont différentes, mais les résultats les plus efficaces sont toujours obtenus grâce au travail de la société civile. Cette dernière a toujours été pionnière dans le développement de projets pour la création de nouveaux locuteurs. La société civile a aussi été pionnière dans le développement de projets de création de nouveaux espaces pour les locuteurs. Elle a enfin aussi été pionnière dans le développement de projets de création d'outils pour pouvoir vivre en utilisant les langues minorisées. Et évidemment, c'est la société civile qui a revendiqué pendant des décennies le droit de chaque communauté linguistique à vivre dans sa langue. En somme, la société civile a en permanence mené campagne dans le but de garantir une vraie démocratie. Il est donc parfaitement légitime de donner à la société civile le pouvoir de définir les étapes à venir.

PRÉAMBULE

Le 17 décembre 2016 à Donostia, nous, signataires du présent Protocole, avons approuvé les principes définis par un processus participatif d'échelle européenne:

- *Etant donné* que nous souscrivons tous les principes de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques approuvée en 1996 à Barcelone,
- *Etant donné* que la garantie de ces droits doit devenir une priorité sans laquelle nous ne pourrions pas intégrer les droits linguistiques aux droits fondamentaux ni construire une société plus démocratique,
- *Considérant* que nous avons fortement contribué pendant des décennies aux processus de récupération des langues en situation de minorisation, pour créer de nouveaux locuteurs, des outils linguistiques et des espaces d'utilisation des langues, et que nous agissons toujours pour répondre aux besoins des langues,
- *Constatant* qu'aucun outil n'a encore été mis en vigueur pour la reconnaissance intégrale et la garantie conjointe des droits linguistiques en Europe,
- *Inquiets* de l'absence d'outil pratique, efficace et unifié créé et développé par la société civile en Europe pour garantir la gestion démocratique des langues,
- *Préoccupés* par le fait que, suite à la normalisation de la minorisation, de nombreux citoyens européens ne sont même pas conscients de leurs droits linguistiques,

il a été convenu:

ARTICLE 1 : SUJETS DE DROIT

Suivant les principes et les concepts détaillés dans la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques, le Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques sera mené par les mêmes sujets que ceux de la Déclaration. Ce Protocole part du principe que les droits linguistiques sont à la fois individuels et collectifs. Le présent Protocole entend par communauté linguistique toute société humaine qui, installée historiquement dans un espace territorial déterminé, reconnu ou non, s'identifie en tant que peuple et a développé une langue commune comme moyen de communication naturel et de cohésion culturelle entre ses membres. L'expression langue propre à un territoire désigne l'idiome de la communauté historiquement établie sur ce même territoire. En outre, comme il est indiqué dans la Déclaration, le Protocole entend par groupe linguistique, tout groupe social partageant une même langue installé dans l'espace territorial d'une autre communauté linguistique.

En plus, le Protocole considère comme droits personnels inaliénables pouvant être exercés en toutes occasions: le droit d'être reconnu comme membre d'une communauté linguistique; le droit de parler sa propre langue en privé comme en public; le droit à l'usage de son propre nom; le droit d'entrer en contact et de s'associer avec les autres membres de sa communauté linguistique d'origine; et le droit de préserver et de développer sa propre culture.

ARTICLE 2 : OBJECTIFS

Le Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques vise trois objectifs principaux:

- Revendiquer que: la garantie de la diversité linguistique et la consolidation du

développement des langues sont les piliers fondamentaux de la paix et de la coexistence

- La création d'un outil efficace pour l'égalité des langues et pour le développement des langues en situation d'infériorité.
- La reconnaissance des communautés linguistiques comme acteurs du processus et revendiquer que la société soit celle qui garantisse cette gestion juste.

ARTICLE 3 : VALEURS

3.1. Le Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques s'appuie sur quatre valeurs majeures:

- **Cohabitation et paix :** Le Protocole offre un outil qui contribuera au bien-être social, à la coexistence et à la paix. Or, la paix ne peut s'installer sans conditions de vie dignes pour toutes les personnes. C'est donc le respect des communautés linguistiques qui nous conduira vers la paix. Nous avons élaboré ainsi un outil conforme au concept de *Pax linguae*.
- **Diversité :** Nous défendons la diversité linguistique car elle fait partie de la richesse culturelle de l'humanité. Nous pensons qu'il est de notre devoir éthique de la protéger. Or, des forces et inerties importantes poussent les personnes et les sociétés vers l'homogénéisation culturelle. Pour éviter la pauvreté qui en découlerait, nous pensons qu'il est nécessaire de célébrer la valeur de la diversité linguistique.
- **Egalité :** Nous reconnaissons la même valeur à toutes les langues du monde, qui évoluent pourtant dans des situations bien différentes. Certaines d'entre elles voient leur développement entravé; l'égalité, principe fondamental des droits

des citoyens, n'est donc pas assurée.

• **Droits** : Nous défendons les droits de toutes les personnes et de tous les groupes sociaux. Nous adhérons à la Déclaration Universelle des Droits de l'Homme, qui reconnaît à toute personne le droit de ne pas être discriminé en raison de sa langue. De même, nous adhérons à l'esprit de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques et aux droits qui y sont cités, notamment aux droits linguistiques des personnes, des Groupes et des communautés.

3.2. Du fait des inégalités et des déséquilibres qui affectent les différentes communautés linguistiques européennes, nous considérons nécessaire un traitement prioritaire aux langues minorisées. Car la diversité linguistique ne pourra être préservée qu'en assurant les conditions sociales, politiques et économiques nécessaires au développement de ces langues. Pour léguer la plus grande richesse culturelle et linguistique possible aux générations futures, nous devons créer les conditions permettant l'égalité des chances entre les personnes et communautés.

ARTICLE 4 : SOCIÉTÉ CIVILE, LA CLÉ

4.1. Nous tenons à reconnaître le travail réalisé par la société civile organisée autour des communautés linguistiques d'Europe. La volonté d'aller vers une vie plus démocratique a ravivé la revendication et l'énergie vitale de la société civile, ce qui a permis la sensibilisation des citoyens.

4.2. A travers l'Europe, les communautés linguistiques se sont organisées de manière à pouvoir vivre dans leurs propres langues. Les organismes sociaux qui œuvrent, dans différents domaines, en faveur du développement des langues minorisées, se comptent par cen-

taines. Ce document souhaite rassembler ces organisations, afin que la société civile européenne récupère le leadership de la mise en oeuvre de la proposition de développement de la diversité linguistique.

4.3. Les acteurs qui travaillent pour répondre aux besoins des langues, sans aucune dépendance politique ni institutionnelle, se comptent par centaines. Ils sont, symboliquement, les porte-paroles de millions de locuteurs. C'est précisément la raison pour laquelle le contenu de ce document a été construit dans la concertation des acteurs sociaux qui œuvrent pour les langues minorisées. C'est ce qui donne sa plus grande valeur au Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques.

De ce fait, nous, acteurs sociaux signataires du Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques, nous engageons à intégrer ce document dans nos revendications fondamentales, afin que tous les acteurs sociaux européens puissent agir de façon coordonnée.

ARTICLE 5: RÉFÉRENCES

5.1. La Déclaration Universelle des Droits de l'Homme de 1948 affirme dans son préambule sa foi dans les droits humains fondamentaux, dans la dignité et la valeur de la personne humaine, dans l'égalité des droits des hommes et des femmes et dans son article 2, établit que chacun peut se prévaloir de tous les droits et de toutes les libertés sans distinction, entre autres, de langue.

La Convention de Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés Fondamentales, du 14 novembre 1950 du Conseil de l'Europe stipule que le but du Conseil est de réaliser une union plus étroite entre ses membres, et que l'un des moyens d'atteindre ce but est la

sauvegarde et le développement des droits de l'homme et des libertés fondamentales. De plus, l'article 14 de la Convention stipule que la jouissance des droits et libertés reconnus doit être assurée, sans distinction aucune sur la langue.

5.2. Il nous semble que la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques de 1996 approuvé à Barcelone, est un développement des principes énoncés. Par conséquent cette Déclaration est le document de base et la référence principale du Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques

5.3. De plus et en tant qu'outil complémentaire pour évaluer les indicateurs des mesures proposées dans le Protocole, le Rapport relatif à la Vitalité et Danger de Disparition des Langues publié par L'UNESCO en 2003 a été pris en compte.

Parallèlement et en complément, le présent Protocole s'est appuyé sur d'autres documents de références (cf. annexe 1).

ARTICLE 6 : STRUCTURE DU PROTOCOLE

Le terme protocole est utilisé pour désigner des conventions moins formelles ou officielles que les accords ou les traités, le Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques se base sur un traité précis: la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques. Les mesures présentées dans ce Protocole constituent ainsi la feuille de route pour garantir les droits reconnus par la Déclaration. Le Protocole sera organisé en trois grandes parties:

6.1. DOMAINE D'APPLICATION

Le Comité Organisateur du Protocole a décidé de maintenir les mêmes domaines d'application que ceux de la Déclaration. Sept ont

été identifiés:

- > Principes généraux, discrimination, droits.
- > Administration publique
- > Enseignement
- > Socio-économique
- > Onomastique,
- > Medias et nouvelles technologies
- > Culture

6.2. MESURES

A chacun des domaines correspond un bouquet de mesures qui permet de garantir les droits listés dans la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques. Ces mesures ont été proposées par les acteurs qui travaillent dans des processus de récupération des langues minorisées.

6.3. INDICATEURS

Les indicateurs d'évaluation permettront de mesurer le niveau d'accomplissement des mesures proposées. Ainsi, si toutes les mesures listées dans le Protocole sont évaluées et considérées comme accomplies, nous pourrons en conclure que les droits linguistiques de la communauté linguistique correspondante sont garantis.

ARTICLE 7 : GUIDE D'UTILISATION DU PROTOCOLE

7.1. SUCCESSION ET TEMPORALISATION DES MESURES

La situation des communautés linguistiques minorisées varie beaucoup à travers l'Europe. Comme nous l'avons précisé en introduction, la gestion de la diversité de la langue s'est développée de façon très variée dans les dernières décennies, ce qui a eu des conséquences directes sur la garantie des droits linguistiques.

C'est pourquoi les acteurs sociaux des différentes communautés linguistiques défi-

niront eux-mêmes la succession et la temporalisation des mesures proposées afin de garantir leur application.

7.2. CAHIER

Pour pouvoir se tenir à la temporalisation définie ci-dessus et faciliter le travail des acteurs sociaux, le Protocole sera accompagné d'un Cahier, qui sera élaboré par les acteurs sociaux signataires du Protocole et qui permettra de faire le suivi du niveau d'accomplissement des mesures, grâce à ses indicateurs. Le Cahier contient les indications précises pour le compléter.

7.3. PREPARATION DU CAHIER

Les acteurs sociaux élaboreront le Cahier fondé sur le Protocole.

Ils y indiqueront d'abord quelles mesures parmi celles listées dans le Protocole sont déjà en vigueur. Puis, ils définiront la succession et temporalisation selon lesquelles les autres mesures devront être accomplies. Ils devront y incorporer les indicateurs de niveau d'accomplissement.

Il est important de recueillir toutes les mesures listées dans le Protocole dans la fiche correspondant à chacune des langues puisque l'accomplissement de toutes les mesures est l'indicateur de la garantie totale des droits linguistiques.

Cependant, au moment de remplir leur fiche du Cahier, les acteurs sociaux auront la possibilité d'y ajouter d'autres mesures intermédiaires permettant de parvenir aux mesures proposées dans le Protocole.

7.4. SUIVI DU CAHIER

Une fois le Cahier complété, les acteurs sociaux pourront s'en servir pour interpeller notamment les institutions locales, régionales ou de l'Etat en charge de la politique linguistique et de la diversité linguistique.

Lors de ces interpellations, les acteurs sociaux pourront souligner l'adhésion totale reçue par le Protocole des Droits Linguistiques, dans son processus de création comme dans son approbation.

7.5. ADHESION DES AUTORITES PUBLIQUES

Les acteurs sociaux feront un travail spécifique pour que les pouvoirs publics locaux, régionaux ou de l'État répondent favorablement aux orientations définies dans le Protocole et pour qu'ils considèrent le Protocole comme un outil à prendre en considération.

De même, lorsqu'il sera possible, les acteurs sociaux travailleront conjointement avec les pouvoirs publics, afin que ceux-ci accomplissent les mesures recueillies dans le Protocole et qu'ils y engagent les moyens nécessaires.

ARTICLE 8 : COMITÉ DE SUIVI

A partir du 17 décembre 2016, un Comité de Suivi prendra le relais de la gestion du Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques.

8.1. COMPOSITION

Conformément au projet originel et fondamental, le Comité de Suivi du Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques sera composé d'acteurs sociaux.

Le premier Comité de Suivi sera formé par les membres du Comité Organisateur chargé d'impulser le Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques. Les membres suivants seront nommés par le Comité même.

Les entités membres sont les suivantes :

- CIEMEN
- ECMI Centre Européen sur les Questions des Minorités

- LINGUAPAX INTERNATIONAL
- ELEN Réseau Européen pour l'Égalité des Langues
- UNPO Organisation des Nations et des Peuples Non Représentés
- PEN INTERNATIONAL

Le Conseil des Organismes Sociaux de la Langue Basque KONTSEILUA sera chargé du secrétariat du Comité de Suivi.

8.2. FONCTIONS

Le Comité de Suivi aura cinq fonctions principales:

A. Faire adhérer les acteurs sociaux au Protocole

Le Comité de Suivi cherchera à toucher plus d'acteurs sociaux œuvrant pour les langues et à leur faire signer le Protocole.

B. Mise en œuvre du Protocole dans les politiques internes

Le Comité de Suivi sera chargé du suivi des demandes de mise en œuvre du Protocole par les acteurs des différentes communautés linguistiques. Il proposera son aide pour la coordination dans le niveau d'accomplissement du Protocole.

C. Mise en commun et distribution des cahiers

A mesure que les acteurs sociaux compléteront leurs Cahiers, ils en enverront un exemplaire au Comité de Suivi. Le Comité de Suivi pourra alors s'en servir pour aider les acteurs d'autres communautés linguistiques à rédiger leur propre Cahier.

D. Reconnaissance auprès des institutions du Protocole

Le Comité de Suivi assurera le suivi des travaux des acteurs sociaux auprès des institutions locales, régionales ou de l'État pour la reconnaissance du Protocole.

De même, il mettra à jour la liste des institutions locales, régionales ou de l'État qui reconnaissent le Protocole.

E. Légitimation du Protocole par les institutions internationales

Le Comité de Suivi assurera une action durable pour que les institutions internationales reconnaissent la légitimité du Protocole et qu'il devienne un document de référence.

ARTICLE 9

Dès la signature du Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques, une copie du Protocole et du Cahier sera envoyée aux institutions suivantes:

- Secrétaire général des Nations unies Mr António Guterres
- Haut-Commissaire des Nations unies aux droits de l'homme Mr Zeid Ra'ad Al Hussein
- Rapporteuse spéciale sur les questions des minorités, des Nation Unies Mme Rita Izsák
- Secrétaire général du Conseil de l'Europe Mr Thorbjørn Jagland
- Président de la Cour européenne des droits de l'homme Mr Guido Raimondi
- Commissaire aux droits de l'homme du Conseil de l'Europe Mr Nils Muižnieks
- Secrétaire général de l'Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe Mr Lamberto Zannier
- Haut-commissaire de l'Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe pour les minorités nationales Mme Astrid Thors

**Signé à Donostia
Le 17 décembre 2016**

MESURES

1. PRINCIPES, DISCRIMINATION, DROITS

Mesures liées aux articles 1, 2, 5, 7 et 10 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. DROITS LINGUISTIQUES

1.	Il existe une norme qui établit que les droits linguistiques sont des droits de l'homme.	1
2.	Selon les droits fondamentaux des locuteurs de toutes les langues, toute personne a le droit de bénéficier de l'aide d'un interprète s'il ne comprend pas ou ne parle pas la langue utilisée au tribunal. (Les droits des citoyens des communautés linguistiques sont garantis par les mesures 29-34).	2
3.	Selon les droits fondamentaux des locuteurs de toutes les langues, toute personne emprisonnée doit être immédiatement informée, dans une langue qu'il comprend, des raisons de son emprisonnement et des faits qui lui sont reprochés.	3

B. DISCRIMINATION LINGUISTIQUE

1.	Selon la loi, la discrimination linguistique est inacceptable.	4
----	--	---

C. STATUT DE LA LANGUE : LANGUES OFFICIELLES

1.	La loi reconnaît officiellement et donne un statut officiel à la langue minorisée.	5
----	--	---

D. LOIS

1.	L'administration a approuvé des lois et des règlements pour développer et encadrer le statut officiel des langues minorisées.	6
----	---	---

2. La possibilité d'exercer toute activité dans la langue minorisée est garantie.

7

E. MESURES CORRECTIVES

1. Si la langue de la communauté linguistique est minorisée ou marginalisée, l'Administration prend des mesures correctives complémentaires spécifiques pour garantir les droits linguistiques de la communauté linguistique.

8

F. RESSOURCES

1. Les moyens matériels, économiques et humains permettant de préserver les droits de la communauté linguistique sont garantis.

9

G. MESURES POSITIVES

1. La langue minorisée a la priorité sur la langue officielle et principale.

10

H. PRINCIPE D'UNIVERSALITÉ

1. Des mesures sont engagées pour l'universalisation de la connaissance de la langue, notamment dans l'éducation.

11

I. TRANSVERSALITÉ

1. L'Administration applique un point de vue transversal dans ses actions. Des mesures et des critères généraux sont définis et précisés pour toutes les branches, tous les départements et tous les domaines de l'Institution publique, afin que la langue minorisée soit une langue de communication publique et d'usage interne.

12

2. Pour préserver les droits linguistiques et garantir la transversalité, l'organisme en charge de la politique linguistique lui donne une place bien définie, afin qu'elle agisse directement et significativement sur les autres secteurs.

13

J. OASIS LINGUISTIQUES

1. Dans les zones dans lesquelles la langue minorisée est majoritaire, l'Administration et les institutions lui garantissent une reconnaissance et une protection légale spécifique.

14

K. MÉMOIRE HISTORIQUE

1. L'administration publique met des moyens en œuvre pour promouvoir la connaissance du contexte relatif au processus de perte de la langue.

15

2. ADMINISTRATION PUBLIQUE ET ORGANISMES OFFICIELS

Mesures liées aux articles 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 et 22 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. ACCUEIL DANS LA LANGUE MINORISÉE

1. LE DROIT DES CITOYENS DE BÉNÉFICIER DE TOUS LES SERVICES DANS LA LANGUE MINORISÉE EST PROTÉGÉ PAR LA LOI

1.1.	La loi prévoit que les procédures administratives orales et écrites effectuées dans la langue minorisée ont entière valeur juridique.	16

2. TOUS LES SERVICES SONT GARANTIS AUX CITOYENS DANS LA LANGUE MINORISÉE

2.1	Les administrations proposent leurs services (à l'oral et à l'écrit) dans la langue minorisée aux citoyens.	17

2.2.	Les administrations garantissent que le personnel en contact avec le public ait la compétence linguistique nécessaire.	18

2.3.	Pour pouvoir proposer les services publics dans la langue minorisée, toutes les branches de l'Administration appliquent une planification linguistique générale.	19

2.3.1.	Toutes les institutions (communale, régionale, de l'état ou autre) ont défini un calendrier pour l'application de la planification linguistique.	20

2.3.2.	La planification prévoit des objectifs et indices d'amélioration sur les services proposés dans la langue minorisée, ainsi que des évaluations internes et externes du développement de la planification.	21

2.3.3.	La planification analyse, précise et identifie les priorités en termes de facultés de communication et de compétences linguistiques pour pouvoir travailler dans la langue minorisée dans les postes de l'Administration.	22

2.3.4.	L'Administration garantit que les salariés actuels et les nouvelles embauches aient la compétence linguistique nécessaire.	23

3. SOUS-TRAITANCE

3.1	Quand les administrations externalisent leurs services, elles garantissent que les mesures de la planification linguistique soient respectées, conformément au point 2.3.	24

3.2.	Si le point 2.3. n'est pas respecté, l'Administration rompt le contrat.	25

4. DOMAINES PRIORITAIRES

4.1. SANTÉ

4.1.1. L'Administration tient compte des droits linguistiques dans ses services de santé. **26**

4.1.2. Les internes sont tenus d'avoir la compétence linguistique nécessaire. **27**

4.1.3. Dans le développement de la planification linguistique décrite au point A.2.3., les administrations travaillent spécifiquement sur ce domaine, compte tenu de ses caractéristiques spécifiques, et un système est mis en place pour en faire le suivi. **28**

4.1.4. La planification linguistique donne la priorité aux domaines suivants dans son exigence de compétence linguistique : médecins de famille, pédiatres, psychologues et psychiatres et employés en contact direct avec le public. **29**

4.1.5. D'autres aspects de la politique linguistique rejoignent le point A.2.3. **30**

4.2. ADMINISTRATION JUDICIAIRE

4.2.1. Les administrations tiennent compte des droits linguistiques dans leurs services juridiques et garantissent le droit des communautés minorisées à effectuer les procédures judiciaires dans la langue minorisée. **31**

4.2.2. D'après le principe d'égalité de traitement, les citoyens des communautés linguistiques ont le droit de communiquer, à l'oral comme à l'écrit, directement dans leur langue, sans interprète. **32**

4.2.3. Dans le développement de la planification linguistique décrite au point A.2.3., les administrations travaillent spécifiquement sur ce domaine, compte tenu de ses caractéristiques spécifiques, et un système est mis en place pour en faire le suivi. **33**

4.2.4. L'administration judiciaire applique les mesures nécessaires pour que les juges, les procureurs, les secrétaires et autres professionnels acquièrent la compétence linguistique. **34**

4.2.5. L'administration judiciaire prend les mesures nécessaires pour que les textes de loi, les codes et matériels similaires soient disponibles dans la langue minorisée. **35**

4.2.6. D'autres aspects de la planification linguistique rejoignent les dispositions du point A.2.3. **36**

4.2.7.	L'administration judiciaire/l'administration publique prend des mesures qui permettent l'établissement des inscriptions officielles dans la langue minorisée.	37
4.3.	POLICE	
4.3.1.	L'Administration prend des mesures pour garantir que les agents de police puissent travailler dans la langue minorisée.	38
4.3.2.	Quand l'Administration sous-traite des missions de surveillance ou de sécurité, elle établit certains critères linguistiques.	39

COMMUNICATION

1	L'Administration fixe des conditions contraignantes pour sa communication interne et externe. Ces conditions prévoient les aspects suivants :	40
1.1.	L'Administration utilise la langue minorisée dans son image de marque et sa signalétique.	41
1.2.	L'Administration utilise la langue minorisée dans sa communication interne et externe.	42
1.3.	L'entière valeur juridique de tous les documents et publications officiels, même écrits uniquement dans la langue minorisée, est prévue par la loi.	43
1.4.	L'Administration prend des mesures pour garantir l'utilisation de la langue minorisée dans les manifestations publiques, telles que réunions publiques, présentations publiques...	44

C. LANGUE MINORISÉE ET DOMAINE PROFESSIONNEL

1.	L'Administration garantit la possibilité d'utiliser la langue minorisée sur le lieu de travail et encourage la non-interdiction de la langue minorisée dans le domaine professionnel.	45
2.	L'Administration prend des mesures pour que le travail et les communications officielles entre les employés s'effectuent dans la langue minorisée	46
3.	L'Administration permet de rédiger des documents administratifs dans la langue minorisée.	47
4.	La possibilité de passer les épreuves de recrutement dans la langue minorisée est garantie.	48
5.	L'Administration encourage et récompense les attitudes favorables à la langue minorisée dans le domaine professionnel.	49

3. ENSEIGNEMENT

Mesures liées aux articles 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 et 30 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. ÉDUCATION FORMELLE		
1. ÉDUCATION PRÉPRIMAIRE		
1.1.	Dans tous les établissements bénéficiant directement ou indirectement de financements publics, on enseigne dans la langue minorisée aux enfants.	50
1.2.	Comme première étape, l'éducation dans la langue minorisée est disponible pour toutes les familles qui le souhaitent.	51
1.3.	Toutes les activités périscolaires sont disponibles dans la langue minorisée.	52
1.4.	Les employés de l'établissement ont la compétence nécessaire pour pouvoir exercer dans la langue minorisée.	53
1.5.	Des moyens supplémentaires sont destinés aux groupes qui reçoivent les enseignements dans la langue minorisée.	54
1.6.	Dans la communication, le point B du chapitre sur d'Administration Publique est appliqué dans tous les établissements.	55
2. ENSEIGNEMENT OBLIGATOIRE : ENSEIGNEMENT PRIMAIRE ET SECONDAIRE		
2.1.	Il existe un système général d'immersion et de maintien de la langue minorisée.	56
2.2.	Comme première étape, l'éducation dans la langue minorisée est disponible pour toutes les familles qui le souhaitent.	57
2.3.	Un enseignement dans la langue minorisée, compétences orales et alphabétisation compris, est disponible.	58
2.4.	Toutes les activités liées à l'école – activités dans et hors de l'établissement, activités périscolaires etc.- sont proposées dans la langue minorisée.	59
2.5.	L'information sur les bienfaits de l'acquisition des compétences dans la langue minorisée est activement diffusée auprès des immigrants.	60
2.6.	Des moyens supplémentaires sont affectés.	61

2.7.	Les établissements scolaires ont conçu des projets linguistiques et les appliquent, conformément aux diagnostics, objectifs et âges cibles prévus. Dans ces projets, les parcours du programme scolaire sont décrits pour toutes les langues, aussi bien pour la classe qu'en dehors des cours.	62
2.8.	Les moyens humains et matériels nécessaires sont disponibles pour enseigner toutes les matières dans la langue minorisée, dans l'enseignement secondaire.	63
2.9.	Tous les employés ont la compétence permettant d'exercer dans la langue minorisée.	64
2.10.	Dans la communication, le point B du chapitre sur d'Administration Publique est appliqué dans l'ensemble du système scolaire.	65

3. FORMATION ET STAGES PROFESSIONNELS

3.1.	La formation et les stages professionnels sont disponibles dans la langue minorisée pour les élèves qui le souhaitent.	66
3.2.	Les stages en entreprises sont disponibles dans la langue minorisée.	67
3.3.	De nouveaux secteurs professionnels sont disponibles dans la langue minorisée.	68
3.4.	L'administration demande aux établissements de développer un projet linguistique. En fonction de la situation de l'établissement, l'une des fonctions de ce projet est de définir quand et comment intégrer la langue principale et les langues étrangères.	69
3.5.	Tous les employés ont la compétence nécessaire pour pouvoir exercer dans la langue minorisée.	70
3.6.	Dans la communication, le point B du chapitre sur d'Administration Publique est appliqué dans la formation et les stages professionnels.	71

4. UNIVERSITÉ ET ÉDUCATION SUPÉRIEURE

4.1.	PLAN D'APPRENTISSAGE	
4.1.1.	Toutes les facultés d'éducation supérieure disposent d'une planification linguistique permettant d'identifier les employés et les élèves de langue minorisée et de donner la priorité à leurs besoins.	72
4.1.2.	Toutes les matières universitaires sont disponibles en langue minorisée.	73
4.1.3.	Chaque fois, un rapport sur la véritable disponibilité des formations et des activités en langue minorisée est rédigé et publié.	74

4.2.	RECHERCHE	
4.2.1.	Il est possible d'effectuer des recherches originales et de faire des publications académiques dans la langue minorisée.	75
4.2.2.	Les agences et institutions d'évaluation ne valorisent pas moins les contributions scientifiques rédigées dans la langue minorisée.	76
4.3.	Dans la communication, le point B du chapitre sur d'Administration Publique est appliqué dans les universités.	77

5. ACTIVITÉS EXTRASCOLAIRES

5.1.	Tous les cours de toutes les écoles publiques de musique et d'art sont disponibles dans la langue minorisée.	78
5.2.	L'administration demande à ces établissements de développer un projet linguistique, dont l'une des fonctions est d'identifier ce qui est proposé aujourd'hui en langue minorisée et de définir un calendrier pour que l'ensemble de l'offre soit disponible dans la langue minorisée.	79
5.3.	Les établissements non publics mais bénéficiant directement ou indirectement de subventions publiques sont également tenus de présenter un projet linguistique aux caractéristiques similaires.	80
5.4.	Dans la communication, le point B du chapitre sur d'Administration est appliqué dans les écoles de musique et établissements artistiques.	81

B. ÉDUCATION NON FORMELLE

1. CENTRES DE LOISIRS, CLUBS ET FÉDÉRATIONS DE SPORT

1.1.	Toutes les activités des centres de loisirs publics sont disponibles dans la langue minorisée.	82
1.2.	L'administration demande à ces centres de développer un projet linguistique, dont l'une des fonctions est d'identifier ce qui est proposé aujourd'hui en langue minorisée et de définir un calendrier pour que l'ensemble de l'offre soit disponible dans la langue minorisée.	83
1.3.	Les centres non publics mais bénéficiant directement ou indirectement de subventions publiques sont également tenus de présenter un projet linguistique aux caractéristiques similaires.	84

C. FORMATION DES ENSEIGNANTS ET ÉDUCATEURS

1. ENSEIGNANTS	
1.1. Les écoles de professorat forment les enseignants à l'acquisition et à l'utilisation de la langue minorisée.	85
1.2. Les enseignants bénéficient d'une formation spécifique permettant de répondre à la situation de la langue minorisée et présentant les caractéristiques suivantes :	
1.2.1. 1.2.1. Les écoles de professorat forment les enseignants à enseigner dans la langue minorisée, avec un niveau de langue élevé.	86
1.2.2. 1.2.2. Les enseignants sont spécifiquement formés pour pouvoir mettre en œuvre un modèle immersif dans un contexte plurilingue.	87
2. ÉDUCATEURS	
2.1. Les éducateurs (sportifs et de loisirs) doivent avoir la compétence de la langue minorisée pour obtenir leur diplôme.	88
2.2. Les formations fournissent aux éducateurs des outils pertinents qui leur permettent de s'adapter à des contextes défavorables à la langue minorisée, et leur donnent la possibilité d'actualiser la formation continue et les apprentissages.	89
3. FORMATION CONTINUE	
3.1. La langue minorisée est enseignée dans le cadre de la formation continue.	90

D. APPRENTISSAGE DE LA LANGUE MINORISÉE PAR LES ADULTES

1. Les citoyens qui souhaitent apprendre la langue minorisée ont la possibilité de l'apprendre gratuitement.	91
2. Les cours sont proposés sur l'ensemble du territoire en collaboration avec les initiatives populaires.	92
3. La formation destinée aux demandeurs d'emploi comprend l'enseignement de la langue minorisée.	93
4. La formation continue des adultes comprend l'enseignement de la langue minorisée.	94
5. Les formations d'alphabétisation dans la langue minorisée sont proposées gratuitement.	95

E. PROGRAMME SCOLAIRE ET MATÉRIEL

1. PROGRAMME SCOLAIRE	
1.1.	A la fin de leurs études, les élèves maîtrisent la langue minorisée, la langue majoritaire et une ou deux langues étrangères : ils sont donc des locuteurs de la langue minorisée plurilingues. 96
1.2.	Le programme est articulé autour de la culture locale et étudie la culture européenne et la culture universelle. 97
1.3.	Le programme aborde spécifiquement la sociolinguistique, la diversité linguistique et les fondements sur les langues en situation de contact linguistique. 98
1.4.	Lors des réunions avec les parents, les bienfaits de la présence de la langue minorisée au programme leurs sont toujours expliqués. 99
2. MATÉRIEL PÉDAGOGIQUE	
2.1.	Les enseignants disposent de matériel adapté pour enseigner dans la langue minorisée. 100
2.2.	Les maisons d'édition qui élaborent les manuels dans la langue minorisée perçoivent des subventions. 101

4. DOMAINE SOCIO-ÉCONOMIQUE

Mesures liées aux articles 47,48, 49, 50, 51 et 52 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. RÉGLEMENTATION

1.	La reconnaissance des droits des consommateurs dans la langue minorisée est convenablement réglementée. 102
----	--

B. LANGUE MINORISÉE DANS LES RELATIONS COMMERCIALES

1. PROTECTION DE LA SANTÉ ET LA SÉCURITÉ:	
1.1.	Les messages sur la santé et la sécurité des produits, comme les conseils d'utilisation des médicaments, l'information sur les risques liés aux produits, etc., sont disponibles aussi dans la langue minorisée. 103
1.2.	Les informations et les conseils d'utilisation sur la santé et la sécurité dans les locaux commerciaux sont disponibles entre autres dans la langue minorisée. 104

2.	L'INFORMATION PUBLIQUE SUR LES PRODUITS ET LES SERVICES:	
2.1.	L'information dans la langue minorisée (factures, devis, tarifs, catalogues de produits, attestations, guides d'utilisation des produits et des services, etc.) est disponible.	105
2.2.	Des mesures similaires sont prises sur les produits et les services, même quand les relations commerciales sont gérées en dehors du territoire de la langue.	106
2.3.	La signalétique et l'information commerciale sont disponibles dans la langue minorisée.	107
2.4.	Les applications informatiques, logiciels, interfaces etc. sont disponibles entre autres dans la langue minorisée.	108
2.5.	Les modalités de marketing et de publicité qui encouragent l'utilisation de la langue minorisée dans les activités commerciales sont promues.	109

3.	CONFLITS	
3.1.	Dans la résolution de conflits commerciaux, les droits de consommateurs des locuteurs de la langue minorisée sont garantis.	110
4.	LES DROITS DES CONSOMMATEURS DES SECTEURS ET SERVICES ÉCONOMIQUES FONDAMENTAUX SONT ASSURÉS ENTRE AUTRES DANS LA LANGUE MINORISÉE.	
4.1.	Des planifications linguistiques sont mises en place dans les domaines des assurances, des fournisseurs d'énergie, des services de transport, des organismes financiers, des opérateurs téléphoniques, des prestations sociales, de la santé, des services postaux...	111

C. LANGUE MINORISÉE DANS L'ESPACE PROFESSIONNEL ET LE MARCHÉ DE L'EMPLOI		
1.	Le droit des travailleurs de travailler en la langue minorisée est protégé par la loi.	112
2.	Les entreprises encouragent l'utilisation de la langue minorisée : plans de formation ; formation continue ; contrats de travail et conventions professionnelles ; rapports, messages, informations et autres documents ; procédures de travail internes ; paysage linguistique ; matériels utilisant la langue (catalogues, e-commerces, publicité...).	113
3.	Les entreprises garantissent la possibilité d'utiliser la langue minorisée sur le lieu de travail et encouragent la non-interdiction de la langue minorisée dans le domaine professionnel.	114

D. RESPONSABILITÉ SOCIALE DES ENTREPRISES

1.	Les syndicats intègrent des clauses sur la langue minorisée dans les négociations collectives, pour garantir les droits linguistiques des travailleurs et leur responsabilité sociale.	115
2.	Les entreprises agissent de façon proactive avec les communautés de langues minorisées pour le développement de la responsabilité sociale.	116
3.	Les entreprises agissent de façon proactive dans la formation de commissions pour la promotion de la langue minorisée.	117
4.	Les syndicats encouragent la préservation et les mesures en faveur de la langue minorisée en interne.	118

5. ONOMASTIQUE

Mesures liées aux articles 31, 32, 33. et 34 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. ENTITÉ AUTONOME POUR LA STANDARDISATION DE L'ONOMASTIQUE

1.	Une entité autonome (par exemple, académie linguistique) est chargée de la standardisation des noms dans la langue minorisée, dans le respect de sa diversité.	119
2.	L'Administration et les institutions prennent pour références les nomenclatures définies par l'académie linguistique.	120
3.	On reconnaît aux académies linguistiques la liberté de créer des nomenclatures basées sur les caractéristiques de leur langue, sans les obliger à utiliser les critères de la langue majoritaire.	121
4.	Les organes administratifs de haut niveau sont chargés de transmettre à toutes les institutions les nomenclatures approuvées par les académies linguistiques.	122

B. NOMS DE PERSONNES

1.	La loi reconnaît aux citoyens le droit d'inscrire leurs noms et prénoms sur les registres officiels dans la langue minorisée et dans la graphie originale.	123
2.	Les registres permettent aux citoyens de traduire ou de remplacer la graphie de leurs noms et prénoms par celle de la langue minorisée.	124
3.	L'Administration ne peut modifier ni faire modifier la graphie des noms et prénoms des citoyens, ni utiliser ou faire utiliser leur forme traduite.	125

C. TOPONYMES

1.	L'obligation de faire apparaître les toponymes dans la langue minorisée dans les registres officiels, la signalétique et les cartes officielles est prévue par la loi.	126
2.	La loi garantit le statut légal des toponymes dans la langue minorisée.	127
3.	Les entreprises privées sont tenues d'utiliser les toponymes dans la langue minorisée dans les parcours de transport et les autoroutes qui relèvent de leur gestion.	128
4.	Les administrations publiques ont mis à disposition une base de données rassemblant tous les toponymes.	129
5.	Les toponymes de la langue minorisée sont récupérés, rétablis et officialisés dans le bassin d'utilisation historique de la langue.	130
6.	Les entreprises et autres organismes liés par convention à l'administration publique ou qui perçoivent des subventions publiques (directes ou indirectes) sont tenus d'écrire les toponymes dans la langue minorisée.	131
7.	Les administrations publiques donnent des recommandations pour que les entreprises privées utilisent les toponymes dans la langue minorisée dans les dispositifs et outils qu'elles créent à des fins cartographiques ou de localisation (GPS notamment).	132

6. MEDIAS ET NOUVELLES TECHNOLOGIES

Mesures liées aux articles 35, 36, 37, 38, 39 et 40 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. MESURES DE BASE

1.	La politique linguistique conçue et développée par l'Administration publique comprend un chapitre sur les technologies de l'information et de la communication (TIC) qui définit le rôle des médias et des TIC dans la politique linguistique. De même, dans la conception de ses politiques de communication et de TIC, l'Administration prévoit un chapitre sur la langue.	133
2.	Un système de communication est développé pour la langue minorisée, qui tient compte de tous les domaines de communication. Ce système est géré par les institutions et organismes du bassin d'utilisation de la langue.	134
3.	Le système de communication est co-géré par les représentants des médias publics et d'initiative populaire, qui travaillent ensemble, dans les mêmes conditions et en évitant les doublons.	135

4.	Une politique de communication est développée pour soutenir la langue minorisée, fondée sur la collaboration entre les administrations publiques et les organismes d'initiative populaire ou privés.	136
5.	Les administrations publiques créent une structure qui assure le suivi de la présence des langues minorisées dans les médias.	137

B. DROIT DE RECEVOIR L'INFORMATION DANS LA LANGUE MINORISÉE

1. MÉDIAS PUBLICS

1.1.	Il existe une station de radio publique qui diffuse toute sa programmation dans la langue minorisée.	138
1.2.	Il existe une chaîne de télévision publique qui diffuse toute sa programmation dans la langue minorisée.	139
1.3.	Il existe un journal entièrement en langue minorisée et dont son financement est garanti	140
1.4.	Une présence minimale de la langue minorisée est assurée dans tous les médias publics qui diffusent majoritairement dans la langue majoritaire. Pour cela, des moyens adaptés à chaque média sont attribués : pour la presse, des sections dans la langue minorisée ; pour la radio, des sections de programmation en langue minorisée ; pour la télévision, des sections sous-titrées ou transférées sur un deuxième canal audio ; pour les médias en ligne, des versions dans différentes langues. La présence de ces éléments est régie par des quotas précis, suivant des taux minimum définis dans la politique linguistique.	141

2. MÉDIAS PRIVÉS ET D'INITIATIVE POPULAIRE

2.1.	Les médias fondés sur la langue minorisée ou qui diffusent uniquement dans cette langue bénéficient du même statut légal que les autres.	142
2.2.	Les médias de langues minorisées n'ont pas à utiliser d'autres langues.	143
2.3.	Les médias privés sous contrat avec l'administration ou qui perçoivent des aides ou des prestations publiques doivent appliquer des mesures et des quotas pour la promotion de la langue minorisée.	144
2.4.	Les administrations publiques appliquent des systèmes de quotas pour garantir que les langues régionales, notamment la langue minorisée, soit utilisée dans la publicité institutionnelle.	145
2.5.	Les médias qui proposent toute leur programmation dans la langue minorisée perçoivent des aides spécifiques.	146

3. MESURES DE PROMOTION DE LA VISIBILITÉ		
3.1.	Une politique d'investissement continue est appliquée pour normaliser l'offre des médias en langue minorisée par la discrimination positive.	147
3.2.	Les administrations publiques mettent des moyens en places pour permettre aux locuteurs les langues minorisées d'utiliser leur langue dans les médias, et encouragent la production dans la langue minorisée, pour promouvoir la présence des langues minorisées parmi les médias de langue majoritaire.	148
3.3.	Les administrations publiques prennent des mesures pour promouvoir la visibilité des médias de langue minorisée, par des campagnes de communication, des aides permettant à la presse de langue minorisée d'être présente dans les lieux publics, etc.	149
4. CONTENU		
4.1.	Les médias qui encouragent les stéréotypes ou les attitudes racistes envers la langue minorisée sont punis.	150
4.2.	Les médias offrent les ressources nécessaires pour répondre au choix linguistique des locuteurs des langues minorisées.	151
4.3.	Le contenu local est encouragé dans les médias, afin de consolider le lien entre la langue et son bassin d'utilisation.	152
5. NOUVEAUX MÉDIAS		
5.1.	A l'attribution de nouvelles licences de radio ou de télévision, quelques licences sont réservées aux radios et chaînes de télévision qui proposent toute leur programmation dans la langue minorisée.	153
5.2.	A l'attribution de nouvelles licences de radio ou de télévision, les chaînes qui n'émettent pas dans la langue minorisée reçoivent des recommandations pour garantir la diffusion de quelques émissions dans la langue minorisée.	154
6. PROFESSIONNELS DES MÉDIAS		
6.1.	Des formations universitaires sont proposées pour former les professionnels de la communication dans la langue minorisée.	155
6.2.	Les professionnels du secteur de la communication qui exercent dans la langue minorisée peuvent former leur association.	156

7. RELATIONS TRANSFRONTALIÈRES

7.1.	Quand une langue minorisée est parlée dans plus d'un territoire, la diffusion des émissions dans les autres territoires est également garantie.	157
7.2.	Quand il n'existe pas de médias, les administrations publiques garantissent qu'au moins une chaîne de télévision et une station de radio émettent et qu'un journal soit publié dans la langue de la communauté, dans la mesure du possible dans la collaboration.	158

C. NOUVELLES TECHNOLOGIES

1.	Le logiciel de l'administration publique est localisé ou traduit dans la langue minorisée et mis à disposition des citoyens.	159
2.	Tous les organismes, entreprises et commerces qui perçoivent, directement ou indirectement, des aides de l'administration publique, doivent proposer leurs services numériques dans la langue minorisée. Cela constitue une condition d'obtention des subventions.	160
3.	La loi prévoit que tous les services numériques proposés par les fournisseurs de l'administration existent dans la langue minorisée.	161
4.	Toutes les subventions pour les TIC exigent que les produits soient à disposition en langue minorisée.	162
5.	Les outils qui facilitent l'utilisation de la langue minorisée (correcteurs, logiciels de traduction, etc.) sont mis à disposition des citoyens.	163
6.	Les administrations publiques signent des conventions avec les entreprises pour augmenter la présence numérique de la langue minorisée.	164
7.	Les produits numériques destinés aux jeunes sont disponibles dans la langue minorisée. Les moyens et les délais correspondants sont définis.	165
8.	Les projets numériques développés dans la langue minorisée sont prioritaires pour les subventions.	166

7. CULTURE

Mesures liées aux articles 41, 42, 43, 44, 45 et 46 de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques.

A. DROIT D'ACCÈS À LA CULTURE

1.	Des lois sont approuvées pour que la culture de la langue minorisée soit disponible pour tous.	167
----	--	-----

2.	Les administrations publiques disposent de lignes budgétaires spécifiques pour promouvoir la culture de la langue minorisée et garantir la diffusion de la culture universelle à travers la langue minorisée.	168
----	---	-----

B. CRÉATION CULTURELLE DE LANGUE MINORISÉE

1. AIDE À LA CREATION

1.1.	Le travail des artistes qui créent dans la langue minorisée est reconnu et préservé, et un statut de créateurs a été créé pour protéger leurs droits.	169
1.2.	Une ligne budgétaire spécifique est destinée à investir dans des projets culturels de la langue minorisée.	170
1.3.	Il existe un système d'aide aux créateurs de la langue minorisée.	171
1.4.	L'administration définit des politiques d'investissement pour préserver les acteurs culturels et l'industrie culturelle de la langue minorisée.	172
1.5.	Il existe un quota garantissant les expressions culturelles créés dans la langue minorisée dans les programmations culturelles organisées ou financées par les institutions.	173
1.6.	Des outils sont proposés pour que la terminologie de tous les domaines de création soit disponible dans la langue minorisée.	174

2. TRANSMISSION

2.1.	Les médias publics proposent des émissions sur la culture créée dans la langue minorisée.	175
2.2.	Les journaux des médias publics dédient un espace à la culture de la langue minorisée et informent sur toutes les expressions culturelles.	176
2.3.	Les médias qui perçoivent directement ou indirectement des subventions publiques sont soumis à un quota qui régit l'information à diffuser sur les nouvelles créations culturelles de langue minorisée.	177

3. VISIBILITÉ

3.1.	Les moyens d'expression artistiques et culturels de langue minorisée sont garantis dans les infrastructures publiques.	178
3.2.	Il existe un agenda culturel de langue minorisée sur internet.	179

3.3.	Tous les produits créés dans la langue minorisée perçoivent un soutien économique pour la distribution et la promotion, afin de garantir leur visibilité.	180
3.4.	Lors des manifestations culturelles (programmation, paysage, contenu etc.), des critères linguistiques sont définis pour garantir la présence de la langue minorisée, à l'oral comme à l'écrit.	181
3.5.	Lors des forums de création internationaux, la visibilité de la langue minorisée est encouragée de façon proactive (prix, festivals internationaux etc.).	182

C. CULTURE UNIVERSELLE DANS LA LANGUE MINORISÉE

1.	Des produits culturels créés dans d'autres langues sont disponibles dans la langue minorisée (à travers la traduction).	183
2.	Les films sont traduits dans la langue minorisée (sous-titrages ou doublage).	184
3.	Les salles de cinéma sont soumises à des quotas de diffusion dans la langue minorisée.	185

ANNEXE 1

Le Protocole a été élaboré à partir de la Déclaration Universelle des Droits Linguistiques (1996). Cependant, nous tenons à souligner que nous nous sommes également appuyés sur le rapport sur la Vitalité et le Danger de Disparition des Langues de l'UNESCO (2003) pour définir les indicateurs d'évaluation.

En plus de ces deux documents, le Protocole pour la Garantie des Droits Linguistiques s'est nourri des documents et conventions suivants:

ORGANISATION DES NATIONS UNIES

- Déclaration Universelle des Droits de L'Homme (1948)
- Pacte international relatif aux droits civils et politiques (1966)
- Pacte international relatif aux droits économiques, sociaux et culturels (1966)
- Proclamation de Téhéran (1968)
- Déclaration des Droits de l'enfant (1989)
- Déclaration des droits des personnes appartenant à des minorités nationales ou ethniques, religieuses et linguistiques (1992)
- Déclaration et Programme d'action de Vienne. (1993)
- Déclaration des Nations Unies sur les droits des peuples autochtones (2007)

CONSEIL DE L'EUROPE

- Convention de sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés fondamentales (1950)
- Charte européenne des langues régionales ou minoritaires (1992)
- Convention-cadre pour la protection des minorités nationales (1994)

UNESCO

- Déclaration universelle de l'UNESCO sur la diversité culturelle (2001)
- Convention sur la protection et la promotion de la diversité des expressions culturelles (2005)

OSCE - ORGANISATION POUR LA SÉCURITÉ ET LA COOPÉRATION EN EUROPE

- Recommandations de La Haye Concernant les Droits des Minorités Nationales A l'Education (1996)
- Recommandations d'Oslo concernant les droits linguistiques des minorités nationales (1998)
- Recommandations de Lund sur la Participation Effective des Minorités Nationales à la Vie Publique (1999)

UNION EUROPÉENNE

- Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne
- Traité de Lisbonne
- Rapport sur les langues européennes menacées de disparition et la diversité linguistique au sein de l'Union européenne (2013)
- Résolution du Parlement européen du 11 septembre 2013 sur les langues européennes menacées de disparition et la diversité linguistique au sein de l'Union européenne

PEN INTERNATIONAL

- Manifeste de Girona sur les Droits Linguistiques

NPLD - RÉSEAU POUR LA PROMOTION DE LA DIVERSITÉ LINGUISTIQUE

- Feuille de Route pour la Diversité Linguistique

Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics

La Generalitat de Catalunya va sol·licitar que la primera versió del Protocol per la Garantia dels Drets Lingüístics inclogués la versió en català, com a llengua originària també de la Declaració Universal dels Drets Lingüístics, i en va assumir la traducció del document. Els promotors del Protocol van acceptar-ne la sol·licitud y en van agrair l'aportació.

*« Tothom té tots els drets i llibertats proclamats en aquesta Declaració, sense cap distinció de raça, color, sexe, **llengua**, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, fortuna, naixement o altra condició»*

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS HUMANS, ARTICLE 2

INTRODUCCIÓ

Els drets lingüístics s'han de situar, sens dubte, en el marc dels drets fonamentals. Si bé és cert que les llengües són eines de comunicació, la realitat lingüística no es pot circumscriure exclusivament a la dimensió comunicativa; en altres paraules, les llengües no es poden deslligar de les cultures. Quan es nega el vincle entre llengües i cultures, es menysprea la dignitat dels seus parlants i de la ciutadania. En aquest sentit, entenem la reivindicació de la diversitat lingüística com a aportació a la defensa de tots els drets de les persones. I és per això que aquest document pretén ser una eina per aprofundir en aquesta via, com a aportació per avançar en la convivència i en el benestar social, així com en la pau, amb el benentès que el desenvolupament de pràctiques democràtiques envers les comunitats lingüístiques suposarà una garantia de respecte de totes les condicions humanes.

Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera diferent de percebre i de descriure la realitat; per tant, han de poder gaudir de les condicions necessàries per desenvolupar-se en totes les funcions. A més, cada llengua és una realitat constituïda col·lectivament, i és al si d'una comunitat on es fa disponible per a l'ús individual, com a instrument de cohesió, identificació, comunicació i expressivitat creadora. Per això, creiem que totes les comunitats lingüístiques tenen dret a organitzar i gestionar els recursos propis amb la finalitat d'assegurar l'ús de la seva llengua en totes les funcions socials; així com a disposar dels mitjans necessaris per assegurar la transmissió i la projecció futures de la llengua.

La diversitat lingüística sempre ha estat un dels trets distintius d'Europa. Cap dels estats que componen el continent no és monolingüe, i la mobilitat de les persones fa que aquesta diversitat sigui cada vegada més marcada.

La gestió d'aquesta diversitat lingüística, no obstant això, varia moltíssim d'un lloc a un

altre, cosa que ens genera una profunda preocupació. I és que, com s'ha assenyalat anteriorment, si aspirem a incloure els drets lingüístics entre els drets fonamentals, i si pretenem construir una Europa més justa basada en la igualtat, la gestió democràtica de la diversitat s'hauria de convertir en un puntal fonamental.

Existeixen, efectivament, diferents maneres de gestionar la diversitat lingüística. En un dels extrems d'aquest ventall hi ha models de gestió que tenen com a punts bàsics el reconeixement i la gestió dels drets de les comunitats en situació de minorització. A l'altre extrem trobem models que ni tan sols reconeixen l'existència de comunitats minoritzades. Aquestes són les dues situacions extremes que trobem en els models de gestió lingüística, entre les quals es desenvolupen polítiques totalment diferents de cap a cap d'Europa.

Malgrat aquesta diversitat en els models de gestió, els agents socials que lluiten per la recuperació de les llengües minoritzades mostren nombroses similituds. La situació de les seves respectives llengües és diferent, és cert, però els resultats més eficaços han arribat de la mà de la tasca duta a terme pels agents socials, és a dir, per la societat civil. La societat civil ha estat pionera en el desenvolupament de projectes per a la creació de nous parlants. La societat civil ha estat pionera en el desenvolupament de projectes per a la creació de nous espais per als parlants. La societat civil ha estat pionera en el desenvolupament de projectes per a la creació d'eines per poder viure en les llengües minoritzades. I, per descomptat, ha estat la societat civil la que, durant dècades, ha reivindicat el dret de les comunitats lingüístiques a viure en la seva pròpia llengua. Així doncs, observem que la societat civil ha desenvolupat una campanya permanent a favor de garantir una democràcia real, per la qual cosa li atorguem tota la legitimitat a l'hora de definir els passos que caldria fer de cara al futur.

PREÀMBUL

El dia 17 de desembre de 2016, els signataris d'aquest Protocol de Donostia ratifiquem els fonaments acordats a través d'un procés participatiu desplegat per tot Europa, i

- *Després de reconèixer* com a propis tots els principis recollits a la Declaració Universal de Drets Lingüístics aprovada a Barcelona l'any 1996,

- *Després de reconèixer* que els drets lingüístics tenen caràcter de drets fonamentals i que la seva garantia s'ha de considerar prioritària a l'hora de construir una societat més democràtica,

- *Després de considerar* que, en el marc dels processos de recuperació de llengües en situació minoritzada, en les últimes dècades hem fet grans aportacions per a la generació de nous parlants, eines lingüístiques i espais per a l'ús de la llengua, i que sempre actuem partint de les necessitats de les llengües,

- *Després de concloure* que no han entrat en vigor eines destinades a reconèixer de manera integral i a garantir de manera conjunta els drets de les llengües europees,

- *Preocupats* davant la falta d'eines pràctiques efectives comunes creades i desenvolupades per la societat civil europea per garantir una gestió democràtica de les llengües,

- *Preocupats* davant la falta de consciència dels seus drets lingüístics d'una gran part de la ciutadania europea, com a conseqüència de la naturalització del procés de minorització,

aprovem que:

ARTICLE 1 : SUBJECTES

D'acord amb els principis i les especificacions conceptuals recollits a la Declaració Universal de Drets Lingüístics, els subjectes de la protecció de drets del Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics són els mateixos que els assenyalats en aquesta Declaració. Així, aquest Protocol parteix del principi que els drets lingüístics són a la vegada individuals i col·lectius. Aquest Protocol entén com a comunitat lingüística tota societat humana que, establerta històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s'autoidentifica com a poble i ha desenvolupat una llengua comuna com a mitjà de comunicació natural i de cohesió cultural entre els seus membres. La denominació llengua pròpia d'un territori fa referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai. A més, tal com recull la Declaració, aquest Protocol entén com a grup lingüístic tota col·lectivitat humana que comparteix una mateixa llengua i que està establerta a l'espai territorial d'una altra comunitat lingüística.

Aquest Protocol considera com a drets personals inalienables, exercibles en qualsevol situació, els següents: el dret a ser reconegut com a membre d'una comunitat lingüística; el dret a l'ús de la llengua en privat i en públic; el dret a l'ús del propi nom; el dret de relacionar-se i associar-se amb altres membres de la comunitat lingüística d'origen; i el dret de mantenir i desenvolupar la pròpia cultura.

ARTICLE 2 : OBJECTIUS

El Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics vol assolir tres objectius principals:

- Reivindicar que la garantia de la diversitat lingüística i l'assegurament del

desenvolupament de les llengües són punts fonamentals per a la pau i la convivència.

- Crear una eina efectiva per a la igualtat lingüística i el desenvolupament de les llengües en situació de desavantatge.
- Presentar les comunitats lingüístiques com a subjectes dins d'aquest procés i reivindicar que en la societat sigui la garant d'aquesta gestió justa.

ARTICLE 3 : VALORS

3.1. El Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics considera quatre valors o principis bàsics:

- **Convivència i pau.** El Protocol pretén oferir una eina, en clau d'aportació, per aprofundir en el benestar social, la convivència i la pau. Hem de tenir en compte que la pau és conseqüència de l'establiment d'unes condicions de vida dignes entre les persones i els grups humans. En aquest sentit, el respecte per la dignitat de les comunitats lingüístiques comportarà la pau. La nostra funció ha estat preparar l'eina destinada a garantir el contingut del concepte *pax linguae*.
- **Diversitat.** Defensem la diversitat lingüística com a part del llegat cultural del conjunt de la humanitat, ja que entenem la seva conservació com una obligació ètica per a tothom. Hi ha forces i inèrcies molt poderoses que empenyen les persones i les societats cap a l'homogeneïtzació cultural, i ja que aquesta homogeneïtzació suposa un empobriment, considerem necessari enaltir el valor de la diversitat lingüística.
- **Igualtat.** Valorem de la mateixa manera totes les llengües del món. Actualment hi ha grans diferències pel que fa a la seva situació: n'hi ha que troben obstacles

per desenvolupar-se, i no es garanteix la igualtat de les diferents llengües com a principi fonamental de la ciutadania.

- **Drets.** Defensem els drets de totes les persones i col·lectius. Ens adherim a la Declaració Universal de Drets Humans, que reconeix a totes les persones el dret a no ser discriminades per raó de la seva llengua. Així mateix, ens sumem a l'esperit de la Declaració Universal de Drets Lingüístics i ens basem en els drets que s'hi recullen, entre els quals es troba el reconeixement dels drets lingüístics de totes les persones, col·lectius i comunitats.

3.2. A causa de les desigualtats i el desequilibri que afecten les diferents comunitats lingüístiques europees, considerem necessari donar un tractament prioritari a les llengües minoritzades, com un pas per avançar cap a la igualtat. Només si es garanteixen unes condicions socials, polítiques i econòmiques adequades per al desenvolupament de les llengües es pot salvaguardar la diversitat lingüística. Per tal que les generacions futures puguin gaudir d'un context cultural tan ric com sigui possible, cal generar les condicions per garantir la igualtat d'oportunitats per a totes les persones i comunitats.

ARTICLE 4 : SOCIETAT CIVIL, LA CLAU

4.1. Ens agradaria reconèixer la tasca de la societat civil organitzada al voltant de les comunitats lingüístiques d'Europa. La voluntat d'avançar cap a una vida més democràtica ha revifat la reivindicació i les ganes de viure de la societat civil, i gràcies a això s'ha aconseguit incidir en la sensibilització de la ciutadania.

4.2. A tot Europa, les diferents comunitats lingüístiques s'han organitzat per poder viure en la seva pròpia llengua. Hi ha centenars d'organitzacions socials que, des de

diversos àmbits, treballen per fomentar el desenvolupament de les llengües minoritzades. Aquest document pretén esdevenir un punt de trobada d'aquestes organitzacions, per tal que la societat civil europea assumeixi el lideratge en l'execució de les propostes de desenvolupament de la diversitat lingüística.

4.3. Els centenars d'agents que treballen des de les necessitats de les llengües, sense cap dependència política o institucional, són, de manera simbòlica, portaveus de milions de parlants. És per això que el contingut recollit en aquest document s'ha construït des del consens entre els agents socials que treballen per les llengües minoritzades, i és aquí on es troba el valor més gran del Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics.

En aquest sentit, els agents socials signataris del Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics ens comprometem a incloure aquest document en els nostres principis reivindicatius, amb l'objectiu que tots els agents socials europeus actuem de manera conjunta.

ARTÍCULO 5: REFERÈNCIES

5.1. El preàmbul de la Declaració Universal de Drets Humans del 1948 afirma la fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en el valor de la persona humana i en la igualtat de drets d'homes i dones; i l'article segon estableix que tothom té tots els drets i totes les llibertats sense distinció, entre d'altres, de llengua.

El Conveni per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals, de 14 de novembre de 1950, del Consell d'Europa, estableix al preàmbul que la finalitat del Consell és aconseguir una unió més estreta

entre els seus membres, i que un dels mitjans per arribar-hi és la protecció i el desenvolupament dels drets humans i de les llibertats fonamentals. A més, l'article 14 afirma que el gaudi dels drets i les llibertats reconeguts al Conveni s'ha d'assegurar sense cap distinció per raó de llengua.

5.2. Entenem que la Declaració Universal de Drets Lingüístics de Barcelona del 1996 va suposar un desenvolupament d'aquests principis, i per tant aquesta Declaració és el document base i principal referent del Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics.

5.3. A més, i com a eina complementària per avaluar els indicadors que recull el Protocol, s'ha considerat l'informe Vitalitat i perill d'extinció de les llengües, publicat per la Unesco el 2003.

També, i de manera complementària, aquest Protocol ha utilitzat altres referents (vegeu l'annex 1).

ARTICLE 6 : ESTRUCTURA DEL PROTOCOL

Si bé som conscients que el terme protocol s'utilitza per referir-se a convenis menys formals que els acords i els tractats, el Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics es basa en un tractat concret: la Declaració Universal de Drets Lingüístics. Així doncs, les mesures recollides en aquest Protocol incorporaran el mapa de ruta per garantir els drets reconeguts a la Declaració esmentada.

D'aquesta manera, el Protocol consta de tres parts fonamentals:

6.1. ÀMBITS

El Comitè Organitzador del Protocol va decidir mantenir tal qual els àmbits expressament recollits a la Declaració. Així, s'han

identificat set àmbits de treball:

- > Principis generals, discriminació i drets
- > Administració pública i institucions
- > Educació
- > Àmbit socioeconòmic
- > Onomàstica
- > Mitjans de comunicació i noves tecnologies
- > Cultura

6.2. MESURES

A cada àmbit s'han incorporat un seguit de mesures per garantir els drets consagrats a la Declaració Universal de Drets Lingüístics, proposades pels agents que intervenen en processos de recuperació de llengües minoritzades.

6.3. INDICADORS

S'han fixat uns indicadors d'avaluació a fi de poder valorar el nivell de compliment de les mesures, de manera que, en els casos en què totes les mesures proposades pel Protocol reben una valoració positiva, es pot concloure que la comunitat en qüestió té garantits els seus drets lingüístics.

ARTICLE 7 : INDICACIONS D'ÚS DEL PROTOCOL

7.1. SUCCESSIÓ I TEMPORITZACIÓ DE LES MESURES

La situació de les comunitats lingüístiques minoritzades varia sobre manera d'un lloc a un altre d'Europa. Tal com s'ha apuntat a la introducció, la diversitat lingüística s'ha gestionat de maneres molt diferents en les últimes dècades, amb l'impacte consegüent en la garantia dels drets lingüístics.

És per això que els agents socials de les diferents comunitats lingüístiques definiran tant la successió com la temporització de les mesures recollides en aquest Protocol, de

cara a garantir-ne el compliment.

7.2. QUADERN

El Protocol s'acompanya d'un quadern per facilitar la tasca dels agents socials i el compliment de la temporització esmentada a l'apartat anterior. Els agents socials signataris del Protocol són els encarregats d'emplenar aquest quadern, amb el qual es fa el seguiment del nivell de compliment dels indicadors, a fi de comprovar si es compleixen les mesures detallades al Protocol. El mateix quadern proporciona directrius concretes pel que fa al seu compliment.

7.3. PREPARACIÓ DEL QUADERN

Els agents socials han de confeccionar el quadern basat en el Protocol.

A l'hora de completar el quadern, els agents socials, una vegada comprovades les mesures que es van complint, d'entre totes les que figuren al Protocol, han de fixar la successió i la temporització en què s'han de complir les mesures restants, i incorporar, així mateix, indicadors del nivell de compliment.

És important recopilar totes les mesures recollides al Protocol a la fitxa corresponent de cada llengua, ja que el compliment de totes les mesures és indicatiu d'una garantia plena dels drets lingüístics.

En qualsevol cas, a l'hora d'emplenar el quadern, els agents socials poden plantejar mesures intermèdies per a la consecució de les mesures que s'hi recullen.

7.4. SEGUIMENT DEL QUADERN

Una vegada emplenat el quadern, els agents el poden utilitzar per interpellar les institucions locals, comarcals, regionals o estatals encarregades de gestionar la diversitat lingüística i la política lingüística.

En aquestes interpellacions, els agents poden destacar el ple suport rebut pel Protocol

tant durant el procés d'elaboració com en la seva ratificació.

7.5. ADHESIÓ DE LES AUTORITATS PÚBLIQUES

Els agents han de dur a terme una tasca específica a fi d'assegurar una resposta positiva a les orientacions fixades al Protocol per part dels poders públics locals, comarcals, regionals o estatals, i també perquè el mateix Protocol sigui considerat una eina a tenir en compte.

Igualment, quan sigui possible, els agents han de treballar de manera conjunta amb els poders públics, perquè aquests posin en marxa les mesures recollides al Protocol i hi assignin els recursos necessaris.

ARTICLE 8 : COMITÈ DE SEGUIMENT

A partir del 17 de desembre de 2016, es designarà el Comitè de Seguiment, encarregat de donar continuïtat a les tasques lligades al Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics.

8.1. COMPOSICIÓ

D'acord amb l'esperit original i fonamental del projecte, el Comitè de Seguiment del Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics estarà compost pels agents socials.

El primer Comitè de Seguiment estarà format pels membres del Comitè Organitzador encarregat d'impulsar el Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics. Els membres següents seran nomenats pel mateix Comitè.

Les entitats que componen el Comitè de Seguiment són les següents :

- CIEMEN
- ECMI European Centre for Minority Issues

- LINGUAPAX INTERNATIONAL
- ELEN European Language Equality Network
- UNPO Unrepresented Nations and People Organisation
- PEN INTERNATIONAL

El Consell d'Organismes Socials de l'Èuscar (Kontseilua) es farà càrrec de la Secretaria del Comitè de Seguiment.

8.2. FUNCIONS

El Comitè de Seguiment tindrà cinc funcions fonamentals:

A. Aconseguir l'adhesió dels agents socials al Protocol

El Comitè de Seguiment treballarà per obtenir l'adhesió de més agents socials de l'àmbit de la llengua al Protocol.

B. Implementació del Protocol en les polítiques internes

El Comitè de Seguiment farà el seguiment de les sol·licituds d'implementació del Protocol fetes pels agents de les comunitats lingüístiques. Per fer-ho, oferirà ajuda per coordinar el nivell de compliment del Protocol.

C. Unificar i compartir el quadern

Una vegada completat el quadern, els agents socials n'enviaran un exemplar al Comitè de Seguiment, que s'utilitzarà per ajudar agents d'altres comunitats lingüístiques a elaborar els seus propis quaderns.

D. Reconeixement institucional del Protocol

Els agents socials faran el seguiment de la tasca duta a terme per obtenir el reconeixement del Protocol per part de les institucions locals, comarcals, regionals i estatals. Així mateix, el Comitè actualitzarà el llistat

de les institucions locals, regionals i estatals que reconeixen el Protocol.

E. Legitimació del Protocol a les institucions internacionals

El Comitè de Seguiment desplegarà una tasca continuada per obtenir el reconeixement de la legitimació del Protocol per part de les institucions internacionals, així com per convertir-lo en document de referència.

ARTICLE 9

Una vegada s'hagi signat el Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics, se n'enviarà un exemplar, juntament amb un altre del quadern, a les institucions següents:

- Secretari general de les Nacions Unides, Sr. António Guterres
- Alt comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, Sr. Zeid Ra'ad al-Hussein
- Experta independent sobre qüestions de minories de les Nacions Unides, Sra. Rita Izsák-Ndiaye
- Secretari general del Consell d'Europa, Sr. Thorbjørn Jagland
- President del Tribunal Europeu de Drets Humans, Sr. Guido Raimondi
- Comissari de Drets Humans del Consell d'Europa, Sr. Nils Muižnieks
- Secretari general de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa, Sr. Lamberto Zannier
- Alta comissària per als drets de les minories de l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa, Sra. Astrid Thors

**Signat a Donostia / Sant Sebastià
17 de desembre de 2016**

MESURES

1. PRINCIPIIS, DISCRIMINACIÓ, DRETS

Mesures relacionades amb els articles 1, 2, 5, 7 i 10 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. DRETS LINGÜÍSTICS

1.	Existeix una normativa que estableix que els drets lingüístics són drets humans.	1
2.	Pel que fa als drets fonamentals de tots els parlants de qualsevol llengua, totes les persones reben l'assistència gratuïta d'un intèrpret en el cas de no entendre o no parlar la llengua utilitzada al tribunal. (El dret de les persones de la comunitat lingüística es garanteix mitjançant les mesures 29-34).	2
3.	Pel que fa als drets fonamentals de tots els parlants de qualsevol llengua, tota persona detinguda és informada, sense demora, en una llengua que entén, dels motius del seu arrest i dels càrrecs que se li imputen.	3

B. DISCRIMINACIÓ PER RAÓ DE LLENGUA

1.	La llei estipula la inadmissibilitat de qualsevol tipus de discriminació lingüística.	4
----	---	---

C. ESTATUS DE LES LLENGÜES: LLENGÜES OFICIALS

1.	La llei atorga reconeixement oficial i estatus a la llengua minoritzada.	5
----	--	---

D. LEGISLACIÓ

1.	L'Administració estableix i aplica lleis i ordenances destinades a desenvolupar i regular l'estatus oficial de la llengua minoritzada.	6
----	--	---

2. Es garanteix la possibilitat de dur a terme qualsevol activitat en la llengua minoritzada.

7

E. MESURES CORRECTORES

1. Si la llengua de la comunitat lingüística en qüestió està minoritzada o desafavorida, l'Administració adopta mesures correctores específiques complementàries a fi de garantir els drets lingüístics de la comunitat lingüística.

8

F. RECURSOS

1. L'Administració pública proporciona tots els recursos humans, materials i econòmics necessaris per garantir els drets lingüístics de la comunitat lingüística.

9

G. DISCRIMINACIÓ POSITIVA

1. La llengua minoritzada té prioritat davant la llengua hegemònica i oficial.

10

H. PRINCIPI D'UNIVERSALITAT

1. S'han pres mesures per la universalització del coneixement de la llengua, especialment a l'educació.

11

I. TRANSVERSALITAT

1. L'Administració adopta una perspectiva transversal, amb la definició i l'especificació de mesures i criteris generals aplicables a tots els sectors, departaments i àmbits de la institució pública, amb l'objectiu que la llengua minoritzada sigui llengua d'atenció al públic i de funcionament intern.
2. A fi de salvaguardar els drets lingüístics i garantir la transversalitat, l'organisme administratiu assigna un lloc concret a la política lingüística en la direcció política, per exercir una influència directa i destacada en totes les altres seccions.

12

13

J. OASIS LINGÜÍSTICS

1. A les zones de predomini de la llengua minoritzada, l'Administració i les institucions garanteixen la seva protecció i reconeixement legal específic.

14

K. MEMÒRIA HISTÒRICA

1. L'Administració pública proporciona recursos per a la promoció de la comprensió del context relatiu al procés de pèrdua lingüística.

15

2. ADMINISTRACIÓ PÚBLICA I INSTITUCIONS

Mesures relacionades amb els articles 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 i 22 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. ATENCIÓ EN LA LLENGUA MINORITZADA

1. EL DRET DE LA CIUTADANIA A REBRE ATENCIÓ EN LA LLENGUA MINORITZADA ESTÀ LEGALMENT GARANTIT

1.1.	La normativa estableix la plena validesa jurídica dels procediments administratius orals o escrits que es facin en la llengua minoritzada.	16

2. GARANTIA DE PRESTACIÓ DE TOTS ELS SERVEIS A LA CIUTADANIA EN LA LLENGUA MINORITZADA

2.1	Les administracions ofereixen la prestació de serveis a la ciutadania (tant oralment com per escrit) en les llengües minoritzades.	17

2.2.	L'Administració garanteix que el personal d'atenció al públic té un domini adequat de la llengua.	18

2.3.	Les diferents àrees administratives executen un pla general de normalització lingüística, a fi de prestar serveis en la llengua minoritzada.	19

2.3.1.	Les entitats administratives (locals, regionals, comunitàries, estatals) fixen un calendari per executar el pla.	20

2.3.2.	Els plans contenen objectius lligats a mesures i índexs de progrés relatius a la llengua minoritzada, així com una avaluació externa i interna de l'execució del pla.	21

2.3.3.	El pla analitza, defineix i identifica prioritats relatives a les capacitats comunicatives i a la competència lingüística en la llengua minoritzada necessàries per als llocs de treball de l'Administració.	22

2.3.4.	L'Administració garanteix un domini adequat de la llengua per part de la plantilla existent i de la plantilla de nova incorporació.	23

3. CONTRACTACIÓ EXTERNA

3.1	A l'hora d'externalitzar els seus serveis, l'Administració garanteix que les condicions del pla de normalització lingüística també són aplicables, d'acord amb l'article A.2.3.	24

3.2.	En cas d'incompliment de l'article A.2.3, l'Administració rescindirà els contractes subscrits.	25

4.	ÀREES D'ALTA PRIORITAT	
4.1.	SISTEMA SANITARI	
4.1.1.	Les administracions reconeixen la dimensió dels drets lingüístics a l'hora de prestar atenció sanitària.	26
4.1.2.	Els residents han de tenir un domini adequat de la llengua.	27
4.1.3.	Tenint en compte les característiques especials del sistema sanitari, les administracions donen un tractament específic al disseny de la planificació establerta a l'article A.2.3, i posen en marxa un sistema per fer-ne el seguiment.	28
4.1.4.	La planificació prioritza l'exigència d'un domini adequat de la llengua per part de metges de família, pediatres, psicòlegs, psiquiatres i altres professionals claus en contacte directe amb la ciutadania.	29
4.1.5.	Altres aspectes de la planificació coincideixen amb el que s'estableix a l'article A.2.3.	30
4.2.	ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA	
4.2.1.	Les administracions reconeixen la dimensió dels drets lingüístics a l'hora d'oferir serveis jurídics, i, en reconeixement dels drets de les comunitats lingüístiques, les administracions judicials garanteixen als ciutadans el seu dret a dur a terme els procediments judicials en la llengua minoritzada.	31
4.2.2.	De conformitat amb el principi d'igualtat de tracte, els membres de les comunitats lingüístiques tenen dret a dur a terme tot tipus de procediments orals i escrits de manera directa, sense recórrer a intèrprets.	32
4.2.3.	Tenint en compte les característiques especials de l'Administració de justícia, les administracions donen un tractament específic al disseny de la planificació establerta a l'article A.2.3, i posen en marxa un sistema per fer-ne el seguiment.	33
4.2.4.	L'Administració de justícia aplica les mesures pertinents perquè jutges, fiscals, secretaris i altres professionals claus adquireixin un domini adequat de la llengua.	34
4.2.5.	L'Administració de justícia adopta mesures per garantir l'accés a textos jurídics, codis i materials similars en la llengua minoritzada.	35
4.2.6.	Altres aspectes de la planificació coincideixen amb el que s'estableix a l'article A.2.3.	36

4.2.7.	L'Administració pública de justícia adopta mesures per facilitar el registre oficial en llengua minoritzada.	37
4.3.	FORCES DE SEGURETAT	
4.3.1.	L'Administració adopta mesures per garantir l'ús de la llengua minoritzada entre els membres de les forces de seguretat.	38
4.3.2.	S'estableixen directrius lingüístiques en els casos en què les tasques de vigilància i seguretat es contracten a empreses externes.	39

B. COMUNICACIÓ

1	Les administracions adopten mesures per establir directrius vinculants relatives a la comunicació interna i externa que incorporen els conceptes següents:	40
1.1.	L'Administració utilitza la llengua minoritzada en la seva imatge corporativa i en la retolació.	41
1.2.	L'Administració utilitza la llengua minoritzada en la seva comunicació externa i interna.	42
1.3.	La normativa estableix la plena validesa jurídica de qualsevol document o publicació, encara que estigui únicament en la llengua minoritzada.	43
1.4.	L'Administració adopta mesures per garantir l'ús de la llengua minoritzada en els actes públics, com ara reunions públiques, presentacions públiques, etc.	44

C. LA LLENGUA MINORITZADA AL LLOC DE TREBALL

1.	L'Administració adopta mesures per garantir l'ús de la llengua minoritzada al lloc de treball, i desaconsella la prohibició de la llengua minoritzada en l'entorn de treball.	45
2.	L'Administració adopta mesures per garantir que les pràctiques laborals i la comunicació oficial entre la plantilla tinguin lloc en la llengua minoritzada.	46
3.	L'Administració facilita la creació de documentació administrativa en la llengua minoritzada.	47
4.	En les convocatòries de noves places, es garanteix la possibilitat de fer els exàmens en la llengua minoritzada.	48
5.	L'Administració fomenta i incentiva les actituds positives envers la llengua minoritzada en l'entorn de treball.	49

3. EDUCACIÓ

Mesures relacionades amb els articles 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 i 30 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. EDUCACIÓ FORMAL		
1. EDUCACIÓ INFANTIL		
1.1.	Tots els centres amb finançament públic directe o indirecte imparteixen les seves classes en la llengua minoritzada.	50
1.2.	En una primera fase, l'ensenyament en la llengua minoritzada està disponible per a totes les famílies que el sol·licitin.	51
1.3.	Totes les activitats extracurriculars estan disponibles en la llengua minoritzada.	52
1.4.	El personal escolar domina la llengua minoritzada.	53
1.5.	Es destinen recursos addicionals a les classes impartides en la llengua minoritzada.	54
1.6.	Pel que fa a la comunicació, l'apartat B, relatiu a l'Administració pública, és aplicable als centres d'ensenyament.	55
2. ENSENYAMENT OBLIGATORI: EDUCACIÓ PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA		
2.1.	Existeix un sistema general d'immersió i de conservació de la llengua minoritzada.	56
2.2.	En una primera fase, l'ensenyament en la llengua minoritzada està disponible per a totes les famílies que el sol·licitin.	57
2.3.	Està disponible l'ensenyament mitjançant la llengua minoritzada, incloent-hi habilitats orals i l'alfabetització.	58
2.4.	Totes les activitats relacionades amb l'escola (independentment de si tenen lloc dins o fora del centre, com ara les activitats extracurriculars, etc.) estan disponibles en la llengua minoritzada.	59
2.5.	Entre les persones immigrants es difon activament informació relativa als beneficis de l'adquisició d'habilitats lingüístiques en la llengua minoritzada.	60
2.6.	Es destinen recursos addicionals.	61

2.7.	Els centres d'ensenyament han dissenyat i executen el seu projecte lingüístic, que inclou el diagnòstic inicial, els objectius i grups d'edat, així com la trajectòria que cal seguir per a totes les llengües curriculars tant dins com fora de l'aula.	62
2.8.	Hi ha recursos humans i materials disponibles per a l'ensenyament de totes les assignatures en la llengua minoritzada, a secundària.	63
2.9.	Tota la plantilla laboral ha adquirit competències en la llengua minoritzada.	64
2.10.	Pel que fa a la comunicació, l'apartat B, relatiu a l'Administració pública, és aplicable a tot el sistema escolar.	65

3. EDUCACIÓ I FORMACIÓ PROFESSIONAL

3.1.	L'educació i formació professional en la llengua minoritzada està disponible per a tots els alumnes que la sol·liciten.	66
3.2.	Les pràctiques laborals i les pràctiques de formació estan disponibles en la llengua minoritzada.	67
3.3.	Els nous àmbits professionals estan disponibles en la llengua minoritzada.	68
3.4.	L'Administració exigeix als centres d'ensenyament que dissenyin un projecte lingüístic, una de les funcions del qual és decidir el moment i la manera en què s'han d'incorporar la llengua dominant i les llengües estrangeres, en funció de la situació del centre.	69
3.5.	Tot el personal del centre domina la llengua minoritzada.	70
3.6.	Pel que fa a la comunicació, l'apartat B, relatiu a l'Administració pública, és aplicable als centres d'educació i formació professional.	71

4. UNIVERSITAT I ESTUDIS SUPERIORS

4.1.	PLA D'ESTUDIS	
4.1.1.	Totes les facultats dels centres d'educació superior disposen d'un pla per identificar la plantilla i els estudiants de llengua minoritzada, i donen prioritat a les seves necessitats.	72
4.1.2.	Totes les assignatures de nivell universitari estan disponibles en la llengua minoritzada.	73
4.1.3.	Periòdicament s'elabora i es publica un informe de seguiment de l'oferta real de cursos i activitats disponibles en la llengua minoritzada.	74

4.2.	INVESTIGACIÓ	
4.2.1.	És possible dur a terme investigació original i publicar en revistes acadèmiques en la llengua minoritzada.	75
4.2.2.	La valoració que les agències i institucions avaluadores fan de les contribucions científiques no es veu afectada pel fet d'estar en la llengua minoritzada.	76
4.3.	Pel que fa a la comunicació, l'apartat B, relatiu a l'Administració pública, és aplicable a les universitats.	77

5. ACTIVITATS EXTRACURRICULARS

5.1.	Tots els cursos de les escoles de música i art de titularitat pública estan disponibles en la llengua minoritzada.	78
5.2.	L'Administració exigeix a aquests centres que dissenyin un projecte lingüístic, una de les funcions del qual és especificar l'oferta en la llengua minoritzada, així com el termini previst per oferir tot el programa en aquesta llengua, tenint en compte la situació actual.	79
5.3.	Els centres que, sense ser de titularitat pública, directament o indirectament reben finançament públic també han de presentar un projecte lingüístic de característiques similars.	80
5.4.	Pel que fa a la comunicació, l'apartat B, relatiu a l'Administració pública, és aplicable a les escoles de música i centres d'art.	81

B. EDUCACIÓ NO FORMAL

1. CENTRES RECREATIUS, CLUBS ESPORTIUS I FEDERACIONS

1.1.	Tota activitat organitzada per centres recreatius de titularitat pública està disponible en la llengua minoritzada.	82
1.2.	L'Administració exigeix a aquests centres que dissenyin un projecte lingüístic, una de les funcions del qual és especificar l'oferta en la llengua minoritzada, així com el termini previst per oferir tot el programa en aquesta llengua, tenint en compte la situació actual.	83
1.3.	Els centres que, sense ser de titularitat pública, directament o indirectament reben finançament públic també han de presentar un projecte lingüístic de característiques similars.	84

C. FORMACIÓ DE PROFESSORS I FORMADORS

1. PROFESSORS	
1.1. Els centres de formació del professorat imparteixen formació sobre coneixement i ús de la llengua minoritzada.	85
1.2. S'imparteix formació especial d'acord amb la situació de minorització de la llengua, de la manera següent:	
1.2.1. Els centres de formació del professorat formen els professors perquè imparteixin les seves assignatures en la llengua minoritzada amb un gran domini de la llengua.	86
1.2.2. S'imparteix formació específica perquè el professorat pugui desenvolupar un model d'immersió en una situació multilingüe.	87
2. EDUCADORS	
2.1. Per obtenir la seva titulació, els educadors (esportius, de temps lliure) han de dominar la llengua minoritzada.	88
2.2. En la formació d'educadors, s'ofereixen les eines adequades per tractar amb contextos desfavorables per a la llengua minoritzada, i s'adopten mesures per garantir la formació contínua i l'actualització de coneixements.	89
3. FORMACIÓ CONTÍNUA DEL PROFESSORAT	
3.1. La formació contínua del professorat inclou l'adquisició de la llengua minoritzada.	90

D. APRENENTATGE DE LA LLENGUA MINORITZADA PER PART DE PERSONES ADULTES

1. Els ciutadans que vulguin aprendre la llengua minoritzada poden fer-ho de manera gratuïta.	91
2. Es garanteix l'accessibilitat a classes de llengua minoritzada, en col·laboració amb iniciatives populars.	92
3. L'ensenyament de la llengua minoritzada s'inclou en la formació per a aturats.	93
4. L'ensenyament de la llengua minoritzada s'inclou en la formació contínua per a adults.	94
5. S'ofereixen cursos d'alfabetització en la llengua minoritzada de manera gratuïta.	95

E. PLA D'ESTUDIS I MATERIALS

1. PLA D'ESTUDIS		
1.1.	En acabar els seus estudis, els alumnes s'han de convertir en parlants de la llengua minoritzada, de la llengua dominant i d'una o dues llengües estrangeres, de manera que siguin parlants multilingües de la llengua minoritzada.	96
1.2.	Partint de la cultura local, el pla d'estudis conté elements de la cultura europea i de la cultura universal.	97
1.3.	El pla d'estudis aborda coneixements de sociolingüística, diversitat lingüística i llengües en contacte.	98
1.4.	A les reunions amb pares i mares s'expliquen periòdicament els avantatges que ofereix la presència de la llengua minoritzada en el pla d'estudis.	99
2. MATERIAL DOCENT		
2.1.	Hi ha material docent adequat disponible en la llengua minoritzada.	100
2.2.	Les editorials que publiquen llibres de text en la llengua minoritzada tenen accés a subvencions.	101

4. ÀMBIT SOCIOECONÒMIC

Mesures relacionades amb els articles 47, 48, 49, 50, 51 i 52 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. SISTEMA REGULADOR

1.	El reconeixement dels drets dels consumidors en la llengua minoritzada està degudament regulado.	102
----	--	------------

B. LA LLENGUA MINORITZADA I LES RELACIONS AMB ELS CONSUMIDORS

1. LA PROTECCIÓ DE LA SALUT I LA SEURETAT:		
1.1.	Els missatges relatius a la salut i seguretat dels productes, com ara instruccions sobre medicaments, informació sobre els riscos dels productes, etc., també estan disponibles en la llengua minoritzada.	103
1.2.	Els avisos i les instruccions relatius a la salut i seguretat dels locals comercials també estan disponibles en la llengua minoritzada.	104

2. LA INFORMACIÓ PÚBLICA RELATIVA ALS PRODUCTES I SERVEIS:	
2.1.	Informació sobre factures, pressupostos, tarifes, catàlegs de productes, certificats, manuals d'instruccions de serveis i productes, etc. està disponible en la llengua minoritzada. 105
2.2.	S'apliquen mesures similars amb relació als productes i serveis, en els casos en què les relacions amb els consumidors es gestionen des de fora de l'àmbit de la llengua. 106
2.3.	La retolació i la informació comercial també estan disponibles en la llengua minoritzada. 107
2.4.	Les aplicacions informàtiques, programaris, interfícies, etc. dels productes també estan disponibles en la llengua minoritzada. 108
2.5.	Es fomenten directrius de màrqueting i publicitat per a l'ús de la llengua minoritzada en activitats comercials. 109

3. CONFLICTES	
3.1.	La resolució de conflictes comercials es duu a terme garantint els drets lingüístics dels parlants de llengües minoritzades. 110

4. ELS DRETS DELS CONSUMIDORS EN SECTORS ECONÒMICS FONAMENTALS I EN LA PRESTACIÓ DE SERVEIS BÀSICS TAMBÉ ES GARANTEIXEN EN LA LLENGUA MINORITZADA	
4.1.	Execució de plans lingüístics als sectors següents: companyies asseguradores, empreses energètiques, serveis de transport, institucions financeres, operadors de telefonia, companyies que presten assistència social i general, mútues sanitàries, servei postal, etc. 111

C. LA LLENGUA MINORITZADA AL LLOC DE TREBALL I AL MERCAT LABORAL

1.	Està legalment protegit el dret dels treballadors a treballar en la llengua minoritzada al lloc de treball. 112
2.	Les companyies i empreses fomenten pràctiques en la llengua minoritzada: plans de formació; formació contínua; contractes de treball i convenis laborals; informes, missatges, avisos i altres documents; procediments interns de treball; paisatge lingüístic; material amb contingut lingüístic (catàlegs, punts de venda en línia, publicitat), etc. 113
3.	Les companyies i empreses possibiliten l'ús de la llengua minoritzada al lloc de treball, i dissuadeixen de la prohibició d'utilitzar la llengua minoritzada en l'entorn laboral. 114

D. RESPONSABILITAT SOCIAL CORPORATIVA

1.	Els sindicats inclouen clàusules sobre la llengua minoritzada en la negociació col·lectiva, a fi de protegir els drets lingüístics dels treballadors i la responsabilitat social.	115
2.	Les companyies i empreses col·laboren de manera proactiva amb les comunitats minoritzades en el desenvolupament de la responsabilitat social.	116
3.	Les companyies i empreses participen de manera proactiva en la creació de comissions per fomentar la llengua minoritzada en l'àmbit socioeconòmic.	117
4.	Els sindicats desenvolupen pràctiques internes i suport a la planificació en la llengua minoritzada.	118

5. ONOMÀSTICA

Mesures relacionades amb els articles 31, 32, 33, 34, 35 i 36 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. UNA ENTITAT AUTÒNOMA PER A LA NORMALITZACIÓ ONOMÀSTICA

1.	Una entitat autònoma (una acadèmia de la llengua, per exemple) s'ocupa de la normalització de l'onomàstica en la llengua minoritzada, respectant la seva diversitat.	119
2.	L'Administració i els organismes institucionals utilitzen el llistat onomàstic fixat per l'acadèmia de la llengua com a punt de referència.	120
3.	Es reconeix la llibertat de les acadèmies de la llengua per elaborar llistats onomàstics basats en les característiques de cada llengua, sense que puguin ser obligades a adoptar criteris de la llengua dominant.	121
4.	És responsabilitat de les altes instàncies administratives facilitar l'accés de totes les altres entitats administratives als llistats onomàstics aprovats per les acadèmies de la llengua.	122

B. NOMS DE PERSONES

1.	La ciutadania té el dret, reconegut per llei, que el seu nom s'inscriu en els registres oficials d'acord amb l'ortografia de la llengua minoritzada, sense fer-hi cap modificació.	123
2.	Els registres permeten a la ciutadania traduir els seus noms a la llengua minoritzada o modificar-ne la grafia d'acord amb la de la llengua minoritzada.	124
3.	Cap administració pot modificar la grafia dels noms de la ciutadania, ni pot obligar ningú a modificar-la, ni pot utilitzar o obligar a utilitzar formes traduïdes dels seus noms.	125

C. TOPONÍMIA

1.	Es regula per llei que la toponímia en la llengua minoritzada sempre ha de ser present als registres oficials, retolació i mapes oficials.	126
2.	La llei atorga estatus jurídic oficial a la toponímia en la llengua minoritzada.	127
3.	Les empreses privades estan obligades a utilitzar la toponímia de la llengua minoritzada en les seves rutes de transport i a les autopistes que gestionin.	128
4.	Les administracions públiques ofereixen accés a una base de dades en la qual es recull tota la toponímia.	129
5.	Es recupera i es restableix la toponímia en la llengua minoritzada, dins de l'àmbit històric de la llengua, i se li atorga estatus oficial.	130
6.	Les empreses i altres entitats amb convenis amb les administracions públiques o que directament o indirectament reben suport econòmic d'aquestes han d'utilitzar la toponímia en la llengua minoritzada.	131
7.	Les administracions públiques proporcionen directrius per exigir que els dispositius i les eines fabricats per empreses privades amb finalitats cartogràfiques o de localització (com ara GPS) utilitzin la toponímia en la llengua minoritzada.	132

6. MITJANS DE COMUNICACIÓ I NOVES TECNOLOGIES

Mesures relacionades amb els articles 35, 36, 37, 38, 39 i 40 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. MESURES BÀSIQUES

1.	Les polítiques lingüístiques dissenyades i desenvolupades per les administracions públiques inclouen un apartat relatiu a les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), en el qual es detalla el paper dels mitjans i les TIC en la política lingüística. De la mateixa manera, a l'hora de definir les seves polítiques de comunicació i TIC, les administracions públiques inclouen un apartat relatiu a la llengua.	133
2.	S'ha desenvolupat un sistema comunicatiu per a la llengua desafavorida que té en compte tots els àmbits de la comunicació. Aquest sistema està gestionat per les institucions i organismes de l'entorn on s'utilitza la llengua.	134
3.	El sistema comunicatiu està gestionat de manera complementària per gestors de mitjans públics i de mitjans d'iniciativa popular (institucions d'utilitat pública), que treballen conjuntament en igualtat de condicions i per evitar duplicitats.	135

4.	Es desenvolupa una política comunicativa favorable a la llengua minoritzada, basada en la col·laboració entre les administracions públiques i les iniciatives populars o privades.	136
5.	Les administracions públiques adopten una estructura de seguiment de la presència que la llengua minoritzada té als mitjans.	137

B. DRET A REBRE INFORMACIÓ EN LA LLENGUA MINORITZADA

1. MITJANS DE TITULARITAT PÚBLICA

1.1.	Existeix una cadena de ràdio de titularitat pública que emet íntegrament en la llengua minoritzada.	138
1.2.	Existeix almenys una cadena de televisió de titularitat pública que emet íntegrament en la llengua minoritzada.	139
1.3.	Existeix un diari publicat íntegrament en la llengua minoritzada que té garantit el finançament.	140
1.4.	Es garanteix una mínima presència de la llengua minoritzada a tots els mitjans de titularitat pública que emeten principalment en la llengua dominant. S'assignen recursos adaptats a cada mitjà, de la manera següent: en el cas de la premsa, diverses seccions en les llengües minoritzades; a la ràdio, segments en aquestes llengües dins de la programació; a la televisió, segments emesos acompanyats de subtítols o d'un segon canal d'àudio; als mitjans d'Internet s'ofereixen diverses versions lingüístiques. La presència d'aquests elements es regula mitjançant quotes específiques d'acord amb els mínims fixats per la política lingüística.	141

2. MITJANS DE TITULARITAT PRIVADA I D'INICIATIVA POPULAR

2.1.	Els mitjans basats en la llengua minoritzada o elaborats íntegrament en aquesta llengua tenen el mateix estatus jurídic que els altres mitjans.	142
2.2.	Els mitjans en la llengua minoritzada no estan obligats a utilitzar una altra llengua.	143
2.3.	Els mitjans privats amb algun contracte amb l'Administració (incloent-ne els de publicitat), o que reben algun tipus de serveis, ajudes o prestacions de l'Administració, estan subjectes a les mesures i quotes lingüístiques destinades a la promoció de la llengua minoritzada (a través de quotes i altres mesures).	144
2.4.	Les administracions públiques apliquen sistemes de quotes per garantir l'ús de les llengües de la regió, especialment la llengua minoritzada, en la publicitat institucional dels mitjans.	145
2.5.	Hi ha ajudes especials per als mitjans que emeten o publiquen íntegrament en la llengua minoritzada.	146

3. MESURES DE FOMENT DE LA VISIBILITAT		
3.1.	Existeix una política contínua d'inversió destinada a normalitzar l'oferta de mitjà de comunicació en la llengua minoritzada, mitjançant la discriminació positiva.	147
3.2.	Les administracions públiques posen recursos per a parlants de la llengua minoritzada perquè es puguin expressar en la seva pròpia llengua, i promocionen la producció en aquesta llengua, per incrementar la visibilitat de les llengües minoritzades entre els mitjans de la llengua dominant.	148
3.3.	Les administracions públiques adopten mesures per millorar la visibilitat dels mitjans en la llengua desfavorida, per exemple mitjançant campanyes comunicatives, ajudes especials perquè la premsa en la llengua minoritzada sigui present en llocs públics, etc.	149
4. CONTINGUT		
4.1.	Els mitjans que fomenten estereotips negatius i actituds racistes envers la llengua minoritzada són sancionats.	150
4.2.	Els mitjans ofereixen les eines necessàries per respondre a les opcions lingüístiques dels parlants de la llengua minoritzada.	151
4.3.	Els mitjans difonen contingut local a fi de reforçar la connexió entre la llengua i el seu entorn.	152
5. NOUS MITJANS		
5.1.	A l'hora d'atorgar llicències d'emissió, se'n reserven algunes per a les cadenes de ràdio i televisió que emeten íntegrament en la llengua minoritzada.	153
5.2.	A l'hora d'atorgar llicències de ràdio i televisió, les cadenes que no emeten en la llengua minoritzada reben unes directrius de gestió lingüística per garantir que es destinen algunes franges a emetre en aquesta llengua.	154
6. PROFESSIONALS DELS MITJANS		
6.1.	S'organitzen cursos universitaris per formar professionals de la comunicació en la llengua minoritzada.	155
6.2.	Els professionals del sector de la comunicació que treballen en la llengua minoritzada poden formar les seves pròpies associacions.	156

7. RELACIONS TRANSFRONTERERES

7.1.	En el cas de les llengües minoritzades que es parlen a més d'un territori, es garanteix la possibilitat de captar l'emissió dels mitjans en altres territoris.	157
7.2.	Si no hi ha mitjans, les administracions públiques locals, en col·laboració quan calgui, garanteixen l'emissió d'almenys una cadena de televisió i una cadena de ràdio, i la publicació d'un diari, en la llengua de la comunitat.	158

C. NOVES TECNOLOGIES

1.	El programari de les administracions públiques es localitza o es tradueix a la llengua minoritzada i està a disposició de la ciutadania.	159
2.	Totes les organitzacions, empreses, companyies, etc. que directament o indirectament reben assistència de l'Administració pública garanteixen que els seus serveis digitals estan disponibles en la llengua minoritzada, com a condició per rebre les ajudes.	160
3.	S'estipula que tots els serveis digitals dels proveïdors de l'Administració han d'estar en la llengua minoritzada.	161
4.	Totes les ajudes relatives a les TIC requereixen que els productes estiguin en la llengua minoritzada.	162
5.	Les eines que faciliten l'ús de la llengua minoritzada (com ara correctors, programari de traducció, etc.) estan a disposició de la ciutadania.	163
6.	Les administracions públiques subscriuen convenis amb les empreses per augmentar la presència digital de les llengües minoritzades.	164
7.	Els productes digitals destinats a la joventut estan disponibles en la llengua minoritzada, i s'estipulen en aquest sentit els recursos i el calendari corresponents.	165
8.	Els projectes digitals desenvolupats en la llengua minoritzada tenen preferència a l'hora d'accedir a ajudes.	166

7. CULTURA

Mesures relacionades amb els articles 41, 42, 43, 44, 45 i 46 de la Declaració Universal de Drets Lingüístics

A. DRET D'ACCÉS A LA CULTURA

1.	S'aproven lleis a fi que la cultura en la llengua minoritzada sigui accessible per a totes les persones.	167
----	--	-----

2.	Les administracions públiques reserven fons específics, amb un percentatge concret dins dels seus pressupostos generals, per fomentar la cultura en la llengua minoritzada i per garantir l'accés a la cultura universal a través de la llengua minoritzada.	168
----	--	-----

B. CULTURA CREADA EN LA LLENGUA MINORITZADA

1. SUPORT A LA CREACIÓ

1.1.	L'obra dels artistes que creen en la llengua minoritzada es reconeix i es protegeix, i s'ha creat un estatut per protegir els drets dels creadors.	169
1.2.	Existeix un fons per invertir en projectes culturals en la llengua minoritzada.	170
1.3.	Existeix un sistema d'ajudes per a creadors en la llengua minoritzada.	171
1.4.	L'Administració estableix polítiques d'inversió per prestar suport a les entitats culturals i a la indústria cultural en la llengua minoritzada.	172
1.5.	S'estableix una quota per garantir la presència de creacions culturals en la llengua minoritzada dins la programació cultural organitzada per les institucions públiques o que rep suport econòmic d'aquestes.	173
1.6.	Es proporcionen eines a fi que la terminologia de tots els àmbits de creació estigui disponible en la llengua minoritzada.	174

2. TRANSMISSIÓ

2.1.	Els mitjans públics disposen de emissions sobre noves creacions culturals en la llengua minoritzada.	175
2.2.	Els programes de notícies dels mitjans públics disposen d'espais per a la cultura en la llengua minoritzada, en els quals s'informa de tota mena d'expressions culturals.	176
2.3.	Els mitjans que directament o indirectament reben finançament públic han de fixar una quota per informar sobre noves creacions culturals en la llengua minoritzada.	177

3. VISIBILITAT

3.1.	A les infraestructures públiques, es garanteix l'ús de la llengua minoritzada en l'àmbit de l'art i la cultura.	178
3.2.	Existeix un portal d'Internet amb l'agenda cultural en la llengua minoritzada.	179

3.3.	Tots els productes creats en la llengua minoritzada disposen d'assistència econòmica per distribuir-los i promocionar-los, a fi de garantir-ne la visibilitat.	180
3.4.	S'han fixat uns criteris lingüístics per als actes culturals (programes, paisatge, contingut, etc.), a fi de garantir la presència de la llengua minoritzada tant oralment com per escrit.	181
3.5.	Es desenvolupa de manera proactiva la visibilitat de les creacions en la llengua minoritzada en fòrums internacionals (per exemple, mitjançant certàmens, festivals internacionals, etc.).	182

C. CULTURA UNIVERSAL EN LA LLENGUA MINORITZADA

1.	La producció cultural creada en altres llengües està disponible en la llengua minoritzada (mitjançant traduccions).	183
2.	Les pel·lícules es tradueixen (via subtítols o doblatge) a la llengua minoritzada.	184
3.	S'estableix una quota a les sales de cinema perquè projectin pel·lícules en la llengua minoritzada.	185

ANNEXE 1

La Declaració Universal de Drets Lingüístics (1996) ha estat el marc de referència que ha guiat aquest Protocol. No obstant això, cal destacar que, a l'hora de concretar els indicadors d'avaluació, un dels documents de referència ha estat l'informe *Vitalitat i perill d'extinció de les llengües*, publicat per la Unesco el 2003.

A més d'aquests dos documents, el Protocol per a la Garantia dels Drets Lingüístics s'ha basat també en els documents i convencions següents:

ORGANITZACIÓ DE LES NACIONS UNIDES

- Declaració Universal de Drets Humans (1948)
- Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (1966)
- Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966)
- Proclamació de Teheran (1968)
- Declaració dels Drets dels Infants (1989)
- Declaració sobre els Drets de les Persones Pertanyents a Minories Nacionals o Ètniques, Religioses i Lingüístiques (1992)
- Declaració i Programa d'Acció de Viena (1993)
- Declaració sobre els Drets dels Pobles Indígenes (2007)

CONSELL D'EUROPA

- Conveni per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals (1950)
- Carta europea de les llengües regionals o minoritàries (1992)
- Conveni marc per a la protecció de minories nacionals (1994)

UNESCO

- Declaració Universal de la Unesco sobre la Diversitat Cultural (2001)

- Convenció sobre la protecció i la promoció de la diversitat de les expressions culturals (2005)

ORGANITZACIÓ PER A LA SEGURETAT I LA COOPERACIÓ A EUROPA (OSCE)

- Recomanacions de l'Haia relatives als drets educatius de les minories nacionals (1996)
- Recomanacions d'Oslo relatives als drets lingüístics de les minories nacionals (1998)
- Recomanacions de Lund sobre la participació efectiva de les minories nacionals en la vida pública (1999)

UNIÓ EUROPEA

- Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea
- Tractat de Lisboa
- Informe del Parlament Europeu d'11 de setembre de 2013

PEN INTERNATIONAL

- Manifest de Girona sobre drets lingüístics

XARXA PER A LA PROMOCIÓ DE LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA (NPLD)

- Full de ruta per a la diversitat lingüística

Protocol to Ensure Language Rights

*« Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, **language**, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status»*

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS, Article 2

INTRODUCTION

Language rights must certainly be included among these basic human rights. Languages are for communication, but languages cannot be situated in the communicative dimension alone, since languages cannot be separated from cultures. When the connection between languages and cultures is denied, the dignity of speakers and citizens is left out of consideration. Thus, supporting linguistic diversity forms a part of defending the rights of everyone. For that reason, this document will also open up a channel that can contribute to social well-being and peaceful coexistence, because working towards the democratic treatment of language communities is one way of ensuring that all human rights are respected.

All languages are the expression of a collective identity and of a distinct way of perceiving and describing reality and must therefore be able to enjoy the conditions required for their development in all functions. All languages are collectively constituted and are made available within a community for individual use as tools of cohesion, identification, communication and creative expression. For that reason the signatories of this document think that all language communities have the right to organise and manage their own resources so as to ensure the use of their language in all functions within society, and that they are also entitled to have at their disposal whatever means are necessary to ensure the transmission and continuity of their language.

One of Europe's characteristic features has always been language diversity. There is not a single monolingual European state, and diversity is on the increase owing to the movement of people.

But the way language diversity is handled

in Europe varies greatly from place to place, and that is a cause for concern, for if language rights are included among the basic rights and a stand is taken in favour of a fairer Europe based on equality, one of the pillars of its foundation will have to be democratic management of diversity.

The current differences in the ways diversity is managed range from, at one end, of the spectrum, a focus on establishing and maintaining recognition of and support for communities in minority situations, to situations at the opposite extreme where the very existence of communities in minority situations is not acknowledged. Between the two poles, a wide variety of very different policies for managing language diversity can be found across Europe.

Despite the contrasts in policies, there are many similarities between citizen groups everywhere working in support of minoritised language recovery. Notwithstanding differences in languages' circumstances, the best results across the board have been achieved through the involvement of civil society and grass root organisations. Civil society has led the way in the development of projects for creating new speakers of endangered languages. Civil society has led the way in developing projects to create new spaces for speakers of such languages. Civil society has led the way in developing projects to create tools that make it possible to live as a minoritised language speaker. And of course for decades now it has also been civil society which has demanded the right to live each language community in its own language. In short, civil society has campaigned continually in favour of real democracy, and this entitles civil society to determine what steps need to be taken in the future too.

PREAMBLE

On the 17th of December, 2016, in Donostia / San Sebastian, we the signatories of this Protocol, having ratified the basic premises arrived at through a participatory process on the European level,

- *Acknowledging* our acceptance of all the principles laid down by the Universal Declaration of Linguistic Rights approved in 1996 in Barcelona,

- *Accepting* the inclusion of language rights in basic rights and the need to safeguard them as a priority in order to build a more democratic society,

- *Considering* that the signatories of this document have made substantial contributions to the recovery processes of languages in a minority situation in recent years, creating new speakers, creating tools for the language, creating spaces for using the language and acting in accordance with those languages' needs in each case,

- *Noting* that no instrument to recognise the integral nature of, and jointly safeguard, language rights in Europe has been enacted,

- *Mindful* of the absence at present of an effective and unified practical tool created and developed by civil society in Europe to ensure democratic language management,

- *Concerned* that many of Europe's citizens, taking for granted the phenomenon of minoritised groups, are not cognisant of their own language rights,

hereby agree that:

ARTICLE 1: SUBJECTS

The subjects protected by the rights of this Protocol to Ensure Language Rights shall be the same as those covered by the Universal Declaration of Linguistic Rights, the premises and concepts set forth in which are also assumed here. This Protocol takes as its point of departure the principle that language rights are individual and collective at one and the same time. This Protocol considers as a language community any human society established historically in a particular territorial space, whether this space be recognised or not, which identifies itself as a people and has developed a common language as a natural means of communication and cultural cohesion among its members. The term language specific to a territory refers to the language of the community historically established in such a space. In addition, as stated in the Declaration, this Protocol considers as a language group any group of persons sharing the same language which is established in the territorial space of another language community.

This Protocol considers the following to be inalienable personal rights which may be exercised in any situation: the right to be recognised as a member of a language community; the right to the use of one's own language both in private and in public; the right to the use of one's own name; the right to interrelate and associate with other members of one's language community of origin; and the right to maintain and develop one's own culture.

ARTICLE 2: OBJECTIVES

The Protocol to Ensure Language Rights has three main objectives:

- To declare that guaranteeing lan-

guage diversity and ensuring language development are keys to peaceful coexistence.

- To create an effective instrument for language equality and the cultivation of languages in unfavourable situations.
- To ensure that the language community is the actor in this process and assert that society's involvement guarantees fair play.

ARTICLE 3: VALUES

3.1. The Protocol to Ensure Language Rights focus on four main values and principles:

- **Peaceful coexistence:** The Protocol wants to offer an instrument contributing to social well-being and peaceful coexistence, which depend on the conditions in which individuals and social groups live. Peace also depends on respect for the dignity of language communities. Our goal has been to create conditions to enable the concept of *pax linguae*.
- **Diversity:** We support language diversity, understood as a cultural asset of the whole of society. We believe it is everyone's ethical duty to protect that diversity. There exist powerful forces and inertias favouring cultural uniformity of individuals and societies. This amounts to impoverishment, so we think it is important to promote language diversity as a positive value.
- **Equality:** We maintain that all languages in the world are equally valid. At the present time there are great inequalities in their situations, however. Some languages encounter obstacles to their development, and there is a lack of support for equality of all citizens as a basic principle.

- **Rights:** We defend all people's and groups' rights, in line with the statement in the Universal Declaration of Human Rights that all people have the right not to suffer discrimination on account of their language. Thus our goal is consistent with the spirit and letter of the Universal Declaration of Human Rights in recognising the language rights of individuals, groups and whole communities.

3.2. Given the biases and inequalities affecting the conditions of many of Europe's language communities today, we believe that prioritising support for minoritised languages constitutes a step in the direction of greater equality. The only way to promote language diversity is by bringing about social, political and economic conditions conducive to languages' development. In order to bequeath to future generations the richest possible cultural and linguistic heritage, conditions need to be created now to ensure equal opportunities for all individuals and communities.

ARTICLE 4: CIVIL SOCIETY, THE KEY

4.1. We wish to acknowledge the important role played by organised civil society in the area of language communities in Europe. The desire to work towards a more democratic society has driven grassroots organisations to express demands and aspirations which have led to greater public awareness of the issues.

4.2. Throughout Europe, language communities have taken steps to enable people to live their lives in their own languages. There are hundreds of community-based organisations acting in different fields with the goal of supporting minoritised languages. The present document proposes to create a

meeting place where civil society in Europe can take charge of the process of nurturing linguistic diversity.

4.3. Because hundreds of people without any kind of political or institutional affiliation who act on languages' needs constitute symbolic spokespersons for millions of language speakers, the content of this document has emerged from a consensus of social entities who work to support minoritised languages, and that is what confers the greatest validity on the Protocol to Ensure Language Rights.

That being the case, the social entities signing the Protocol to Ensure Language Rights undertake to incorporate the present document into their set of basic aspirations, thereby seeking to ensure a united stand among Europe's social entities.

ARTICLE 5: REFERENCES

5.1. The 1948, Universal Declaration of Human Rights in its preamble expresses its faith in fundamental human rights, in the dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women; and in its second article, establishes that everyone is entitled to all the rights and freedoms regardless of, among other things, language.

The Preamble of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms from the Council of Europe expresses that the aim of the Council is the achievement of greater unity between its members and that one of the methods by which that aim is to be pursued is the maintenance and further realisation of human rights. Article 14 of the Convention establishes that the enjoyment of the rights

and freedoms shall be secured without discrimination on any ground such as language.

5.2. We consider the 1996, Universal Declaration of Linguistic Rights of Barcelona to be a continuation of the principles espoused by those two fundamental documents, the premises of which are developed by the Protocol to Ensure Language Rights, which has therefore been drawn up taking the 1996 Declaration as its primary point of reference.

5.3. Furthermore, the indicators proposed in UNESCO'S 2003, "Language Vitality and Endangerment" report have been adopted as a supplementary tool for evaluation indicators of the Protocol's measures.

In addition, various other references were found useful for developing the Protocol (see Appendix 1)

ARTICLE 6: STRUCTURE

Although we are aware that the term *protocol* is applied to agreements that are no more formal than pacts or charters, the Protocol to Ensure Language Rights is based on a specific document, the Universal Declaration of Linguistic Rights, and lists measures aiming to safeguard the rights recognised by that Declaration, which is followed as a guide.

The Protocol has three main parts:

6.1. DOMAINS

The Organising Committee of the Protocol decided to maintain the classification of domains established in the Declaration document. Seven spheres or domains are

recognised:

- > Principles, discrimination, rights
- > Public administration and official bodies
- > Education
- > The socioeconomic sphere
- > Proper names
- > Communication, media and new technologies
- > Culture

6.2. MEASURES

Measures for safeguarding the rights proclaimed in the Universal Declaration of Linguistic Rights suggested by those involved in minoritised language recovery processes are listed for each domain.

6.3. INDICATORS

Indicators have been identified to evaluate the degree of compliance with the measures, such that if all the measures listed in the Protocol are evaluated positively it could be stated that the language rights of the language community in question are respected.

ARTICLE 7: GUIDELINES FOR USE OF THE PROTOCOL

7.1. SEQUENCE AND TIMING

The situation in which minoritised language communities find themselves varies greatly in different parts of Europe. As stated in the introduction, language diversity has been treated in different ways in recent years, and these different treatments have directly affected the fulfilment of language rights.

For this reason, the social entities in language communities will determine the sequence and timing of compliance with the measures in this Protocol.

7.2. THE TAG BOOK

To implement the timeframe outlined in the preceding section and facilitate the social entities' work, the Protocol will be accompanied by a Tag Book. Social entities signing the Protocol will fill in the Tag Book to ensure that they have carried out measures in the Protocol and may monitor the degree of achievement of the indicators in it.

Details instructions on how to fill in the Tag book will appear in the book.

7.3. PREPARING THE TAG BOOK

Social entities will fill in the TAG BOOK based on the Protocol.

After stating on the TAG BOOK which of the measures in the Protocol are completed, they are to stipulate the order in which all the other measures are to be taken together with the indicators for their degree of compliance and sequences.

It is important to cover all the measures included in the Protocol on the Tag Book for each language, because completing all the steps implies that there are safeguards for all language rights.

However, social entities will have the option when filling in the form of the Tag Book to suggest other intermediate measures which favour the achievement of the steps listed therein.

7.3. TAG BOOK FOLLOW-UP

After the Tag Book has been filled in, one of the ways in which it may be used is for social entities to pose questions to local, district, regional or state institutions responsible for language diversity and language policy in which the social entities may point out the support received by the Protocol to Ensure Language Rights in the process or what was approved.

7.4. SUPPORT FROM PUBLIC AUTHORITIES

The entities will make a specific effort to encourage public authorities on the local, district, regional or state level who are involved in the maintenance of language policies to respond positively to the guidelines set out in the Protocol, and also to accept the Protocol itself as a legitimate tool.

The entities will also work to persuade public authorities to implement the measures in this Protocol and to designate suitable resources to this end.

ARTICLE 8: FOLLOW-UP COMMITTEE

A Follow-up Committee shall be set up in order to monitor the application of the Protocol to Ensure Language Rights after the 17th of December, 2016.

8.1. COMPOSITION

In accordance with the original and essential spirit of the Protocol, the Protocol to Ensure Language Rights Monitoring Committee shall be composed of social entities.

The initial Follow-up Committee will be composed by the members of the Organising Committee responsible for organising the Protocol to Ensure Language Rights. Thereafter the Follow-up Committee itself will determine who the future members will be.

Those entities are:

- CIEMEN
- ECMI European Centre for Minority Issues
- LINGUAPAX INTERNATIONAL
- ELEN European Language Equality Network

- UNPO Unrepresented Nations and People Organisation
- PEN INTERNATIONAL

KONTSEILUA, the Council of Social Organisations of the Basque language shall be responsible for Secretariat of the Follow-up Committee.

8.2. FUNCTIONS

The Follow-up Committee shall perform four main functions:

A. To obtain support for the Protocol from social entities

The Follow-up Committee shall work to achieve more signatories for the Protocol among pro-language social entities.

B. Implementation of the Protocol in internal policies

The Follow-up Committee shall monitor the requests for implementation of the Protocol by entities of the language communities. The Committee shall provide help for this purpose to coordinate the degree of fulfilment of the Protocol.

C. Coordination and distribution of Tag Books

When social entities have filled in their Tag Book, they will submit a copy to the Follow-up Committee, which will use the material to assist other language communities to complete their own Tag Book.

D. Institutional recognition of the Protocol

It shall also monitor the efforts of social entities to achieve recognition of the Protocol by local, district, regional or state institutions.

The Follow-up Committee will also maintain an updated list of local, regional and state institutions that give recognition to the Protocol.

E. Legitimation of the Protocol in international institutions

The Follow-up Committee shall endeavour continually to obtain legitimisation of the Protocol in international institutions and for it to become a reference document.

ARTICLE 9:

Once signed the document, a copy of the Protocol and another copy of the Tag Book will be sent to the following:

- Secretary General of the United Nations Mr. António Guterres
- United Nations High Commissioner for Human Rights: Mr. Zeid Ra'ad Al Hussein
- United Nations Special Rapporteur on Minority Issues Ms. Rita Izsák
- Secretary General of the Council of Europe Mr. Thorbjørn Jagland
- President of the European Court of Human Rights Mr. Guido Raimondi
- Commissioner for Human Rights of the Council of Europe Mr. Nils Muižnieks
- Secretary General of the Organization for Security and Co-operation in Europe Mr. Lamberto Zannier
- High Commissioner on National Minorities (HCNM) of the Organization for Security and Co-operation in Europe Ms. Astrid

**Signed in Donostia / San Sebastian
2016, December, 17th**

MEASURES

1. PRINCIPLES, DISCRIMINATION, RIGHTS

Measures related to articles 1, 2, 5, 7 and 10 of the Universal Declaration of Linguistic Rights.

A. LANGUAGE RIGHTS

1.	There is a regulation that establishes that language rights are human rights.	1
2.	Regarding the fundamental rights for all citizens speaking in any language, everybody has the free assistance of an interpreter if they cannot understand or speak the language used in court. (The right of language community's members are guaranteed by measures 29-34).	2
3.	Regarding the fundamental rights for all citizens speaking in any languages, everyone who is arrested is informed promptly, in a language which they understands, of the reasons for their arrest and of any charge against them.	3

B. LANGUAGE DISCRIMINATION

1.	The law establishes that no language discrimination can be accepted.	4

C. LANGUAGE STATUS: OFFICIAL LANGUAGE

1.	The law gives official recognition and official status to the minoritised language.	5

D. LEGISLATION

1.	The Administration establishes and implements laws and ordinances to develop and regulate the official status of the minoritised language.	6

2. It is ensured that all its activity can be carried out in the minoritised language. 7

E. CORRECTIVE MEASURES

1. If the language of the language community in question is in a minoritised situation, the administration takes specific supplementary corrective measures in order to provide safeguards for the language community's language rights. 8

F. RESOURCES

1. Material, financial and human public resources are guaranteed to safeguard the language community's rights. 9

G. POSITIVE ACTIONS

1. The minoritised languages are given priority over the main official language. 10

H. UNIVERSALITY PRINCIPLE

1. Measures to universalize the knowledge of the minoritised language are promoted, especially in education. 11

I. MAINSTREAM PERSPECTIVE

1. A mainstream perspective is incorporated into the administration's actions; general measures and criteria applicable to all sections, departments and parts of the public institution are defined and specified, so that the minoritised language is the language of service to the public and internal work. 12
2. In order to apply measures to safeguard language rights, the administrative body assigns to language policy a place in the political direction within the institution so that it has power to exert a direct and significant influence on all other sections. 13

J. LANGUAGE HEARTLANDS, LANGUAGE BREATHING SPACES

1. In areas where the minoritised language dominates the administrations and institutions ensure special legal recognition and protection.. 14

K. HISTORICAL MEMORY

1. The public administration provides resources to promote a present understanding of the context of language loss. 15

2. PUBLIC ADMINISTRATION AND OFFICIAL BODIES

Measures related to articles 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 and 22 of the Universal Declaration of Linguistic Rights

A. ATTENTION IN THE MINORITISED LANGUAGE

1. REGULATIONS SAFEGUARD THE RIGHT OF CITIZENS TO RECEIVE ATTENTION IN THE MINORITISED LANGUAGE

1.1.	Regulations establish that spoken and written administrative procedures in the minoritised language will have full legal validity.	16

2. ENSURING PROVISION OF ALL SERVICES TO THE PUBLIC IN THE MINORITISED LANGUAGE

2.1	Administrations offer the provision of service to the public (involving written and spoken) in the minoritised languages.	17

2.2.	Administrations ensure that front-desk staff has adequate linguistic competence.	18

2.3.	The administrative sectors implement a general language plan to provide for services in the minoritised language.	19

2.3.1.	Administrative entities (local, regional, community-level, state-level etc.) specify a timeframe for implementation of the plan.	20

2.3.2.	Plans contain goals for minoritised language provisions and progress indices, and also external and internal evaluation of the plan's implementation.	21

2.3.3.	The plan analyses, defines and identifies priorities for minoritised language communication skills and linguistic competence required for staff positions in the Administration.	22

2.3.4.	The Administration ensures adequate language competence for existing staff and the induction of new staff.	23

3. OUTSIDE CONTRACTING

3.1	When administrations outsource their services, they ensure that language planning provision also applies in according with A.2.3.	24

3.2.	If point A.2.3. is not complied with, the Administration rescinds the contract.	25

4.	HIGH-PRIORITY AREAS	
4.1.	HEALTH SERVICES	
4.1.1.	Administrations recognise the language rights dimension in the provision of health services.	26
4.1.2.	Interns are required to have adequate linguistic competence.	27
4.1.3.	When carrying out the planning established in A.2.3. the administrations give this area specific treatment on account of its special characteristics and it is made some system to monitor the plan.	28
4.1.4.	The plan gives priority to requiring adequate linguistic competence in the case of family doctors, paediatricians, psychologists and psychiatrists; and other key staff in direct contact with the public.	29
4.1.5.	Other aspects of the plan accords with those established in A.2.3.	30
4.2.	ADMINISTRATION OF JUSTICE:	
4.2.1.	Administrations recognise the language rights dimension in the provision of legal services, and in recognition on the rights of language communities, legal administrations ensure their rights of citizens to conduct legal procedures in the minoritised language.	31
4.2.2.	In accordance with the principle of equal treatment, the citizens of the language community are allowed to carry out and to perform any oral or written procedure directly, without recourse to interpreters.	32
4.2.3.	When carrying out the planning established in A.2.3. the administrations give this area specific treatment on account of its special characteristics and it is made some system to monitor the plan.	33
4.2.4.	The administration of justice implements relevant measures for the adequate acquisition of language competence among judges, prosecutors, legal administrators and other key professionals.	34
4.2.5.	The administration of justice makes provisions for legal texts, codes and similar materials in minoritised language.	35
4.2.6.	Other aspects of the plan accords with those established in A.2.3.	36

4.2.7.	The public/legal administration makes provisions for official registration in minoritised language.	37
4.3.	LAW ENFORCEMENT	
4.3.1.	The Administration makes provisions for the minoritised language among personal engage in law enforcement.	38
4.3.2.	Language guidelines are in place when administration hire outside companies to perform surveillance or security works.	39

B. COMMUNICATION

1	Administrations make provisions for binding guidelines on internal and external communication incorporating the following concepts:	40
1.1.	The Administration makes provision of the minoritised language regarding its corporate image and signage that incorporates the minoritised language.	41
1.2.	Regulations state that any official document or publication shall be legally fully valid even if only in the minoritised language.	42
1.3.	Regulations state that any official document or publication shall be legally fully valid even if only in the minoritised language.	43
1.4.	The Administration makes provision for the use of the minoritised language at public events, such us, public meetings, public presentations...	44

C. THE MINORITISED LANGUAGE IN THE WORK PLACE

1.	The Administration provides for the use of minoritised language in the work place, and discourages the prohibition of minoritised language in the work environment.	45
2.	The Administration makes provision for working practices and official communication among staff in minoritised language.	46
3.	The Administration facilitates the generation of administrative documentation in the minoritised language.	47
4.	It is ensured that there are examinations for job selection in the minoritised language.	48
5.	The Administration encourages and rewards positive attitudes towards the minoritised language in working environment.	49

3. EDUCATION

Measures related to articles 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 and 30 of the Universal Declaration of Linguistic Rights.

A. FORMAL EDUCATION

1.	EARLY CHILDHOOD EDUCATION	
1.1.	In all centres receiving direct or indirect public funding children are taught through the minoritised language.	50
1.2.	As a first step, education in minoritised language is available for all those families who request it.	51
1.3.	All extracurricular activities are available in the minoritised language.	52
1.4.	The school staff is competent in the minoritised language.	53
1.5.	Extra resources are allocated for classes taught in minoritised language.	54
1.6.	With regard to communication, section B of the Public Administration domain is applied to schools.	55
2.	COMPULSORY EDUCATION: PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION	
2.1.	A minoritised language general immersion and language-maintenance system is in place.	56
2.2.	As a first step, education in minoritised language is available for all those families who request it	57
2.3.	Teaching through minoritised language, including oral skills and literacy, is available.	58
2.4.	All school-related activities - whether inside or outside the school, extracurricular, etc. - are available in the minoritised language.	59
2.5.	Information about the advantage of acquiring minoritised languages skills are actively promoted for immigrants.	60
2.6.	Extra resources are allocated.	61
2.7.	Schools have designed, and are implementing their linguistic projects, which include initial diagnosis, objectives and target ages, and which define the trajectory of all the curricular languages inside and outside the classroom.	62

2.8.	Human and material resources are available to teach in every subject in minorised language, at secondary level	63
2.9.	All relevant staff involved has acquired competence in the minoritised language.	64
2.10.	With regard to communication, section B of the Public Administration domain is applied to school system.	65

3. VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

3.1.	Vocational education and training in the minoritised language is available for all students who request it	66
3.2.	Work placement or traineeships are available in the minoritised language	67
3.3.	New professional areas are available in the minoritised language.	68
3.4.	The administration asks schools to design a language project, one of whose functions will be to decide when and how the dominant language and foreign languages should be incorporated depending on the situation at the school.	69
3.5.	All relevant staff involved is competent in the minoritised language.	70
3.6.	With regard to communication, section B of the Public Administration domain is applied to vocational education and training.	71

4. UNIVERSITY AND OTHER HIGHER EDUCATION

4.1.	STUDY PROGRAMME	
4.1.1.	Each faculty of higher education institutions has a plan to identify the minoritised language-speaking staff and students, and prioritizes their needs.	72
4.1.2.	All the courses of university studies are available in the minoritised language.	73
4.1.3.	A report monitors the real overall availability of courses and activities in the minorities language and is periodically published.	74

4.2.	RESEARCH	
4.2.1.	Original research can be conducted and academic-level dissemination can be published in the minoritised language.	75
4.2.2.	Scientific contributions are not downgraded by evaluating agencies and institutions if they are.	76
4.3.	With regard to communication, section B of the Public Administration domain is applied to universities.	77

5. EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

5.1.	All courses at publicly owned music and art schools are available in the minoritised language.	78
5.2.	The administration requires such schools to design a language project one of whose functions will be to specify offerings in the minoritised language and a timeframe for offering the whole programme in the minoritised language, based on the current situation.	79
5.3.	Schools that are not publicly owned but which directly or indirectly receive public funding must also present a language project of similar characteristics.	80
5.4.	Section B of the Public Administration domain shall be applied in music schools and centres of the arts.	81

B. INFORMAL EDUCATION

1. LEISURE CENTRES, SPORTS CLUBS AND FEDERATIONS

1.1.	All activities at all kinds of publicly owned leisure-oriented centres are available in the minoritised language.	82
1.2.	The administration requires centres to design a language project, one of whose functions will be to specify provision in the minoritised language and a timeframe for provision the whole programme in the minoritised language, based on the current situation.	83
1.3.	Centres that are not publicly owned but which directly or indirectly receive public funding must also present a language project with similar characteristics.	84

C. EDUCATION OF TEACHERS AND TRAINERS

1. TEACHERS	
1.1. Teacher training institutions give training in the knowledge and use of the minoritised language.	85
1.2. Special training as befits a situation where language in minoritised situation are provided for, as follows:	
1.2.1. Teachers training institutions train to teach subjects in the minoritised language, with a high command of the language.	86
1.2.2. Necessary specific training is provided so that teachers are capable of implementing an immersion model in a multilingual situation.	87
2. EDUCATORS	
2.1. Educators (sport, leisure) must have competence in the minoritised language to obtain certification.	88
2.2. Adequate tools are provided in the training of educators to deal with unfavourable minoritised language contexts, and provisions are made for continuous training or updating.	89
3. IN-SERVICE TEACHER TRAINING	
3.1. In-service teacher training includes acquisition of the minoritised language.	90

D. ADULT MINORITISED LANGUAGE LEARNING

1. Citizens who wish to learn the minoritised language are able to do so free of charge.	91
2. The availability of classes everywhere is ensured, in cooperation with grassroots initiatives.	92
3. Teaching of the minoritised language is included in training aimed at the unemployed.	93
4. Teaching of the minoritised language shall be incorporated in continuous education for adults.	94
5. Courses in literacy in the minoritised language are provided free of charge.	95

E. CURRICULUM AND MATERIALS

1. CURRICULUM

1.1.	School leavers have become speakers of the minoritised language, the dominant language and one or two foreign languages, thus becoming multilingual minoritised language speakers.	96
1.2.	With local culture as the core, the curriculum has components of European culture and universal culture.	97
1.3.	In particular, sociolinguistics, language diversity and notions about languages in contact are included in the syllabus.	98
1.4.	The advantages of the presence of the minoritised language in the curriculum are explained periodically at meetings with parents.	99

2. TEACHING MATERIAL

2.1.	Appropriate material for teaching through the minoritised language is available.	100
2.2.	Publishers who develop textbooks in the minoritised language have access to subsidies.	101

4. THE SOCIOECONOMIC SPHERE

Measures related to articles 47, 48, 49, 50, 51 and 52 of the Universal Declaration of Linguistic Rights.

A. REGULATORY SYSTEM

1.	There are adequate regulations to guarantee consumer rights in the minoritised language.	102
----	--	-----

B. MINORITISED LANGUAGE IN CONSUMER RELATIONS

1. HEALTH AND SAFETY PROTECTION:

1.1.	Messages relating to health and safety in products, such as instructions about medications, information about the risks of products etc., are also available in the minoritised language.	103
1.2.	Notices and instructions relating to health and safety on commercial premises are also available in the minoritised language.	104

2. PUBLIC INFORMATION RELATED TO PRODUCT AND SERVICES:		
2.1.	Information is available in minoritised language (invoices, estimates, rates, product catalogues, certificates, instruction manuals for products or services etc.).	105
2.2.	Similar measures relating to product and services are carried out where customer relations are administrated outside the area of the language.	106
2.3.	Signage and business information is also available in the minoritised language..	107
2.4.	Computer applications, software, interfaces etc. of products are also available in minoritised language.	108
2.5.	Marketing and publicity guidelines for the use of minoritised languages in business activities are promoted.	109
3. DISPUTE		
3.1.	The resolution of consumer disputes is conducted in a manner ensuring the consumer rights of those minoritised languages.	110
4. THE CONSUMER RIGHTS IN KEY ECONOMIC SECTORS AND IN THE PROVISION OF UTILITIES ARE PROMOTED IN THE MINORITISED LANGUAGE ALSO.		
4.1.	To implement language plans in the following sectors: Insurance companies, energy providers, transport services, freight companies, financial institutions, telephony providers, companies that provide social and general care and companies that provide health care and postal service.	111
C. THE MINORITISED LANGUAGE IN THE WORK PLACE AND LABOUR MARKET		
1.	The rights of workers to work in minoritised languages are afforded legal protection.	112
2.	Companies and enterprises promote practices in the minoritised languages: Training plans; continuous training; work contracts and labour agreements; memos, messages, announcements and other documents; internal work procedures; language landscape; material with language content (catalogues, on-line sales outlets, publicity..)....	113
3.	Companies and enterprises provide for the use of the minoritised language in the work place, and discourages the prohibition of minoritised language use in the work environment.	114

D. CORPORATE AND SOCIAL RESPONSIBILITY

1.	Trade unions include clauses about the minoritised language in their collective bargaining in order to safeguard workers' language rights and social responsibility	115
2.	Companies and enterprises engage proactively with the minoritised communities in developing social responsibility.	116
3.	Companies and enterprises engage proactively with establishing committees to promote in the socioeconomic sphere minoritised language.	117
4.	Trade unions develop internal practices and support for minoritised language planning.	118

5. PROPER NAMES

Measures related to articles 31, 32, 33 and 34 of the Universal Declaration of Linguistic Rights.

A. AN AUTONOMOUS BODY FOR NAME STANDARDIZATION

1.	An autonomous body (a language academy for example) is responsible for standardising names in the minoritised language, respecting its diversity.	119
2.	The administration and institutional bodies use the list of names established by the language academy as their point of reference.	120
3.	The freedom of language academies is acknowledged to create lists of names based on the characteristics of each language, and not be made to adopt the criteria of the dominant language.	121
4.	It is responsibility of the top-level administrative body to give all other administrative entities access to lists of names approved by language academies.	122

B. NAMES OF PEOPLE

1.	Members of the public have the ability, acknowledged in the law, to have personal names entered in official registers in the spelling of the minoritised language, maintaining original spellings.	123
2.	Registers allow members of the public to translate their names into the minoritised language or change the spelling to that of the minoritised language.	124
3.	No administration is able to change the spelling of names of members of the public or to oblige them to change it, or to use a translated form of their names or oblige them to use one.	125

C. NAMES OF GEOGRAPHICAL ENTITIES

1.	A law ensures that place-names in the minoritised language are always present in official registers, signage and official maps.	126
2.	The law ensures official legal status to the minoritised language place names.	127
3.	It is obligatory for private companies to use minoritised language place-names on transportation routes and highways managed by them.	128
4.	Public authorities offer access to a data base bringing together all place-names.	129
5.	Place-names in the minoritised language are recovered, re-established and given official status within the historic area of the language.	130
6.	Companies and other entities with agreements with the public authorities or which directly or indirectly receive financial support from it must use minoritised language place-names.	131
7.	Public administrations provide guidelines requiring that devices and tools produced by private companies for cartographic or localization purposes (such as GPS) use minoritised language place-names.	132

6. COMMUNICATION, MEDIA AND NEW TECHNOLOGIES

Measures related to articles 35, 36, 37, 38, 39 and 40 of the Universal Declaration of Linguistic Rights.

A. BASIC MEASURES

1.	Language policies designed and developed by public authorities include a section on information and communication technology (IT) where the place of the media and IT in language policy is spelt out. Similarly, when designing their communication and IT policies, public authorities incorporate a section regarding language.	133
2.	A communication system for the disadvantaged language is developed which takes into consideration all domains of communication and which is to be managed by the institutions and entities of the area where the language is found.	134
3.	The communication system is managed in complementarity by public and social media managers (institutions for the public good), working jointly in equality of conditions and avoiding duplication.	135

4.	A communication policy favouring the minoritised language is developed based on cooperation between public authorities and social or private entities.	136
5.	Public authorities adopt a structure to monitor the media presence of minoritised languages.	137

B. ON THE RIGHT TO RECEIVE INFORMATION IN THE MINORITISED LANGUAGE

1.	PUBLICLY OWNED MEDIA	
1.1.	There is a publicly owned radio channel with a programme schedule entirely in the minoritised language.	138
1.2.	There is at least one publicly owned television channel with a programme schedule entirely in the minoritised language.	139
1.3.	There is a daily newspaper entirely in the minoritised language financially ensured.	140
1.4.	Some presence of the minoritised language is ensured in all publicly owned media which are chiefly in the dominant language. Resources adequately suited to each medium are allotted for this: in the case of the press, various sections in the non-dominant languages; on the radio, segments in these languages inserted in the programming; on television, segments broadcasted making use of subtitles or a second audio channel; in on-line media, language versions provided. The presence of such elements are regulated by specific quotas with the minimums established by a language policy.	141
2.	PRIVATELY OWNED AND GRASSROOTS BASED MEDIA	
2.1.	Media based on the minoritised language or entirely in it has the same legal status as other kinds of media.	142
2.2.	Media in the minoritised language is not required to use another language.	143
2.3.	Private media with any contract with the administration (including advertising) or receiving any services, aid or benefits from it, is subject to measures and language quotas favouring the minoritised language (by quotas or other measures).	144
2.4.	Public authorities apply quota systems to make sure institutional advertising in the media uses the languages of the region, specially the minoritised language.	145
2.5.	There are special grants for media broadcasting entirely in the minoritised language.	146

3.	MEASURES TO PROMOTE VISIBILITY	
3.1.	A continuous policy of investment is available to normalise the offer of media in the minoritised language, positive discrimination.	147
3.2.	Public authorities use resources for speakers of the minoritised language to express themselves in their own language, and promote production in the minoritised language, to ensure the visibility of minoritised languages among media of the dominant language.	148
3.3.	The public authorities take measures to improve the visibility of media in the disadvantaged language, e.g. through communication campaigns, special grants for the minoritised language press to be present in public places, etc.	149

4.	CONTENT	
4.1.	Media promoting negative stereotypes of or racist attitudes towards the minoritised language is penalized.	150
4.2.	Media offer the necessary tools so that the language choice of minoritised language speakers is upheld.	151
4.3.	Local content is promoted in the media in order to reinforce the connection between the language and its area.	152

5.	NEW MEDIA	
5.1.	When new broadcasting licences are given out, there are licences reserved for radio or television stations broadcasting entirely in the minoritised language	153
5.2.	When new radio or television licences are given out, guidelines for language management are given to channels which do not broadcast in the minoritised language in order to ensure the allocation of broadcasting time in the minoritised language.	154

6.	MEDIA PROFESSIONAL	
6.1.	University courses are arranged for training communication professionals in the minoritised language.	155
6.2.	Professionals in the communication sector who work in the minoritised language are allowed to form their own associations.	156

7. CROSS-BORDER RELATIONS	
7.1. When a minoritised language is spoken in more than one territory, it is ensured that it is possible to receive broadcasts of media in other territories.	157
7.2. If there are no media, the local public authorities, in cooperation when necessary, ensure that at least one television station and a radio station is broadcast and a newspaper circulated throughout the language of the community.	158

C. NEW TECHNOLOGY

1. The software of the public administrations is localized or translated into the minoritised language, and made available to members of the public.	159
2. All organisations, companies, business establishments and so on who receive direct or indirect assistance from the public administration must ensure that their digital services are in the minoritised language as a condition for receiving grants.	160
3. It is stipulated that all digital services by suppliers to the administration, will be in the minoritised language.	161
4. Language impact assessment is incorporated into all IT-related grants requiring products to be in the minoritised language.	162
5. Tools that facilitate the use of the minoritised language (such as spell-checkers, translation software etc.) are made available to the public.	163
6. Public authorities reach to agreements with companies to increase the digital presence of minoritised languages.	164
7. Digital products targeting young audiences are made available in the minoritised language, stipulating a timeframe and resources.	165
8. Digital projects developed in the minoritised language get preference when applying for grants.	166

7. CULTURE

Measures related to articles 41, 42, 43, 44, 45 and 46 of the Universal Declaration of Linguistic Rights.

A. THE RIGHT OF ACCESS TO CULTURE

1. Laws are passed so that minoritised language culture is accessible to all people.	167
--	------------

2.	Public administrations set aside specific funds representing a specified percentage of their general budgets to promote the culture of the minoritised language and ensure access to universal culture through the medium of the minoritised language.	168
----	--	-----

B. CULTURE CREATED IN THE MINORITISED LANGUAGE

1. SUPPORT FOR CREATION

1.1.	The work of artists who create in the minoritised language is recognised and protected, and a statute for creators has been created to protect their rights.	169
1.2.	There is a fund for investment in minoritised language cultural projects.	170
1.3.	There is a system of grants for creators in the minoritised language.	171
1.4.	Investment policies are set by the administration to support cultural entities and the culture industry in the minoritised language.	172
1.5.	A quota is established to ensure the presence of cultural creations in the minoritised language in cultural programmes organised by or receiving financial support from public institutions.	173
1.6.	Tools are facilitated so that the terminology of all fields of creation is available in the minoritised language.	174

2. TRANSMISSION

2.1.	Public media have programmes of cultural creations in the minoritised language.	175
2.2.	In news programmes on public media there is a slot for minoritised language culture, informing of all kinds of cultural expression.	176
2.3.	A quota for information about new cultural creation in the minoritised language is established for media directly or indirectly receiving public money.	177

3. VISIBILITY

3.1.	The use of minoritised language arts and culture is ensured in public infrastructures.	178
------	--	-----

3.2.	There is a a minoritised language cultural agenda portal on the internet.	179
3.3.	There is financial assistance for distribution and promotion ensuring the visibility of all products created in the minoritised language.	180
3.4.	Language criteria are established for cultural events (covering programmes, landscape, content etc.) in order to ensure the presence of the minoritised language in speech and writing.	181
3.5.	The visibility in international fora of creations in the minoritised language (e.g. through awards, international festivals etc.) is proactively developed	182

C. UNIVERSAL CULTURE IN THE MINORITISED LANGUAGE

1.	Cultural products created in other languages are available in the minoritised language (using translation).	183
2.	Films are translated (subtitling or doubling) into the minoritised language.	184
3.	A quota is established for cinemas to show films in the minoritised language.	185

ANNEXE N. 1

The 1996 Universal Declaration of Linguistic Rights has been the Protocol's chief guide. Another fundamental reference document has been UNESCO's 2003 report, «*Language Vitality and Endangerment*,» which lays down specific evaluation indicators.

Besides these two main references, the following documents or charters have also been taken into consideration by the Protocol to Ensure Language Rights:

UNITED NATIONS

- Universal Declaration of Human Rights (1948)
- International Covenant on Civil and Political Rights (1966)
- International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966)
- Proclamation of Teheran (1968)
- UN Convention on the Rights of the Child (1989)
- Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities (1992)
- Vienna Declaration and Programme of Action (1993)
- Declaration of the Rights of Indigenous People (2007)

COUNCIL OF EUROPE

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950)
- European Charter for Regional and Minority Languages (1992)
- Framework Convention for the Protection of National Minorities (1994)

UNESCO

- Universal Declaration on Cultural Diversity (2001)
- Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions (2005)

ORGANISATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE

- Hague Recommendations Regarding the Education Rights of National Minorities (1996)
- Oslo Recommendations Regarding the Linguistic Rights of National Minorities (1998)
- Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities (1999)

EUROPEAN UNION

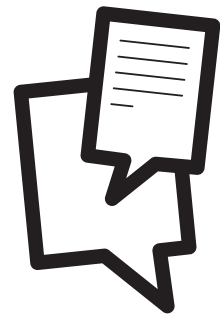
- EU Charter of Fundamental Rights
- Treaty of Lisbon
- Report with recommendations to the Commission on European regional and lesser used languages – the languages of minorities in the EU – in the context of enlargement and cultural diversity
- European Parliament resolution on 11 September 2013 on endangered European languages and linguistic diversity in the European Union

PEN INTERNATIONAL

- PEN INTERNATIONAL: Girona Manifesto on Linguistic Rights

NETWORK TO PROMOTE LINGUISTIC DIVERSITY

- The Roadmap for Linguistic Diversity

HIZKUNTZA ESKUBIDEAK BERMATZEKO PROTOKOLOAren
LEHEN ERAGILE SINATZAILEAK

PRIMERAS ENTIDADES FIRMANTES
del PROTOCOLO PARA LA GARANTÍA DE LOS DERECHOS LINGÜÍSTICOS

PREMIÈRES ENTITÉS SIGNATAIRES
du PROTOCOLE POUR LA GARANTIE DES DROITS LINGUISTIQUES

PRIMERES ENTITATS SIGNANTS
del PROTOCOL PER A LA GARANTIA DELS DRETS LINGÜÍSTICS

FIRST SIGNATORY ENTITIES
of the PROTOCOL TO ENSURE LANGUAGE RIGHTS

ALSAZIERA	ALSACIANO	ALSACIEN	ALSACIÀ	ALSATIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • INITIATIVE CITOYENNE ALSACIENNE 			
ARAGOIERA	ARAGONÉS	ARAGONAIS	ARAGONÈS	ARAGONÈS
	<ul style="list-style-type: none"> • ASOZIACIÓN CULTURAL NOGARA-RELIGADA • ESFENDEMOS AS LUENGAS 			
AROMANIERA	AROMANÉS	AROUMAIN	AROMANÈS	ROMANIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • CONSILLU ARMÂNJILORU 			
ASTURIERA	ASTURIANO	ASTURIEN	ASTURIÀ	ASTURIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • INICIATIVA POL ASTURIANU 			
BRETOIERA	BRETÓN	BRETON	BRETÓ	BRETON
	<ul style="list-style-type: none"> • AI'TA • DEPARTAMANT BREZHONEG & KELTIEG ROZAHON 2 • DIV YEZH BREIZH • DIWAN • KELENN • KELENNERIEN WAR AR BREZHONEG WAR AR RANNVRO PARIZ • KEVRE BREIZH • KEVREDAD DIHUN BREIZH • KUZUL AR BREZHONEG • RENEREZH MERVENT 			
ESKOZIAKO GAELIKOA	GAÉLICO ESCOCÉS	GAELIC ECOSSAIS	GAÈLIC ESCOCÈS	SCOTTISH GAELIC
	<ul style="list-style-type: none"> • CnaG – COMUNN NA Gàidhlig • SOILLSE 			
ESLOVENIERA	ESLOVENO	SLOVENE	ESLOVÈ	SLOVENE
	<ul style="list-style-type: none"> • NOVI MATAJUR 			
EUSKARA	EUSKERA	BASQUE	BASC	BASQUE
	<ul style="list-style-type: none"> • HIZKUNTZ ESKUBIDEEN BEHATOKIA • ADMINISTRAZIOAN EUSKARAZ TALDEA • AEK – ALFABETATZE EUSKALDUNTZE KOORDINAKUNDEA • ARGIA • ARTEZ • BAGERA DONOSTIAKO EUSKALTZALEEN ELKARTEA 			

- BAI EUSKARARI ZIURTAGIRIA
- BERRIA TALDEA
- BIZKAIA IRRATIA
- EHIGE - EUSKAL HERRIKO IKASLEEN GURASOEN ELKARTEA
- EUSKAL HERRIKO KANTUZALEEN ELKARTEA
- ELHUYAR TALDEA
- ELKAR FUNDAZIOA
- EMUN - EUSKARA ETA BERRIKUNTZA SOZIALA
- EUSKAL AKTOREEN BATASUNA
- EUSKAL EDITOREEN ELKARTEA
- EUSKAL ESKOLA PUBLIKOAK SAREAN
- EUSKAL HERRIAN EUSKARAZ
- EUSKAL HERRIKO ANTZERKIZALEEN ELKARTEA
- EUSKAL HERRIKO BERTSOZALE ELKARTEA
- EUSKAL HERRIKO IKASTOLAK
- EUSKAL HERRIKO KANTUZALEEN ELKARTEA
- EUSKAL IRRATIAK
- EUSKAL KONFEDERAZIOA
- EUSKALTZALEEN TOPAGUNEA
- GABRIEL ARESTI EUSKALTEGIA
- GARABIDE ELKARTEA
- GEREDIAGA ELKARTEA
- GOIENA KOMUNIKAZIO TALDEA
- HEKIMEN - EUSKAL HEDABIDEEN ELKARTEA
- HIK HASI - EUSKAL HEZIKETARAKO EGITASMOA
- HITZEZ EUSKALTEGIA
- IBERBA
- IKA – IKAS ETA ARI
- ILAZKI EUSKALTEGIA
- JAKIN ALDIZKARIA
- KARMELDARRAK
- KATXIPORRETA
- KRISTAU ESKOLAK
- LANEKI
- MAIZPIDE
- MINTZANET.NET
- OEE - OSASUNGOA EUSKALDUNTZEKO ERAKUNDEA
- PUNTUEUS FUNDAZIOA
- SORTZEN
- TINKO EUSKARA ELKARTEA
- TOKIKOM
- UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA
- URRATS EUSKALTEGIA
- URTXINTXA
- URUMEA/ALTZA EUSKALTEGIAK
- ZINEA.EUS

FRISIERA	FRISÓN	FRISON	FRISÓ	FRISIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • AFÛK • TRESOAR 			
FRIULERA	FRIULANO	FRIOULAN	FRIÜLÀ	FRIULIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • CLAAP – CENTRI DI LINGUISTICHE APLICADE AGNUL PITANE • PATRIE DAL FRIÛL, CLAPE CULTURÂL • RADIO ONDE FURLANE 			
GALESA	GALÉS	GALLOIS	GAL-LÈS	WELSH
	<ul style="list-style-type: none"> • CYMDEITHAS YR IAITH • DATHLU'R GYMRAEG • DYSGU CYMRAEG PRIFYSGOL ABERYSTWYTH • RhAG - RHIENI DROS ADDYSG GYMRAEG 			
GALIZIERA	GALLEGO	GALICIEN	GALLEC	GALICIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • A MESA POLA NORMALIZACIÓN • APADROGA – ASOCIACIÓN DE PROFESIONAIS DA RAMA ARTÍSTICA DE DOBRAXE • AELG- ASOCIACIÓN DE ESCRITORAS E ESCRITORES EN LINGUA GALEGA • CTNL - COORDINADORA DE TRABALLADORES/AS DE NORMALIZACIÓN DA LINGUA • ESCOLAS DE ENSINO GALEGO SEMENTE • PROLINGUA GALEGA 			
GALOA	GALÓ	GALLO	GAL-LÓ	GALLO
	<ul style="list-style-type: none"> • BERTÈGN GALÈZZ • CHUBRI – INSTITU D'INVENTÈRR D'ASTORAÏJ DU GALO 			
HUNGARIERA	HÚNGARO	HONGROIS	HONGARÈS	HUNGARIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • ROUNDTABLE OF HUNGARIAN 			
IRLANDERA	IRLANDÉS	IRLANDAIS	IRLANDÈS	IRISH
	<ul style="list-style-type: none"> • AONACH MHACHA • CAIRDE • CISTE INFHEISTÏOCHTA • CONRADH NA GAELGE • SEACHT 			
KARELIERA	CARELIO	CARÉLIEN	CARELIÀ	KARELIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • KARELIAN LANGUAGE SOCIETY 			

KASHUBIERA	CASUBIO	KACHOUBE	CAIXUBI	KASHUBIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • KASZĚBSKŌ JEDNOTA 			
KATALANA	CATALÁN	CATALAN	CATALÀ	CATALAN
	<ul style="list-style-type: none"> • ACPV – ACCIÓ CULTURAL DEL PAIS VALENCIÀ • ESCOLA VALENCIANA • LA BRESSOLA • ÒMNIUM CULTURAL • PLATAFORMA PER LA LLENGUA 			
KORNUBIERA	CÓRNICO	CORNIQUE	CÒRNIC	CORNISH
	<ul style="list-style-type: none"> • KESVA AN TAVES KERNEWEK • KOWETHAS AN YETH KERNEWEK 			
KORSIKERA	CORSO	CORSE	CORS	CORSICAN
	<ul style="list-style-type: none"> • PARLEMU CORSU 			
LADINIERA	LADINO	LADIN	LADÍ	LADIN
	<ul style="list-style-type: none"> • ISTITUT CULTURAL LADINI MAJON DI FASCEGN • UNION GENERELA DI LADINS DLA DOLIMITES 			
OKZITANIERA	OCCITANO	OCCITAN	OCCITÀ	OCCITAN
	<ul style="list-style-type: none"> • IEO - INSTITUT D'ETUDES OCCITANES 			
SAMIERA	SAMI	SAMI	SAME	SAMI
	<ul style="list-style-type: none"> • NOROGGA SAMIÍD RIIKKASEARVI - NSR 			
SARDINIERA	SARDO	SARDE	SARD	SARDINIAN
	<ul style="list-style-type: none"> • ASSEMBLEA DE SA LIMBA SARDA E DE SAS ÀTERAS LIMBAS DE SARDIGNA • EDITORIAL PAPIROS • SOTZIEDADE PRO SA LIMBA SARDA 			
TATARERA	TÁRTARO	TATAR	TÀTAR	TATAR
	<ul style="list-style-type: none"> • YOLDOZ - TATAR CULTURAL CENTER 			
VÕRO	VÕRO	VÕRO	VÕRO	VÕRO
	<ul style="list-style-type: none"> • VÕRO SELTS VKKF 			

HIZKUNTZEN BILGUNEAK

ORGANIZACIONES QUE AGLUTINAN DIFERENTES LENGUAS
ORGANISATIONS QUI AGGLUTINENT DIFFERENTES LANGUES
ORGANITZACIONS QUE AGLUTINEN DIFERENTS LLENGÜES
LANGUAGE UMBRELLA ORGANISATIONS

DPLO - DEFENSE ET PROMOTION DES LANGUES D'OIL

- **Poitevinera-saintongeaisera, valoiera, picard, xanpainera, borgoinera, franche-comtera, lorrenera, galoa, normandiera.**
- Poitevin-santongés, valón, picardo, champañés, borgoñón, franco-condés, lorenó, galó, normando.
- Poitevin-saintongeais, wallon, picard, champenois, bourguignon, franc-comtois, lorrain, gallo, normand.
- Poiteví-saintongès, való, picard, xampanyès, borgonyó, franc-comtès, lorenès, gal-ló, normand.
- Poitevin-saintongeais, walloon, picard, champenois, bourguignon, franc-comtois lorrain, gallo, norman.

EBLT- THE EUROPEESK BURO FOAR LYTSE TALEN

- **Behe saxoiera, papiamentoa, frisiera, bidts.**
- Bajo sajón, papiamento, frisón, bidts.
- Bas saxon, papiamento, frison, bidts.
- Baix saxó, papiament, frisó, bidts.
- Low saxon, papiamentu, frisian, bidts.

ELDIA - EUROPEAN LANGUAGE DIVERISTY FOR ALL CONSORTIUM

- **Hizkuntza finougriarrak.**
- Lenguas ugrofinesas.
- Langues finno-ougriennes.
- LLENGÜES UGROFINESAS.
- Finno-ugric languages.

ESTBLUL - EESTI REGIONAAL- JA VÄHEMUSKEELTE LIIT

- **Setoa, võroa, yiddisha, alemana, suediera, errusiera, erromaniera, tatarera eta finlandiera.**
- Seto, võro, yiddish, alemán, sueco, ruso, romaní, tártaro y finés.
- Setu, võro, yiddish, allemand, suédois, russe, romani, tatar et finnois.
- Seto, võro, Jiddisch, allemand, suéc, rus, romaní, tatar i finés.
- Seto, võro, yiddish, german, swedish, russian, romani, tatar and finnish.

MERCATOR EUROPEAN RESEARCH CENTRE

DONOSTIA / SAN SEBASTIÁN 2016
DSS2016.EU

EUROPAKO KULTUR HIRIBURUA
CAPITAL EUROPEA DE LA CULTURA
CAPITALE EUROPÉENNE DE LA CULTURE
EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE

EUSKARAREN GIZARTE ERAKUNDEEN
KONTSEILUA

UNREPRESENTED
NATIONS & PEOPLES
ORGANIZATION
unpo.org

[=]

c i e m e n

EUROPEAN CENTRE
FOR
MINORITY ISSUES

L i n
g u a
P a x

Linguapax
International

pen
INTERNATIONAL

ELEN | EUROPEAN LANGUAGE
EQUALITY NETWORK

